

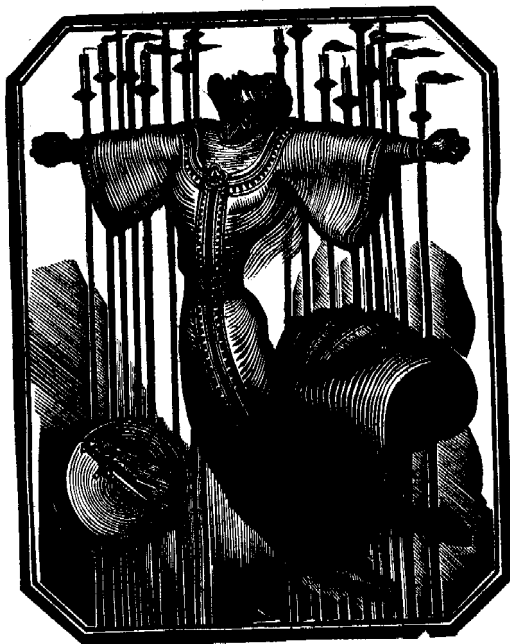
ВИЛЬЯМ ШЕКСПИР

ТАНЛАНГАН АСАРЛАР

Беш жилдлик

Биринчи жилд

Тошкент
Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти
1981

ОТЕЛЛО

ҒАФУР ҒУЛОМ
таржимаси

ИШТИРОК ЭТУВЧИЛАР

Венеция дожи.

Брабанцио — сенатор.

Яна бошқа сенаторлар.

Грациано — Брабанционинг биродари.

Лодовико — Брабанционинг қариндоши.

Отелло — аслзода мавр, Венецияда вазифали генерал.

Кассио — унинг лейтенанти, яъни ўринбосари.

Яго — унинг мулозими.

Родриго — Венеция дворяни.

Монтано — Қибриснинг Отеллодан олдинги валийси.

Қизиқчи — Отелло хизматида.

Дездемона — Брабанционинг қизи. Отеллонинг хотини.

Эмилия — Ягонинг хотини.

Бьянка — Кассионинг маъшуқаси.

Денгизчилар, элчилар, жарчилар, офицерлар, дворянлар,
музикантлар ва хизматчилар.

Воқеа Венеция ва Қибрис отасида бўлади.

I ПАРДА

БИРИНЧИ КУРИНИШ

Венеция кўчаси.

Родриго билан Яго чиқади.

Родриго

Қўй, гапирма. Менга жуда ёқмасдан қолди,
Пулларимга худди ўзинг хўжайин каби
Валлакатлик қиласан-а, билиб қўйдим мен.

Яго

Ё, тавба-ей! Гапга қулоқ солмаётибсиз..
Агар бу ўй етти ухлаб ёдимга тушса
Ундан кейин мендан нафрат қилсангиз майли.

Родриго

Ўзинг уни ёқтирмайман деган эдинг-ку.

Яго

Мендан қочинг ёлғон айтсам, лейтенант қилиб
Мени унга жойлаштирамоқ бўлган эдилар.
Бунинг учун уч шухратли киши уринди.
Улиб кетай, мең бу ишни ухда қилардим,
Бироқ араб фақат шахсий улуғворликдан
Мағрур туриб, борганларни қарши олибди.
Сўзга қўшиб тумтароқли ҳарбий ифода,
Энг охири
Менга восита бўлганларнинг сўзин бўлибди.

«Мен ўзимга офицерни танладим», дебди.
 Биласизми ким?
 Албатта, бу бир мулойим, ювош, ҳисобдон,
 Қандайдир бир флоренциялик микели Кассио.
 Уласидай бир сатангни севган бечора.
 Курашларда эскадронга бўлмаган раҳбар,
 Уруш сафин тандакашдан яхшироқ билмас.
 Уч-тўрт оғиз солдатларнинг сўзин биледи,
 Бу ишда ҳам ҳар амалдор ундан яхшироқ —
 Фикр қилар. У бекорчи сўзларга уста —
 Қахрамонлик ишларида фазилати шу,
 Энди келиб у сайланди. Ва лекин мен-чи...
 Мен Отелло кўз олдида курашган одам;
 Қибрис, Родос ва бир талай бўлак ерларда,
 Мушрик¹ демай, насорами² талашган одам.
 Букун келиб бир ҳисобдон йўлимни тўсди,
 У лейтенант бўлар бўлди, бахтини берсин!
 Э худоим, мен у маврга мулозим, холос!..

Родриго

Мен жаллоди бўлар эдим, пайтини қочирмай.

Яго

Қандай қилай, шундай мудҳиш ҳарбий вазифа
 Аввалгидай дўсту ёрлиқ, мактуб орқали
 Бир-бировинг орқасидан ўрин эгаллаш
 Қолиб кетган. Қани ўзингиз айтинг,
 Мавриа севиш ёки уни ҳурмат қилиш-чун
 Мен ўзимда бирон имкон топа олмайми?

Родриго

Нега хизмат қилиш керак, унга бўлмаса?

¹ Мушрик — худо бир неча деб ишонувчи.

² Насора — христиан.

Яго

Сабр қилинг,
 Хизматимни унга қарши йўналтираман.
 Хўжайинлик мансабига етолмас ҳар ким,
 Ҳар хўжайин содиқ қулга эга бўлолмас.
 Талай қуллар, билиб қўйинг, холис, астойдил,
 Тубанларда хор, суриниб, икки букилиб,
 Шу қулликнинг кишанларин жон билан севиб,
 Овқат учун, хўжайин-чун мисоли эшшак,
 Қуч йўқотиб, қариганда қувланар бешак.
 Бундай содиқ хизматкорни саваласанг оз.
 Бироқ ўзга, ёмон хулқли хизматкорлар бор.
 Устдан боқсанг жуда содиқ кўринар, аммо,
 Юрагини сақлар фақат бир ўзи учун.
 Риё билан хўжасига хизмат қилади,
 Қармонини тўлдиради. Лекин сўнгидан,
 Ўз-ўзига суянади, ўзин сийлайди.
 Бундайларда бир маъни бор. Мен ҳам ўзимни
 Шундайлардан ҳисоблайман.
 Ва шунинг учун —
 Сиз Родриго бўлганингиз чин эканидай,
 Мен мавр бўлсам, Яго бўлиб қолмас эдим ҳеч.
 Унга хизмат, ҳақиқатда ўзимга хизмат,
 Вазифа ҳам муҳаббатнинг намоишлари
 Мақсадимни қоплаш учун ниқобдир, колос.
 Агарда мен ўз жонимнинг яратилишин,
 Ҳам чин юзин очиқ-ошкор белгилар билан
 Кўрсатсайдим, унда тездан юрагимни ҳам
 Қарғаларга чўқитиш-чун кафтда кўтариб —
 Юрар эдим. Йўқ, унда мен — мен бўлмас эдим.

Родриго

Бу навбат ҳам агар омади келса лапишка
 Қандай бахтли...

Я го

Отасини бориб уйготинг.
 Дарров боринг изларидан, майдонда туриб
 Хайқирингу қариндошин барин чақиринг.
 Модомики у ўлкада бахтиёр яшар,
 Юборингиз чивинларни, уни таласин,
 Унинг тинчлик, саодатин шундай заҳарланг,
 Унниқиб кетсин.

Родриго

Отасининг ҳовлиси шу; тез қичқираман.

Я го

Ҳа, ҳа, гўё одам тўла шаҳар тўсатдан
 Ут ичида қолган каби қичқира беринг.
 Ваҳима билан додланг, увланг, майли...

Родриго

Ҳой-ҳой Брабанцио, синьор Брабанцио!

Я го

Синьорим, уйғонингиз, ўғрилар, ўғри!
 Қаранг, уй, қиз, пулу давлат ўз жойидами?
 Турсангиз-чи, ўғрилар бор, қароқчи, ўғри!

Брабанцио юқори қаватдаги дарчадан кўринади.

Брабанцио

Бу қутурган шовқинларнинг сабаби нима?
 Нима гап ўзи?

Родриго

Уй ичингиз тўқис-тугал жойидами, синьор?

Я го

Дарвозангиз ёпиқмиди?

Брабанцио

Бу савол нега?

Яго

Шайтон урди! Таландингиз! Уят, кийининг!
 Қалб эзилиб, жонингиздан ажраб қолдингиз!
 Шу пайтда, шу минутда, қора ва қари
 Битта қўчқор қўзингизни босди... Тез бўлинг,
 Хуррак тортган фуқарони дарров уйғотинг,
 Йўқса, иблис сиздан битта бобо ясайди.
 Туринг дейман, ахир сизга!

Брабанцио

Тентак бўлибсиз!

Родриго

Товушим сизга ёт эмасми, ҳурматли синьор?

Брабанцио

Узингиз ким?

Родриго

Родриго деб аталган киши!

Брабанцио

Емон меҳмон!

Ахир сенга очигини айтган эдим-ку.
 Эшигимнинг атрофида айланма, чунки
 Қизим сенинг учун эмас. Ҳозир сен, тентак,
 Овқат олди ичиб олиб ўткир мусаллас,
 Йиғиб олиб газаб тўла беҳаёликни,
 Тинчлигимиз бузиш учун яна келибсан.

Родриго

Синьор, ахир, синьорим.

Брабанцио

Ишониб қўйки,
Менинг рутбам ва хоҳишим, кучим олдида
Ўз жазонгни тортажаксан.

Родриго

Сабр қилинг, жаноби олий!

Брабанцио

Талон-торож бор — дедингизми? — Бу ер Венеция,
Дала эмас, шаҳар ахир, бу ер ўз уйим.

Родриго

Эй ҳурматли синьорим, ахир бу навбат
Очиқ кўнгил билан келдим, ишонинг фақат.

Яго

Ё алҳазар, эй жаноби олий, сиз шайтон буюрса тангри ибодатидан бўйин товлайдиган одамларнинг бири-сиз. Биз сизга хизмат кўрсатайлик деб келдик-ку, сиз — бизни ҳийлакорлар деб ўйлайсиз. Сиз балки қизингизнинг барбари айғиридан қочишини, невараларингизнинг кишнашини, амакивачча-тоғаваччаларингиз йўрғалар бўлиб, қариндошларингиз испан тулпорлари бўлишини истаётгандирсиз?

Брабанцио

Кимдир ўзи, оғзи бузуқ, шаккок пешдаҳан!

Яго

Синьор, мен қизингиз билан мавр худди шу пайтда икки елкали бир ҳайвонга ўхшаб ётганини айтгани келган одамман.

Б р а б а н ц и о

Тубан махлуқ!

Я г о

Сиз сенатор!

Б р а б а н ц и о

Сен жавобгар, ҳой, Родриго, сени танийман.

Р о д р и г о

Барисига якка ўзим жавоб бераман.

Лекин сиз ҳам менга шуни лутфан айтингиз,

Тун кечада сизнинг гўзал, барно қизингиз,

Қандайдир бир ёлланувчи эшкакчи билан

Кузатчисиз, қоровулсиз ва ёппа-ёлғиз,

Ўз измингиз, хоҳишингиз, раъйингиз билан

У ширинкор қора маврга қараб кетдимиз,

Иштиёқлар қучоғига бориб етдимиз?

Сиз ҳам кўниб, бу қилғулик қилинган бўлса

Биз жавобгар, сизни қилдик шунча ҳақорат,

Сиз беҳабар экан, ундан одоб ҳукми шу —

Бизга қилган ғазабингиз тугал ўринсиз,

Ишонингиз, камситмадим сизга ҳурматни,

Тополмайман ҳазил учун ўзда журъатни.

Мен қайтариб айтаманки, агар қизингиз,

Кетган бўлса сўрамасдан, сиздан бежавоб,

Қатта гуноҳ қилиб қўйди, шунчалик ақли,

Шунча гўзал латофати ва тақдирини —

Бир келгинди, саёқ, уйсиз билан боғлади.

Ўзингиз ҳам тез ишониб қоларсиз, қаранг,

Агар қизни уйингизда топа олсангиз,

Сизни алдаб, лақиллатган бўлайин майли,

Менга ўлка қонунларин кучин кўрсатинг.

Б р а б а н ц и о

Тез бўлингиз,

ўт ёқингиз, машъал келтиринг!
 Қаролларнинг барчасини тезда уйротинг!
 Кўрган тушим ўнг келмаса яхши эди, оҳ!
 Бу тўғрида ўйлаб кўриш ўзи бир азоб.
 Ут берингиз, ўт берингиз!

Болохонага кириб кетади.

Я г о

Хайр энди, сизни қўйиб ўзим кетаман.
 Унга қарши чиқиш қўрқинч, андишали иш.
 (Агар қолсам унда менга тўғри келади)
 Бошлиғимга қарши бориш. Биладан, сенат
 Отеллони бўшатишга ботина олмас,
 Битта танбеҳ беражақдир, шунинг ўзи бас,
 Тез орада бошланажак Қибрис жанги-да,
 Кўп жонларнинг соғлиғи-чун у жуда керак,
 Сенатда-чи, бу иш учун унга тенгдош йўқ.
 Шунинг учун тирикликнинг сиқиги билан
 Гарчи менга у жаҳаннам оловича бор.
 Дўсту эшлик байроқчасин эгаман ночор.
 Лекин, билинг, фақатгина бу бир ишорат.
 Агар уни қидирмоқчи бўлсангиз тездан
 Изловчини «Стрельц» томонга юборинг.
 Мен у билан бир бўламан. Хўп ҳозирча, хайр.

Кетади.

Б р а б а н ц и о ва машъаллар ушлаган қароллар пастга
 тушиб келадилар.

Б р а б а н ц и о

Гоят тўғри, бахтсизлик, қизим уйда йўқ,
 Бу арзимас ҳаётимда қайғу қолди бас.
 Қайда кўрдим дединг, қайда, сўйла, Родриго?

Посбонлар бошлиғини тездан уйғотинг!
Юринг, дўстим! Хизматингиз ёдимдан чиқмас.

Ҳ а м м а л а р и чиқиб кетадилар.

ИККИНЧИ ҚУРИНИШ

Венецияда бошқа бир кўча. Отелло, Яго ва қўлларига
машғал ушлаган қ а р о л л а р чиқадиладар.

Я г о

Ҳарбу зарба кўп кишининг олдим жонини,
Не учундир қасддан бўлса, чидамас виждон,
Жабр қилиш учун менда ғазаб етмайди.
Тўққиз, ўн гал човт қилдиму ўлдиролмадим.

О т е л л о

Шуниинг яхши.

Я г о

Ундай деманг. У шунчалик паст.
Бўхтон сўзлар қўллаб сизни ерга уради.
Мақтанади, биласиз мен ҳурматга унча
Мойил эмас, дабдурустдан урмоқчи бўлдим.
Қани айтинг, мустаҳкамроқ уйландингизми?
Билишингиз жуда керак, шонли сенатор,
Бу ерларда яхшигина севилган киши,
Унинг фикри Дожникидан кўра мўътабар,
У сизларни ажратади, ёки бўлмаса —
Найранғларни ишга солиб толиқтиради.
Қонун келар унга ҳатто ўзи шатакка.

О т е л л о

Майли, менга зиён-заҳмат етказа қолсин.
Синьорлар, менинг қилган хизматларимнинг
Товуши баланд ўқиلاجак шикоятлардан.
Шараф йўлин мақтанчоқлик тўсмаганда ман
Кўрган замон барисини очиб ташлайман.

Менинг наслим шоҳ эканин айтганингдан сўнг,
Улар билан тенгдош туриб сўйлай бошлайман
Фақат қилган хизматларим, ҳуқуқим билан
Улуғ бахтга ета олдим, билиб қўй, Яго.
Севмасайдим у севимли Дездемонани,
Денгизларнинг балиқлари чақирса мени
Хур, дарбадар ҳаётимни алишмас эдим.
Қара, Яго, ўт кўринди.

Яго

Қиз отаси қўзғалибди, унинг дўстлари.
Келмоқдалар, уйга кириш.

Отелло

Жуда яхши, келиб мени топа қолсинлар,
Хизмат, рутба ва виждоним бўлур менга ёр.
Ушаларми ё бошқами?

Яго

Иўқ, Янус¹нинг ҳурматига қасам ичайки,
Бу келганлар улар эмас, тамом бошқаси!

Қассно ва бир неча полиция нафарлари
машъал билан кирадилар.

Отелло

Дожд юборган мулозимлар ҳам лейтенантим,
Салом, дўстлар, хайрли кеч!

Хўш, нима гап бор?

Қассно

Салом, генерал!
Дожд юборди буйруқ билан, худди шу соат
Учрашингиз керак экан унга кечикмай.

¹ Янус — римкор шахс тивсоли.

Отелло

Хўш, у ерда нима гап бор?

Кассио

Тахминимча, бу муҳим иш боғлиқ Қибрисга.
Ишлар қизғин кўринади. Буқун кечаси
Кемалардан бирин-кетин ўн икки чопар
Зарур ишлар билан келди. Ҳозир у ерда
Ҳамма турган, сенаторлар ва бошқалар ҳам
Дожд олдига тўпланганлар, сизни ҳам тездан
Қидирдилар, уйингиздан топа олмасдан,
Ҳозир сенат тўрт томонга юборган чопар,
Қайда бўлса қидиринг ҳам топинг деб...

Отелло

Яхши.

Дуруст бўлди, мени бунда топа олдингиз.
Шу ҳовлига кириб чиқай бир оз сўзим бор,
Сўнгра бирга кетажакмиз.

Кириб кетади.

Кассио

(Ягога қараб)

Айтинг, унинг бу ҳовлида қандай иши бор?

Яго

Бу кечаси у бир кема бошини тутди,
Агар қонун иқдор қилса толеи ютди.

Кассио

Тушунмадим!

Яго

У уйланди.

К а с с и о

Кимнинг қизига?

Я г о

Наҳотки билмайсиз?!

О т е л л о киради.

Я г о

Онт ичаман...— кетасизми, шонли генерал?

О т е л л о

Қани кетдик.

К а с с и о

Мана тагин иккинчи отряд.

Бу ҳам сизнинг изингиздан келар мутлақо.

Б р а б а н ц и о. Родриго, қароллар қуролланган
қолда қўлларида машғаллар билан кирадилар.

Я г о

Брабанцио!.. Сергак бўлинг, генерал, эҳтиёт лозим.
Унинг ёмон нияти бор.

О т е л л о

Барингиз тўхтагил!

Р о д р и г о

Синьорим, мана араб!

Б р а б а н ц и о

Мана ўшал қароқчи, саваланг уни!

Ҳар икки томонда қиличлар қинидан чиқади.

Я г о

Хизматингизга тайёрман. Салом, Родриго!

О т е л л о

Порлоқ қиличларни яна қинга беркитинг!
Йўқса, шабнам занглатажак ўткир тигини.
Шонли синьор, шунча қурол-яроғ йиғини
Сизнинг кекса ёшингиздан қимматли эмас.

Б р а б а н ц и о

Тубан ўғри, айт, қизимни қайга яширдинг?
Эй лаънати, сеҳр билан уни шоширдинг!
Саломат ақл, соғлом фикр хўп биладики,
Жоду билан боғлаб олдинг сен уни тагин.
Йўқса шундай ақлли қиз, бахтли, мулоим
Венециянинг шунча кўркам бойваччасига
Унашишга рози бўлмай, уйдан қочиб,
Ҳамма элнинг кулгисига сазовор бўлиб,
Қоракуя қучоқларга отилармиди,
Сен нимасан, ҳирсни эмас, даҳшат кўзгайсан.
Мени дунё тергаса ҳам кун каби равшан,
Унга жоду, амал қилдинг сеҳрлар билан.
Унга шунда куч олувчи маъжун ичирдинг,
Қизнинг боқир ёшлигини кўздан туширдинг,
Бу мумкинми, чинакамми ҳал қилар қонун.
Қонун билан ман қилинган иш билан яшаб,
Донг чиқарган оламшумул сен фирибгарни
Ҳозирданоқ қаматаман. Тутингиз, дўстлар!
Қарши келса аяб турманг, кўрсин ўзидан.

О т е л л о

Мен томонда турган, дўстлар, бир оз тўхталинг,
Бошқалар ҳам қўлингизга эрк бера кўрманг!
Агар бунда менинг ролим бўла қолса жанг,
Ишонингиз суфлёрсиз ҳам ўтай оламан.
Қани айтинг, ҳозир энди қайга бораман?

Б р а б а н ц и о

Авахтага,
 Қонун тергаб жавобга чақиргунча
 Авахтага!

О т е л л о

Бу таклифга узр айтишга мажбурман сизга,
 Кўнсам дожнинг буйруғини қандай ўтайман.
 Мана унинг чопарлари — менга юборган,
 Давлатга хос юмуш учун тез келсин, дебдир.

О ф и ц е р

Жуда тўғри, дож олдида кенгаш бор, синьор,
 Ишонаман, сиз жанобга чопар кетгандир.

Б р а б а н ц и о

Дож олдида кенгаш борми? Ярим кечада?
 Хўп, орқамдан олиб боринг, нима бўлса-да,
 Демак энди менинг ишим кўп ёмон эмас.
 Дож ҳам бугун сенаторлар, дўстлар —

ҳамнафас,

Бу тақдирга ўз ишидай қараши керак.
 Бундай ишга кенг йўл очсак, жазо бермасак,
 Бизга хўжа бўла бошлар мужиклар, қуллар.

Ҳаммалари чиқиб кетадилар.

У Ч И Н Ч И Қ У Р И Н И Ш

Д о ж ҳам сенаторлар ўтирадилар. Мулозим,
 хизмат арбоблари тикка турадилар.

Д о ж

Бу олинган хабарларда мувофиқлик йўқ,
 Шу жиҳати шубҳа учун беради ҳуқуқ.

I-с е н а т о р

Аниқ эмас, менга берган хабарларида

Кемаларнинг сони бир юз етти дейилган.

Д о ж

Менга келган бу мактубда бир юз қирқ кема.

2-сенатор

Менга эса икки юз деб хабар бердилар,
Тахминларга асосланган маълумотларда
Кўпинчалик ҳисоб шундай тўғри бўлмайди,
Бироқ ҳамма маълумотда шуниси аниқ —
Турк флоти Қибрис томон сузиб бормоқда.

Д о ж

Шунинг ўзи мулоҳаза учун кифоя,
Майда-чуйда аниқликка бермайман баҳо.
Бироқ бизнинг олдда турган асос масала,
Жуда аниқ бўлиш билан таҳликалидир.

Денгизчи

(саҳна орқасидан)

Эй, қўйворинг дейман! Қўйворинг!

Денгизчи кириб келади.

Мулозим

Кемадан чопар келди.

Д о ж

Нима гап бор, айт!

Денгизчи

Турк флоти Родос томон йўлини бурди,
Сенатга бориб хабар қил — деб синьор Анжело
Мени сизга чопар қилди.

Д о ж

Мана ўзгариш!

I-сенатор

Менча бу иш мумкин эмас. Ақлга ҳам зид,
 Қўзимизни чалғитишга ишланган ниқоб,
 Уйлаб кўриш кифоядир Қибрис отасин
 Турклар учун тутган мавқеи билан маъносин.
 Шунда унча қийналмасдан тушунамизки,
 Қибрисда на қалъа, қўрғон, истеҳком маҳкам,
 Родос каби мудофаа воситаси кам.
 Турклар ундай бир халқ эмас мулоҳазасиз,
 Зарур, осон ва фойдали бир ишни қўйиб,
 Таҳликани қабул қилса бекордан-бекор.

Д о ж

Туғри, бунда иш Родоснинг устида эмас.

Мулозим

Яна чопар келди.

Чопар киради.

Чопар

Эй муҳтарам синьорлар, хабар келтирдим.
 Аввал Родос томон сузган турк кемалари
 Қўшилишди яна янги бир флот билан.

I-сенатор

Мен шундай деб ўйлар эдим! Кемаси қанча?

Чопар

Ев кемаси ўттизтадир. У йўлни буриб,
 Сузмоқдалар энди Қибрис отаси томон.
 Сизга содиқ, ботир йигит синьор Монтано
 Бу хабарни ҳурмат билан сизга юбориб,
 Шубҳа қилмай ишонишни сўрайди сиздан.

Д о ж

Ев сузмоқда босриққа Қибрисга шаксиз!
Марк Лукезе шу кунларда шаҳардамикан?

2-сенатор

У Флоренцияда...

Д о ж

Хат ёзингиз, тезлик билан қайтиб келсин!

1-сенатор

Мана келди Брабанцио, мавр баҳодир.

Брабанцио, Отелло, Яго, Родриго ва
мулозимлар кириб келдилар.

Д о ж

Баҳодир Отелло, сизни шу фурсат жадал
Иўллашимиз керак бўлди туркларга қарши.

(Брабанциога қараб.)

Сиз келгани пайқамабман, салом, синьор,
Сизнинг ёрдам, кенгашингиз бизларга зарур.

Б р а б а н ц и о

Мен ҳам айни заруратда келдим. Афв этинг,
Мунаввар Дож. Мени бедор бўлишга мажбур —
Этган сабаб, на у хабар, на вазифадир.

Уйғотмади эл бошига тушган бу қайғу,
Мени эзар бошқа шахсий бир ғуссайи ғам.
Ғам тизгинсиз тўлқинланиб боғлар домига,
Бутун бўлак аламларни ютар комига.

Д о ж

Нима гап бор, нима бўлди?

Брабанцио

Оҳ, қизим, қизим.

Дож ва сенаторлар

Нима бўлди ё ўлдимми?

Брабанцио

Балли, мен учун!

У алданиб ўғирланди, номуссизланди,

Жоду билан, сеҳр билан ва фириб билан,

Агар жоду, амал бўлса бунда таъсирсиз,

Қару, кўру ёки тентак бўлмаган бир қиз,

Қандай қилиб тушар эди фириб домига?

Дож

Қим бўлса ҳам ман қилинган дорини агар

Қизга бериб алдагувчи олур итобин.

Очиб кўринг адолатнинг қонли китобин,

Топажаксиз бу айиб учун қаттиқ жазони,

Сизнинг учун кифоядир ушбу тасалли;

Ўғлим бўлса аялмайди, гуноҳкорингиз.

Брабанцио

Бу мунаввар илтифотга чексиз ташаккур,

Айбдорим қора араб, мана бу мавр.

Билишимча давлатга хос иш юзасидан

Сиз тарафдан тезлик билан чақирилган экан.

Дож ва сенаторлар

Бу хабарни тинглаш ўзи қанчалик малол.

Дож

(Отеллога)

Ўзингизни оқлаш учун не деёласиз?

Б р а б а н ц и о

Ҳақиқатдан бошқа бунда ортиқча сўз йўқ.

О т е л л о

Эй муҳтарам синьорлар, олий жаноблар,
 Меннинг ғоят арзийтурган афандиларим!
 Мен бу чолнинг қизин олиб кетганим тўғри,
 Шул ҳам чинки, аллақачон унга уйландим.
 Шу ердадир чолга берган озорларимнинг
 Чўққиси ҳам, тамоми ҳам. Сизларга аён,
 Сўзим қўпол. Гўзал сўзга уқувим ҳам йўқ.
 Сўзим пайтдаги тўққиз ойни чиқариб қўйсак,
 Етти ёшдан мана ҳозир шу кунларгача
 Билган нарсам солдатларга махсус чорадир.
 Дунёмизда бўлиб турган ҳодисалардан
 Фақатгина жангу жадал сўзин биламан.
 Шунинг учун сўйлар экан ўзим тўғрида,
 Сизни мойил қиларман деб ишоналмайман.
 Шунинг билан ҳурматдилар, изн берсангиз,
 Ҳақиқатни айта бошлай бўёқсиз, рангсиз.
 Айтажакман бу севгининг бутун сирини,
 Маъжунини, тилсимини, макру сеҳрини.
 Бу кексанинг қизчасини тортиб оларкан,
 Қандай дуо, афсунларни ишга солганман.
 Ахир шундай гуноҳларда айблашар мени.

Б р а б а н ц и о

Айбламай нечун уни? Ўзингиз ўйланг —
 Ор-номусли ва ифбатли гулдай қиз эди.
 Қизарарди ҳатто оддий ўз қилиғидан,
 Шу қиз энди, табиатга, ёшга, шарафга,
 Ватанига қарши чиқиб, шуни севдики,
 Қарагани қўрқар эди бундан илгари.
 Фақатгина эсар, мастлар, телба-жиннилар.
 Одатга зид бу ҳолатнинг тузлигин сўйлар.
 Елғизгина жаҳаннамий восита билан

Бу етолди муддаога, мана хулосам.
 Қиз қонига таъсир қилиб бу тилсим, заҳар,
 Таслим бўлган эсин жўйиб ўздан беҳабар.

Д о ж

Бир кишини айблаш учун бу хулоса оз,
 Равшан, аниқ ва муҳаққақ далиллар керак.
 Бўш тахминлар, асоси йўқ бундай-шубҳалар
 Бир қатъий ҳукм чиқаришга қилмас кифоя.

1-с е н а т о р

Бизга айтинг, сиз Отелло, ҳақиқатан сиз,
 Қиз бағрини бағрингизга босмоқлик учун
 Еш жонини яширин, зўрлик йўллари билан,
 Ҳам заҳарлаб, ҳам сеҳрлаб қийнадингизми?
 Е бўлмаса сўровингиз уни енгдими?

О т е л л о

Сўрар эдим «Стрельц»га бир киши борсин.
 Мен тўғрида билганини ўз тили билан
 Отасининг ўз олдида хотиним айтсин.
 Агарда мен ёлгон айтсам, майли олинсин
 Сиз тарафдан бағишланган ишонч ва рутба,
 Майли жоним сиз чиқарган ҳукмга қурбон.

Д о ж

Дездемонага киши юборилсин!

О т е л л о

(Ягога қараб.)

Сиз келтиринг, қайдалигин яхши биласиз.

Яго бир неча мулозимлар билан чиқиб кетади.

Қиз келгунча шу кўпирган тентак қон билан
 Қандай қилиб малнкамни севдим, севолдим,

Худди тангри қаршисида бўлгандай иқрор,
Салобатли шу мажлисга айтиб бераман.

Д о ж

Сўйланг, Отелло!

О т е л л о

Қиз отаси мени севарди. Уйларида
Тез-тез бўлиб, суҳбатлашиб турардим мен ҳам,
Ҳаётимдан сўрар эди доим қиссалар.
Ҳамма жангу жадал, қамал, ҳарбдан галма-гал.
Қизиқ-қизиқ саргузаштлар сўйлаб берардим.
Ешлигимдан шу дамгача не айшу офат,
Қилар эдим соатларча унга ҳикоят.
Сўйлар эдим ҳалокатли воқеаларни
Ерда, сувда кўрган барча уқубатларни —
Қандай чиқдим нақ ўлимнинг зўр панжасидан,
Қандай қилиб омонсиз ёв қилолди асир
Ва қул қилиб сотгандан сўнг қандай қутулдим,
Сўнг ойларки қанча ерни кездим дарбадар,
Рўпарамдан чиққан ғорлар, сувсиз саҳролар,
Кўкни ўпган юксак тоғлар: ваҳший қоялар,
Ҳаммасини сўйлар эдим мен бошдан-оёқ.
Елкалари бошларидан ўсиқ кишилар,
Бир-бировин гўштин еган одамлар борми,
Сўйлар эдим, Дездемона севиб тингларди,
Ҳикоятим давом қилган пайтларда ҳар чоқ.
Чиқиб қолса қизнинг уйда бирор юмуши,
Шошиб-пишиб тугатарди ҳар қандай ишин,
Дарров келиб эшитарди, қулоқ соларди,
Пайт пойладим ҳунар билан қизнинг қалбидан
— «Ҳалигача узук-юлуқ барча айтилган
Саргузаштни бошдан-оёқ айтсанг, эшитсам»,
Деган битта илтимосни қўпора олдим.
Хўп дедим-у, саргузаштим сўйларкан ёвош,
Бир неча гал қиз кўзида ялтиради ёш.

Ҳикоятни мен тугатгач менга мукофот,
 Қиз қалбидан кўтарилди кучлигина-оҳ.
 Кейин қасам ичди, айтди — булар шубҳасиз
 Жуда ажиб, ғоят ажиб даҳшатли сўнгсиз,
 Чидаб бўлмас қайғулидир ҳаммаси, бироқ
 Эшитмасам бўлар эди яна яхшироқ.
 Сўнгра мен ҳам шундай бўлишни истардим,—

деди.

Ташаккурин айта туриб, бир имо қилди:
 Мени севган ё севмоқчи бўлган ҳар йигит,
 Сўйлай олса сеникидай саргузашт такрор,
 Бўлар эдим мен албатта у йигитга ёр.
 Ишоратни фаҳмладим, ишқимни айтдим.
 Жафоларим ҳурмати-чун у мени севди.
 Мен ҳам севдим уни меҳру оқибатига.
 Мана барча мен ишлатган сеҳр ила жоду.
 Узидан ҳам сўраб кўринг, мана, келаётибди.

Дездемона, Яго ва мулозимлар кирадилар.

Д о ж

Қизимни ҳам ағдарарди бундай саргузашт.
 Саховатли Брабанцио,
 Емонликка яхшилик-ла боқиб қарангиз.
 Курашганда синиқ-мертик қурол ушламоқ
 Яланғоч мушт дўлайишдан яна яхшироқ.

Б р а б а н ц и о

Майли ўзи сўйлаб кўрсин, бу можарога
 Иштирокин ярмисига бўлса ҳам иқрор;
 Хўрлик билан ўлишга ҳам бўлайин тайёр.
 Бери келинг, жигаргўшам, азиз маликам.
 Шу ўлтирган улуғ мажлис аъёнларидан
 Кимга кўпроқ қулоқ осиш сизга вазифа?

Дездемона

Отажоним,

қаршимдаги вазифам икки.

Сизга боғлар мени ҳаёт ҳамда тарбиям!—

Шу ҳаётнинг, тарбиянинг ўзи ҳам сизга

Чуқур ҳурмат сақламоқни менга ўргатди.

Сизга қиз мен, демак сизга ҳамиша қарздор,

Бироқ ёддан чиқармангки, бу менинг эрим,

Онам сизни отасидан ортиқ кўргандай,

Эрим маврни ортиқ кўриш менинг вазифам.

Брабанцио

Ана холос, сўзим тамом, худо ёр бўлсин.

Қани энди, мунаввар дож, ишга кўчайлик.

Асранди қиз бўлар эди бундан меҳрибон;

Ҳой сен мавр, берироқ кел!

Бутун қалбим билан бердим сенга мен шунни,

Сен ҳам шунни эгаллашдан анча илгари,

Четлатардим сендан худди қалбим сингари.

Энди сен, эй, қимматбаҳо бўлган хазинам,

Қувонаман яхши ҳамки бошқа болам йўқ,

Уйдан қочиб, зolimликни ўргатиб қўйдинг,

Ҳаммасининг оёғига кишан солардим.

Сўзим тамом...

До ж

Изи беринг, сизнинг учун айтай фикримни,

Севишганлар учун бўлиб бир зинапоя,

Ҳамда сизнинг афвингизга бўлур баҳона.

Давоси бўлмаса — табиб ҳам ожиз

Ҳамма билсин — ғамга берса кўз ёши имдод

Энг сўнг умид ёндан ўтиб бўлажак барбод.

Ғам устига янги ғамлар келар неча бор,

Нега йиғлаш, тақдир экан, бекордан-бекор?

Бир зарбанинг аччиғини татиб турганда,

Шу зарбанинг ўз устидан қилайлик ханда.
 Ҳар кишики кулар бўлса ўғри изидан,
 Йўқолган мол қайғусини отар ўзидан.

Б р а б а н ц и о

Нима дединг, доноликка агар ишонсак,
 Мумкин кулиб қайғулардан Қибрисни берсак
 Бу қиссадан ҳисса ёғар, кимнинг йўқ гами,
 Сўздир унинг оғир кунда топган малҳами;
 Бироқ ҳар ким қайғуларни ҳазил билмаса
 Унга шўрлик сабри бўлур — бир қадри ҳисса.
 Бу каби нутқ болми, сафро, билмайсан киши,
 Ким қайсини танлаб олса ўзининг иши.
 Сўз-сўзлигича қола берар. Ишонмайман, бас.
 Қулоқ дорув ичган билан юрак тузалмас,
 Сиздан жуда сўрар эдим,
 Ҳукуматга доир ишларга ўтсак экан.

Д о ж

Турклар қудратли флот билан Қибрис томонга су-
 зиб бормоқдалар. Отелло, сиз бу оролнинг ҳарбий
 қудратини ҳаммадан яхши биласиз; у ерда бизнинг ан-
 чагина яроқли қойим мақомимиз бўлишига қарамасдан,
 бироқ ғалабаларни ҳукмдори бўлган жамоатчиликнинг
 фикри, сизга ўз ишончли овозини бермоқдадир; бино-
 барин сиз тайёргарлик кўргайсиз, янги бахтингизнинг
 ялтироқлигини, бу жиддий ва оғир сафар билан хира-
 лантиришга тўғри келади.

О т е л л о

Сенаторлар, кўп қудратли одатнинг ҳукми
 Пўлат ҳарбнинг тошдан бўлган ётоғини ҳам
 Менинг учун бир парқувга айлантиргандир.
 Даҳшатларнинг орасидан мен ўзим учун
 Чин шодликни тополаман. Ва шу топдаёқ
 Туркка қарши юриш учун туғал тайёрман.

Энг охири олдингизда бўйнимни эгиб,
Сиздан жуда режа билан сўраб қоламан —
Хотинимга берилсайди уй, жой, канизак;
Пул, таъминот, хуллас калом нимаки керак
Унинг улуг насабига ярашиқ имкон.

Д о ж

Истасангиз,

Майли турсин отаси билан.

Б р а б а н ц и о

Мен истамайман.

О т е л л о

Мен ҳам.

Д е з д е м о н а

Мен ҳам унда яшамоқни ҳеч истамайман,
Отам ҳар гал мени кўриб ғазабланишин
Истамайман. Шунинг учун, марҳаматли дож,
Менинг оддий сўзларимни яхшига жўйиб,
Шафқатингиз қучоғига олингиз, чунки
Менинг содда бу ёшлигим шуни истаydi.

Д о ж

Хўш айтинг-чи, нима истайсиз?

Д е з д е м о н а

Мавр билан яшамоқни истаيمان. Чунки
Уни севдим, тақдиримнинг кучли бўрони
Бу тўғрида дунё бўйлаб карнайин чалди.
Қалбим билан олқишлайман зўрлигин, кучин,
Отеллонинг қалби эса — мана юз, кўзи;
Тақдиримни, юрагимни бағишлаганман
Унинг шону шарафига, жасоратига.

У урушга кетар бўлса, қолиб бу ерда
 Осойишта парвонадай севгидан маҳрум,
 Севган юрак фироқига чидай олур ким.
 Изн беринг, мен у билан бирликда кетай!

О т е л л о

Сўрар эдим, бу истаги ерда қолмасин,
 Худо шоҳид бу ўз шахсий завқим учунмас.
 Менда сўнган аллақачон бу йнгит ҳавас
 Ва қилмайман орзусига хушомадгўйлик,
 Фақат топсин ҳаракати унинг эркинлик.
 Худой сақлай кўрсин сизни шундай фикрдан,
 Зўр иш қолиб мен кетмайман ишрат кетидан.
 Йўқ-йўқ, агар муҳаббатнинг илоҳи — Амур
 Енгил қанот билан учиб минг қилса ҳам зўр
 Иродамни йўлдан уриб, кўзим қоплолмас,
 Ва ақлимни чувалатишга ҳеч йўл тополмас.
 Тўса олмас ишрат келиб меҳнат йўлини,
 Шундай бўлса дубулғамни истаган кампир
 Декча қилиб олсин майли, шарафимни ҳам
 Қоплаб кетсин энг ярамас уят, номус, ор.

Д о ж

Кетадим, қоладими, ўзингиз ешинг,
 Тезроқ жавоб беринг фақат, иш ғоят зарур.
 Букун жўнаб кетажаксиз.

Д е з д е м о н а

Шу кечаси-а?

Д о ж

Бали.

О т е л л о

Мен қандайин шод.

Д о ж

Биз эрталаб тўққизларда йигиلاجакмиз.
Сиз Отелло, бир офицер қўйиб кетингиз.
Вакилингиз етқижажак сизга тегишли
Бутун қоғоз, формаларни, нимаки бўлса...

О т е л л о

Бунда қолур менинг жуда содиқ ёворим,
Тўғри йигит, ахлоқи ҳам кўп тоза киши.
Топшираман, олиб борур хотинимни ҳам,
Нима бўлса сиз жанобнинг топширигингиз
Унга беринг, у келтирар олдимга шаксиз.

Д о ж

Хўп, шундай бўлсин!

Қолганларга хайрли кеч.

(Брабанццого)

Шонли синьор,
Жасоратнинг гўзаллигин ҳеч ким ололмас,
Қора эмас — куёвингиз порлоқ бир олмос.

I-с е н а т о р

Хайрли кеч, қаҳрамон мавр, бўлгин бахтиёр,
Дездемона аҳволидан бўлма беҳабар!

Б р а б а н ц и о

Яхши қара, отасини алдаёлган қиз
Сенга вафо қилармикан?— Сергак бўл, араб.

Дож, сенаторлар, мулозимлар ва бошқалар
чиқиб кетадилар.

О т е л л о

Унинг аҳди жонимга тенг!— азизим Яго,
Сенга ортиқ топшираман Дездемонани,

Хотинингни ёнига қўй, сендан сўрайман,
 Икковини келтирарсан яхши соатда —
 Қани кетдик, Дездемона, биргина соат
 Муҳаббат ва осойишта ишларга қолди,
 Биз қўлда бор вақтларга муте бўлайлик.

Дездемона билан Отелло чиқиб кетадилар.

Родриго

Яго, ҳой Яго!

Яго

Лаббай аслзодам.

Родриго

Мен нима қилдим энди-а?

Яго

Уйингга бориб, тинчгина ухлайсан.

Родриго

Йўқ, ҳозир ўзимни сувга ташлайман.

Яго

Бу ишни қила кўрма, бўлмаса сен билан ошначи-
 ликни йиғиштириб қўяман.

Родриго

Яшашдан кўнглинг совиб кетгандан кейин, яна
 яшамоқ ахмоқлик бўлади; агар ўлим бизнинг доктори-
 миз бўлар экан, пешонада борини кўриб ўла бериш-да.

Яго

Вой аблаҳ, вой аблаҳ! Менга қара, мен тўрт карра
 етти йилдан буён дунёни томоша қилиб келаман, фой-
 дани зарардан ажрата олган кунимдан буён, ҳалигача

ҳеч қачон ўзи тўғрисида қайғуришни удда қила турган бирор кишини кўрмадим. Мен битта тустовуққа ўхшаган эрмак хотинни яхши кўриб, шунинг учун ўзимни сувга ташлаб, ўламан — дейишдан илгари, одамлик хусусиятларимни ит бошли маймунга айрибош қилар эдим.

Родриго

Нима қилай ахир? Бу муҳаббатдан уялишимга ўзим ҳам иқрорман. Бироқ буни елкамдан иргитиб ташлашга мажолим йўқ.

Яго

Мажолим йўқ! Бўлмаган гап! У хилда бўласанми, бу хилда бўласанми — бу кишининг ўзидан. Бизнинг вужудимиз — бир боғ, иродамиз эса — у боғнинг боғбони, шунинг учун бу боғда сассиқ алаф ўстирагимиз ёки жамбилу райҳонлар билан зийнат берамизми, бу боғни бир рангдаги кўкатлар билан безайгимиз ёки ранго-ранг гуллар биланми, бизнинг боғимиз ялқовлигимиз орқасида мевасиз, ажриқзор бўлиб ётадимиз, ё райратимиз орқасида ҳосилдор — мана шуларнинг ҳаммаси устидан ҳукмронлик қилиб тургувчи куч — бизнинг иродамиздадир. Агар бизнинг ҳаётимиз тарозусининг бир палласида ҳиссиётларимизни ўрта даражага келтириш учун фаҳму идрок етмаса эди, иккинчи палласида ётган қон ва тубанлик бизни ўз табиатимиздан энг аҳмоқ натижаларга қараб етаклаган бўлар эди. Бироқ бизнинг қутурган ҳаяжонларимизни, жинсий истаklarимизни, тизгинсиз шаҳвоний ҳисларимизни ўша бизда бўлган фаҳму идроккина совитиб туради. Шунинг учун ҳам сен муҳаббат деб атаган нарсангни, мен пайванд қилинган булоқ деб санайман.

Родриго

Бу бўлиши мумкин эмас!

Яго

Бу энди шаҳватнинг ғалабаси ва ироданинг кучсизланиши. Бас энди, сен ҳам эркак бўл. Сувга чўкиб ўламан деганмидинг! Битта мушукними ёки кўзини очмаган кучук боланими олиб бориб сувга ташла! Мен ўзимни сенинг дўстинг деб эълон қилдим, иқрор қиламанки, мени сенга боғлаган арқон ишонса бўлатурган даражада йўғон. Мен ҳеч қачон сенга ҳозиргидай фойдали хизмат кўрсатолмас эдим. Кармонингни пулга тўлдир-да, юзингни ўз соқолинг билан ўзгартириб, ана шу сафарга сен ҳам жўна, эшитяпсанми! Кармонинг тўла бўлсин. Дездемонанинг маврга бўлган муҳаббати узоқ чўзилиши мумкин эмас, ҳамён бақувват бўлсин. Маврнинг муҳаббати ҳам шундай. Дездемонанинг муҳаббати ҳаяжон билан бошланган эди, ажралиши ҳам шундай бўлишини кўриб қоларсан. Фақат кармон оқмаса бас. Бу маврларнинг жуда ҳам ўзгариб тура турган завқлари бор—кармонни ишқилиб пулга тўлат—бутун асалдан ҳам тотли кўринган нарса тездан унга сафродан ҳам аччиқ бўлиб қолади. Дездемона бўлса ёшча ўзгаради. У маврнинг вужудига тўйгандан сўнг, танлар экан, қанчалик янглишганини кўради; кўнгли бошқа армонлар, ўзгаришлар талаб қилади. Шунинг учун ҳам кармонингни пулга тўлат. Сен ўз жонингга қасд қилмоқчи бўласан, бунинг учун фарқ бўлиб ўлишдан кўра, яна позикроқ бирор чора топ. Йиғолганингча йиғиб пулни чўз: агар у уйсиз барбарнинг лаганбардор ва ёлгончи авлиёликлари ҳамда у Венеция қизининг ўта макрлари, менинг фаҳму гидроким ва жаҳаннамнинг бутун кучларидан устун чиқмаса, сен у қизнинг висолдан баҳра оласан—шунинг учун пул йиғ. Фарқ бўлман эмиш! Бўлмаган гап. У мутлақо ҳеч нарсага арзи-

майди: муроду мақсадга етиб осилиб ўлиш қуруқдан-қуруқ фарқ бўлишдан кўра минг мартаба яхшироқ.

Родриго

Агар мен сенга ишонсам, бахтим очиладими, умидларимни пучга чиқармайсанми?

Яго

Менга ишонавер. Пулдан чўз. Мен кўпинча сенга айтардим, ҳозир ҳам қайтариб айтаманки, мен маврии ёмон кўраман. Ёмон кўришим учун менинг мустаҳкам асосим бор, аммо сеники ҳам меникидан кам эмас. Қел, ундан қасос олиш учун бирлашамиз; агар сен хотинини йўлдан уриб, олдига похол солиб кетсанг, сенга лаззат бўладию, менга эрмак. Замонлар чўнқирлигида кўп сирлар яширинганки, равшан бўлажак. Марш, қўзғал, жўна, пул топ. Эрта биз учун бу кундан кўра кўпроқ нарса беради. Хайр.

Родриго

Эртага қаерда учрашамиз?

Яго

Меникида.

Родриго

Жуда барвақт келаман.

Яго

Жўнанг, хайр энди. Ҳа дарвоқе, бу ёққа қаранг, Родриго!

Родриго

Нима демоқчисан?

Яго

Улим тўғрисида бундан кейин ярим оғиз ҳам сўз бўлмасин, эшитдингизми?

Родриго

Албатта. Мен бу фикримдан қайтдим: бутун ҳовли-жойларимни сотиб пул тўплайман.

Родриго чиқиб кетади.

Яго

Шундай аҳмоқ ҳаммавақт ҳам менинг кармоним.

Таржибамни текингина сарф қилмас эдим,
 Бўш, фойдасиз вақт ўтказиб шу қарға билан.
 Мен шу маврни астойдил ёмон кўраман.
 Гўё араб менга махсус тўшак устида
 Мен қилишим лозим бўлган ишни қилганмиш.
 Бу чинданми, менинг учун шубҳасиз киноя,
 Аниқ билсам эди унда нелар қилардим,
 Менга анча муҳаббати бор бу маврининг.
 Қайта яхши, ниятларим тезроқ ўринлар,
 Қассиомиз гўзал йигит... Уйламоқ керак,
 Бир амаллаб мансабини эгалласайдим,
 Макр билан ишим уяса қўш тарафлама.
 Қандай қилиб? Бир оз вақт ўтса майлига —
 Отеллонинг қулоғига шипшитаманки,
 Ҳаддан зиёд хотинингга уни яқин деб,
 Хотинларни чалғитишга туғилган каби,
 Гўзал, эпчил, таъзиқлидур Кассио ўзи,
 Соф кўнгилли, оддийгина инсон бу барбар,
 Ҳамма гапга чин кўнгилдан ишонур бешак,
 Ва мен уни етаклайман мисоли эшак.
 Уйлаб бўлдим! Иш бошланди! Дўзах ва зулмат,
 Бу икковдан туғилажак бутун жаҳонга
 Сон-саноқсиз хавфу даҳшат.

Чиқиб кетади.

II ПАРДА

БИРИНЧИ КЎРИНИШ

Қибрисда денгиз порти. Қирғоқ яқинларида очиқ бир ўрин.
Монтано билан икки оқсуяк чиқади.

Монтано

Бирор нарса кўринмасми чўққу-қирғоқдан?

1-оқсуяк

Ҳеч нима йўқ. Баланд-баланд тўлқинлар ўйнар,
Сув билан кўк ўртасида илғаб бўлмади
На бир елкан, на бир қора.

Монтано

Ерда ҳам шу ҳол.

Бундай кучли ва даҳшатли, уввос шамолдан
Шунчалик ҳеч титрамаган бизнинг нишонгоҳ,
Очиқ денгиздаги бундай кучли қуюнга
Чидармикан ҳар қанчалик мустаҳкам кема?
Хўш, айтинг-чи, қандай янги хабар тинглаймиз?

2-оқсуяк

Хабар шуки, турк флоти ботди шубҳасиз,
Яқин бориб кўпикланган қирғоққа қаранг,
Увиллаган тўлқин қилур булут билан жанг,
Тўлқин тикка туриб, мудҳиш ёлини тараб,
Ҳатто Айиқ юлдузига томон тирмашар,

Гўё қутб юлдузини узиб олгудай,
 Асрларнинг тинч чароғин — ерга солгудай,
 Аввал шунча қутурганин ҳеч кўрмаганман!

М о н т а н о

Тўғри. Агар турк флоти бирор кўрфазга
 Яширинмаган бўлса мутлоқ ботди, шубҳасиз,
 Бундай бўрон билан кураш қийин бўлади.

У ч и н ч и о қ с у я к к и р а д и.

3-о қ с у я к

Биродарлар, янгилик бор, уруш тугади!
 Ваҳший бўрон турк флотин янчиб ташлаган,
 Планлари ўринланмай қолди мутлақо,
 Бун кўрган Венециянинг битта кемаси.
 Турк флотин каттагина қисмин ҳаммаси
 Бир-бирига тўқинишиб ҳалок бўлибди.

М о н т а н о

Тўғриданми?

3-о қ с у я к

Ҳозир битта кема бизнинг гаванга кирди.
 «Веронец» деб номланган бу кемада эса,
 Жанговар мавр лейтенанти Кассио келди.
 Маврнинг ўзи бизга томон сузмоқда экан,
 У Қибрисга қойим-мақом деб тайинланган.

М о н т а н о

Жуда шодман. У чинакам лойиқ ҳукмдор.

3-о қ с у я к

Турк флоти ҳалокатин қувониб айтди,
 Лекин унинг чеҳрасида бир оз ташвиш бор!

Қўрқинч бўрон бир-бировдан ажратган экан.
У маврнинг соғлигига қилмоқда дуо.

Монтано

Балолардан уни сақла, эй парвардигор!
Қачонлардир қўл остида ишлаганим бор.
У ҳам солдат, ҳам муносиб ботир саркарда.
Қани юринг, қирғоқ томоң бориб турамиз.
Яқинлашган кемаларни кўриб турамиз.
Қидирамиз Отеллони узоқ-узоқдан,
Зумуррад кўк сувни ўпган жуда йироқдан.

3-оқсуяк

Қани юринг, тезроқ кетдик. Чунки ҳар минут
Янги-янги келувчини кутмоқлик керак.

Кассио киради.

Кассио

Кўп ташаккур, эй Қибриснинг ботир эрлари.
Отеллога шунча улуг баҳо бердингиз!
Уни сақла балолардан, юксак осмон!
Мен йўқотдим уни қўрқинч денгиз ичида.

Монтано

Бақувватроқ кемамиди, унинг кемаси?

Кассио

Жуда маҳкам кема эди, дорғачиси ҳам
Ишончли бир одам эди, тажриба кўрган.
Шунинг учун борган сари умидим ортар.

Саҳна орқасидан: «Ана елкан, елкан кўринди, елкан», деган
овозлар келади.

Тўртинчи оқсуяк кириб келади.

Кассно

Нима учун бу шовқин-сурон?

4-оқсуяк

Шаҳар бўшаб, халқ қирғоққа тўпланиб олган,
«Елкан бор» деб қичқирмоқда, бариси бирдан.

Кассно

Ният холис, бу келгучи мутлақо сардор.

Тўп отилган овоз келади.

2-оқсуяк

Тўп отилди, салом тўпи, демак, бу келган
Албатта дўст.

Кассно

Сўрар эдим, сиздан, дарров бориб,
Ким келганин билиб, бизга тезроқ билдиринг!

2-оқсуяк

Ҳозир бораман.

(Чиқиб кетади.)

Монтано

Генералингиз уйланганми, айтинг, лейтенант?

Кассно

Гоят бахтли, шундай гўзал қизга уйланган,
Ҳар қанчалик мақтасангиз уни, яна оз.
Айтиш билан таърифини етказиш қийин,
Бу вужудни яратаркан табиат ўзи
Бор гўзаллик, латофатни унда жам этган.

3-оқсуяк киради.

3-оқсуяк

Хўш, нима гап, билдингизми келган ким экан?
Яго деган киши экан, генерал ёвори.

Кассио

Бахти келиб жуда тез йўл боса олибдир.
Бўрон, тўлқин, даҳшат билан увлаган шамол,
Тик қоялар, саёз қумлар — булар бариси
Гуноҳи йўқ кемаларни ютқуси ёвлар
Қайга кетди? Ё ҳусннинг кучини кўриб,
Маҳв эткувчи табиатин ўздан иргитиб,
Унинг учун илоҳий йўл очиб бердимми?

Монтано

Ким ўзи у?

Кассио

Уша айтган, сардоримиз устидан сардор.
Ботир Яго қолган эди олиб келишга,
Келтирибди мўлжалдан ҳам бир ҳафта бурун.
Эй муқтадир нафасларга эга Юпитер,
Отеллони ўзинг сақла, елканин уфур.
Юртимизни бахтли қилсин унинг кемаси,
Тезроқ келиб қучоқласин Дездемонани,
Бизнинг тушкун руҳимиз ҳам алангалансин.
Қибрис бўлсин осойишта,
қаранг бу ёққа.

Эмилия, Дездемона, Яго, Родриго ва
мулозимлар чиқиб келади.

Шу кеманинг бор давлати чиқди қирғоққа!
Тиз чўкингиз, салом беринг, Қибрис эрлари!
Маликамиз, сени чексиз табрик қиламиз.
Сенинг билан бўлсин доим шафқатли осмон,
Қайда бўлсанг ёринг бўлсин, сақласин омон!

Дездемона

Ташаккурлар билдираман, сизга, Кассио.
Қандай яхши хабарлар, бор, айтинг, эримдан?

Кассио

У ҳозирча келгани йўқ, ишонаманки,
Тез фурсатда соғ-саломат етиб келажак.

Дездемона

Уҳ, қўрқаман... Қандай қилиб ажрашдингиз?

Кассио

Кўк ҳам сувнинг зўр уриши бизни ажратди.

Саҳна орқасидан «елкан, елкан» деган товуш келади.
Тўп отилади.

Қулоқ солинг, «елкан бор» деб қичқирмоқдалар.

2-оқсуяк

Кема учун қўрғон отди салом тўпини,
Бу навбат ҳам дўст кема келаётибди.

Кассио

Билиб келинг.

2-оқсуяк чиқиб кетади.

Салом сизга, муҳтарам ёвор.

(Эмилияга қараб.)

Ва сизга ҳам.

Аччиғланманг ўзбошимча журъатга, Яго,
Бизнинг олган тарбиямиз ва одатимиз
Ботирчилик учун берар менга ижозат.

(Эмилияни ўпади.)

Яго

Жаноби олий, зарари йўқ, у тили билан
Мени меҳмон қилгандай, сизга лабини
Тез-тез ҳадя қилиб турса, зерикардингиз.

Дездемона

Шўрлик шунча сўзамолми?

Яго

Ҳаддан ташқари.
Уйқум келган вақтда кўпроқ уни тинглайман,
Олдингизда, ишонингиз, тилин жўрттага
Яширади ичкарига, юракка қўшиб,
Лекин фикран менинг билан турар сўкишиб.

Эмилия

Бу гапирган гапларининг бариси бекор.

Яго

Албатта, сиз барингиз ҳам кўчада сурат,
Уйда, тўшак устида-чи — худди чилдирма.
Хонадонда — ошхонада — мушукнинг ўзи.
Биров билан қарғашаркан — худди авлиё,
Биров сизни ранжитдими — шайтон бўласиз,
Рўзгор — сизга эрмак, ётоқ хўжалигингиз.

Дездемона

Бас, уятсиз, ор-номуссиз, бачки, бўҳтон гап.

Яго

Елгон айтсам турк бўлайин, дадил айтаман;
Турсангиз бу сизга — ўйин, ётсангиз бу иш.

Эмилия

Менга бундай мадҳияни ёзмаёқ қўйинг.

Яго

Ва ёзмайман ҳам!

Дездемона

Менга қандай бир мадҳия ёзар эдинг, айт?

Яго

О, маликам, бу иш учун мени қийнаманг,
Мен албатта танқид қилмай, ўта олмасдим.

Дездемона

Жуда яхши.

Бирор киши пристандан хабар олдим?

Яго

Бали, маликам!

Дездемона *(бир чеккада)*

Юрак сиқик, бу эрмакка унча тобим йўқ,
Лекин хурсанд кўринишга тиришмоқдаман.

(Ягога қараб.)

Хўш, қани айт, қандай қилиб мени мақтардинг?

Яго

Уйлаяпман, бироқ туйғум бошимга маҳкам
Дурадгорнинг елимидай қаттиқ ёпишган.
Миямни ҳам ўзи билан судрамоқдадир.
Лекин илҳом энг охири тугди фикрни:
Мен ақлли қиз бўлсаму ҳусни баркамол,
Ҳусним менинг хазинамдир ва ақлим —

баққол.

Дездемона

Ана мақтов дегани-ю! Жуда ҳам яхши;
Хўп борди-ю, ақлли қиз хунук бўлса-чи?

Яго

Оқил бўлиб хунук бўлсак унча зарарсиз,
Бирор хушрўй йигитчани топа олармиз.

Дездемона

Бу мақтови аввалгидан минг карра расво.

Эмилия

Қизнинг ўзи аҳмоқ, аммо гўзал бўлса-чи?

Яго

Аҳмоқ гўзаллар билан иш позик бўлса ҳам
Аҳмоқлиги туғиш учун беражак ёрдам.

Дездемона

Бу гапларнинг бариси қовоқхона аҳмоқларини
кулдириш
Учун ўйлаб топилган эски ва бемаза аскиялар.

Хўш,

Қани, ҳам хунук, ҳам аҳмоқ бўлган бир қиз
Учун қандай шўрлик мадҳия тўқир экансан?

Яго

Ҳам аҳмоқ-у ҳамда хунук бўлса қиз агар,
Эрмакликда оқил, гўзал қизга баробар.

Дездемона

Уҳ, қандай қоронғи жаҳолат! Сен энг ярамасини
ҳаммадан ортиқ мақтар экансан. Хўш, қани, ҳақиқатан
мақташга арзийтурган ўта латофатли, ҳатто қабоҳат-
нинг ўзи ҳам иқрор қила турган бир хотинни қандай
мақтай олар эдинг?

Яго

Мағрур эмас, аммо ўзи гўзал бир аёл,
Ширин тили бор бўлса ҳам эмас сўзамол,

Эр пулини совурмаса бўлар бўлмасга,
 Истамасдан турганда ҳам деса «майлига».
 Уч олишни билганда ҳам гўё, атайин
 Ҳақоратни ичга ютиб, унутса майин,
 Ва у гўзал шундай нозик фаҳм Эгаси
 Ажратолса селёдканинг думи-миясин.
 Одамлардан сақлай олса, ўтса қанча сир,
 Хушомадгўй, хушторларга боқмаса ҳеч бир..
 Билолмадим шундай хотин топиладими,
 Топилганда керак эди...

Дездемона

Қанақа ишга?

Яго

Аҳмоқларни туғишга-ю, пиво қуйишга.

Дездемона

Уйбаю... қандай маймоқ ва кучсиз хулоса! Эмилия,
 бу сенинг эринг бўлишига қарамай гапларига қулоқ
 солма. Қассио, сиз нима дейсиз? Бу киши ҳақиқатан
 ўтакетган оғзи бузуқ, пешдаҳан ва тизгинсиз, бачкана
 бир одам эмасми?

Қассио

Албатта, бу бир оз ачитиброқ сўйлаяпти. Бу сизга
 бир насиҳатгўйдан кўра бир солдат сифати билан ёқи-
 ши керак...

Яго

(бир чеккага қараб)

Қассио унинг кафтига тегияптими? Майли, яхши,
 шивирлашиб қолинглар! Мен шундай нозик ўргумчак
 тўри билан Қассиодай катта пашшанинг оёқ-қўлини
 боғлаб ташлайман. Майли-майли у билан илжайишиб

қол!.. Мен сени у хушомадларингнинг ўзи билан чамбарчас боглаб ташлайман. Сиз ҳақлисиз, шундай бўлиши керак! Агар сенинг бу ҳазилларинг сендан лейтенантлик вазифасини олиб қўйса, унда сенинг учун уч бармоғингни тез-тез ўпиб турмаслик яна яхши бўлади, бироқ сиз шуҳратли хўжайинни ичкилик билан қўлга ола оласиз. Жуда яхши. Ҳаддан зиёд яхши, ўпишиб қолинг. Бу хушомаднинг энг яхши нави! Бармоқларини яна ўпиш учун лабига қўяяптими? Мен шу бармоқларни муҳаббатингиз клизмасининг трубкалари бўлишини истар эдим.

Ташқаридан барабан овози келади.

Мавр келди! Бурғусининг товушидан маълум!

Кассио

Бали, ўша.

Дездемона

Юринг, уни қарши оламинг.

Кассио

Мана ўзи келиб қолди.

Отелло ва мулозимлар кириб келади.

Отелло

Оҳ, сеvimли жанговарим, гўзал дилбарим!

Дездемона

Менинг Отеллом.

Отелло

Ҳайрон бўлиб қолиш билан жуда сеvimдим.
Мендан олдин кела олибсиз, қандайин қувонч!
Бўрондан сўнг шунча тинчлик келажак бўлса
Майли, қуюн бундан ҳам зўр гувиллаб эссин,
Бу бўрондан ўлимнинг ҳам уйқуси ўчсин.

Зўр кемалар писта пўчоқ каби чайқалиб,
 Қўтарилсин тўлқинларнинг тоғ чўққисига,
 Юксакларга тирмашаркан тинкаси толиб
 Отилсинлар жаҳаннамдай чўнқур-қуйыга.
 Ҳозир келиб ўлим тутса гирибонимдан,
 Лаззат билан кечар эдим азиз жонимдан.
 Қалбим чексиз қувончларга лиммо-лим

тўлиқ!

Мажҳул тақдир келажакда қайтадан бир бор,
 Шу дамларни бермасми деб жуда қўрқаман.

Дездемона

Ўзинг сақла бизни, танграм!
 Умр дам-бадам
 Утган сайин, шодлигимиз, севгимиз ошсин.

Отелло

Илоҳи омин!
 Шодлигимдан сўзламоққа сўз тополмайман,
 Бахтим шунча ёр бўлдики, нафасим тутди!
 Мана-мана шунинг ўзи майли бир навбат.

(Дездемонани ўпади)

Юрагимнинг пардаларин созласин андак.

Яго

(бир четга қараб)

Созингиз ҳам, пардангиз ҳам жуда жойида.
 Аммо мен ҳам бу рубобга тикан қадайман
 Ва шу ишни бажаришга ваъда бераман.

Отелло

Қани юринг, сарой кетдик.

Уруш ҳам тамом,

Турк флоти тамомила денгизга ботди.
 Бу ердаги эски дўстлар саломат борми?

Сиз Қибрисда кўп қадрли меҳмон бўласиз.
 Мени бунда севадилар, азиз гўзалим!
 Нима бўлди, толе билан қувониб кетиб,
 Тутуруқсиз сўзлар билан жоврай бошладим.
 Дўстим Яго, сен ҳозироқ пристанга бор,
 У ердаги чамадонлар, сандиқ, юкларни
 Капитаннинг қалъасига, олдимга келтир.
 Жасур йигит! Қилиқларин кўп ёқтираман.
 Қани кетдик, Дездемона!

Сизни қайтадан

Қибрис тупроғида табрик қиламан.

Яго билан Родригодан бошқа ҳамма чиқиб кетади.

Яго

Бир оздан кейин мени кўрфазда топасан. Қани, бу ёққа кел-чи! Агар сен дадил бўлсанг — ахир айтадилар-ку, зотида олижанобликдан нишона ҳам бўлмаган тубан кишилар муҳаббатга гирифтор бўлгандан кейин, ўзларига табиат бахш қилгандан ҳам зиёдароқ олижаноб бўлиб кетади — деб, шунинг учун ҳам менга қулоқ сол. Лейтенант букун кечаси саройга посибонлик қилади. Ҳаммасидан ҳам илгари Дездемона уни севиб, жигарсўхта бўлиб қолган.

Родриго

Лейтенантгами? Йўқ, бекорчи гап, бўлиши мумкин эмас.

Яго

Дамингни мана бундай қилиб сақла-да, менга диққат билан қулоқ сол. Иннакейин, Дездемона аввал бошда маврнинг фақат мақтанчоқ, ақлга тўғри келмайтурган тутуруқсиз ҳикоялари учун қанчалик ҳаяжон билан севганини ёдингга солиб қўй: наҳотки уни шу бўш, бўлмағур гаплар учун умрбод севиб қолса? Албатта энди бу ҳолатга сенинг доно юрагинг ишонмайди! Ахир унинг кўзи тўйиши керак. Тўйгандан кейин ҳадеб шу иблис-

нусха башарага қарай беришдан унинг учун қандай лаззат қолади? Муҳаббат эрмакларидан қон совиб, ҳирс сўнгандан кейин, уни янги ҳаваслар ва орзулар билан қайтадан алангалантириш учун албатта гўзал чеҳра, уқув келатурган даражада ёшлик, эпчил ҳаракатлар, хушомадгўйлик — хуллас калом бу қора араб маҳрум бўлган сифатларнинг барчаси керак бўлади. У қидириб маврда бу фазилатларни тополмайди. Шу тополмаганликнинг ўзи унинг нозик қалбига, ҳар қачон алданганлигини талқин қилиб туради. У энг аввал хўрсиниб, оҳ-уҳ тортиб юради, тўйинади, зерикади, энг охири маврни кўргиси келмай қолади. Табиатнинг худди ўзгинаси бу тўғриларда унга дарс бериб, уни янги битта кишини танлашга чақиради. Энди сиз жаноби олий, шу энг табиий ва энг муқаррар ҳолатнинг рўй беришидаги менинг мулоҳазаларимга қўшилгандан сўнг, айтинг: бу бахтга Кассиодан илгари ким муяссар бўла олади? Кассио сўзамол йигит, у астойдил, ўзининг бўлмағур феъли-ҳўйларини, асли зотидаги хазиналарни меҳрибонлик билан, сиртқи рутба нишоналари билан пардалайди. Ахир ундан ҳам бошқа ҳеч ким, ҳеч ким бу бахтга эриша олмайди. У жуда нозик ширинкор, қулай фурсатни қидирувчи йигит, у агар-чи асли зотида ҳеч қачон яхши хислатларга эга бўлмаган бўлса ҳам, ўзини яхши қилиб кўрсатиб, ютиб кетиши мумкин! У шайтондай ҳийлакор йигит. Унинг устига бу ҳийлакор чиройли, ёш. Хуллас калом тентак ёшликнинг кўзини ўзига тортиш учун унда бутун хислатлар мукамал. У мутлақо ҳиди бурқиб турган ярамас, хотин ҳам уни аллақачон исини кўрган.

Родриго

Мен бу гапларга ишонмайман, чунки Дездемона муқаддас қалб эгаси.

Яго

Муқаддас?— Мана муқаддас!

(Уч бармоқ кўрсатади.)

Ахир унинг ича турган виноси ҳам узумдан бўлган-ку. Агар у хотин муқаддас қалб эгаси бўлса эди, маврни ҳеч қачон севмаган бўлар эди; муқаддас эмиш-а, муқаддас аччиқ ичак! Ахир сен ўзинг Кассионинг кафтини ўйнаб турганини кўрмадингми, илғамай қолдингми?

Родриго

Илғашга-ку илғадим-а, бу энди оддий кўнгил яқинлик эди-да.

Яго

Сени ишонтираманки, бу йўлдан чиқишликнинг дебчаси, бузилиш ва уят фикрларга кира беришнинг бисмиллоси. Уларнинг бошлари бир-бирларига шундай яқин эдики, нафаслари бир-бирларига тутшиб кетган эди. Бузуқ фикрлар бу, Родриго! Модомики мана шу бордикелди муносабати изига тушиб олдим, тездан ўша соатдаёқ асосий, ёш кўникишлар, яъни бадан, вужуд кўникишлари бошланади. Тфу, жаноб олий, ижозат беринг сизга раҳбарлик қилишга, ахир мен сизни Венециядан етаклаб келдим. Сиз бугун кечқурун қоровулликда туринг, мен сизни ўша ерга қўйишни устимга оламан, ахир Кассио сизни танимайди-ку¹. Мен сиздан узоқлашмай тураман, сиз бирорта баҳона топиб, Кассионинг газабини чиқаринг; майли, қаттиқ-қаттиқ гапиришибми ёхуд унинг ҳарбий шарафини ҳарорат қилибми, ёхуд ўзингизга маъқул бўлган бирор бошқа йўл биланми, ишқилиб, жаҳлини чиқаринг.

¹ Родриго, Ягонинг биринчи парда III кўринишдаги маслаҳатларига кўниб, соқолини ўстирган, ўз башарасини ўзгартган бўлса керак.

Родриго

Яхши.

Яго

Жаноби олий (афандим), сиз билиб қўйишингиз керакки, у жуда ҳам енгилтак. Жаҳли чиққанда ўзини тутолмайди; балки у сизни таёқ билан савалаб қолар. Ишқилиб, сиз уни шу даражага етгунча ғазаблантиринг. Шу ишни баҳона қилиб мен Қибрис аҳолиларини ғазаблантиришим мумкин; кейин тиңчиликни ўринлатиш учун Кассиони ишдан олиш зарур бўлади. Шу қисқагина йўл билан сиз ўз истагингизга етган бўласиз. Менга бўлса ўз режаларимни ишга солиш учун баҳоналар топилиб қолади. Биз шу фойдали йўл билан ғовни ўртадан олиб ташласак, сизнинг бахтиёр бўлишингиз учун ҳеч қандай хатар қолмаган бўлади.

Родриго

Қараб кўраман, шу иш учун тузукроқ пайт келиб қолса, ҳаммасини қиламан.

Яго

Ишонтираманки, жуда ўринли пайт келиб қолади. Биз сен билан қалъада учрашамиз, унга мен Отеллонинг юklarини қирғоққа олиб чиқишим керак. Ҳозирча хайр.

Родриго

Хайр бўлмасам.

(Чиқиб кетади.)

Яго

Кассио-ку, кўп севади, мен ишонаман,
Дездемона севиши ҳам албатта тайин.
Маврни гарчанд ёқтирмайман, бироқ у ўзи

Юраги соф, астойдил берилган киши;
 Фикримча, у яхши эрдир Дездемонага.
 Фақатгина дил хоҳиши билан ҳам эмас,
 Мен ҳам яхши кўражакман Дездемонани,
 Буларсиз ҳам менда гуноҳ тўлиб ётибди;
 Қисман маврдан қасос олиш судрар бу ишга,
 У бузуқи тўшагимга қадам қўйибди.
 Мана шу ўй оғу каби ичимиз талаб,
 Қачонки мен хотинимга қилган иши-чун
 Хотинидан ҳисоб олсам, юрак тинчийди.
 Уринланмай қола-қолса бу иш мабодо
 Маврда шундай рашк қўзғатай, топмасин

даво,

Ҳар қандайин саломат ақл қилолмас чора.
 Бу ишларнинг уддасидан чиқиш пайтида
 Қўлимдаги венециялик този бечора
 Бирданига занжирини узмаса бўлди.
 Ҳамма ишни расво қилиб бузмаса бўлди.
 Қассога меҳр қўйиб, яқинлашаман,
 Кундан-кунга кўрсатаман маврга ёмон.
 Қўрқаманки, у ҳам менга похол салади.
 Маврни худди эшак каби нўхталаб олиб,
 Етаклайман тинч умрдан қутуришгача,
 Қандай ҳолга қолганини сезмай заррача,
 Яна мени қадр қилур, бўлар миннатдор.
 План ҳали ярагудай пишиб етган йўқ,
 Макр ухлар. Майли, ҳозир навбати узоқ.

ИККИНЧИ КҲРИНИШ

Қўча.

Қўлида ёрлиқ кўтариб жарчи чиқади. Унга халқ эргашган.

Ж а р ч и

Бизнинг олижаноб ва қаҳрамон генералимиз бўлган
 Отеллодан барча фуқароларга шундай фармойиш бўл-
 ди. Турк флотининг буткул нобуд бўлгани тўғрисидаги

хабар муносабати билан чақирилаётган бу шодигёнага ҳамма иштирок қилсин. Фуқаролар ўйнашлари, кулишлари, байрам гулханлари ёқишлари, хуллас калом, ҳар ким ўз одатича, ўз раъйича хурсандчилик қилиши керак. Бу хурсандчилик хабардан ташқари букун муҳтарам генералимиз билан шонли маликамизнинг никоҳ тўйлари бўлади. Буни сизга билдириб қўйишни генералимиз лозим топадилар. Ҳамма эшиклар фуқаролар айшу ишрати учун очиқ. Ҳозирги соат бешдан ўн бирини ургунча ҳар бир фуқаро ейиши, ичиши, истаган хурсандчиликни қилиши мумкин. Худойи таоло ва таборак Қибрис отасини ва унинг олижаноб генерали қаҳрамон Отеллонни ўз ҳифзи ва ҳимоясида омон сақласин.

(Чиқиб кетади.)

УЧИНЧИ ҚҶРИНИШ

Отелло, Дездемона, Кассио ва мулозимлар чиқади.

Отелло

Сиз, Кассио, азиз дўстим, букун кечаси
Посбонлар орқасидан яхши кузатинг.
Эҳтиётли бўлишимиз керак ҳар вақт.
Айш-ишратда ҳаддан ўтиш бўла кўрмасин.

Кассио

Бу тўғрида Яго олди мендан буйруқни,
Лекин бунга қарамасдан яна ўзим ҳам
Барчасига кузатувчилик қилиб тураман.

Отелло

Яго жуда ўз ишига содиқ бир йигит!
Хайрли кеч. Эрта барвақт сўйлашажакмиз.
Қани кетдик. Савдо пишган, сеvimли ёрим,
Вақти келди мевасини бирга тотайлик.
Хайрли кеч.

Отелло, Дездемона ва мулозимлар чиқиб кетади. Яго кириб келади.

Кассио

Қани, марҳамат Яго! Ҳозир қоровулликка боришимиз керак.

Яго

Ҳали вақт эрта, лейтенант, соат ўн ҳам бўлгани йўқ. Генералимиз, ўз Дездемонасига бўлган муҳаббати учун, бизни мундай барвақт бўшатиб юборди; бунинг учун уни айбламаса ҳам бўлади, чунки у билан бир кеча ҳам ишрат қилганича йўқ; хотин ҳам шундай бир хотинки, Юпитерга арзийтурган луқма деса бўлади.

Кассио

У гоят латофатли хотин.

Яго

Сизни ишонтираманки, у фақат ўйнаш-кулиш учун яратилган.

Кассио

Албатта тўғри, у чиндан ҳам нозик ва тоза бир вужуд.

Яго

Кўзини айтинг-а, кўзини! Шундай жозибадор, шундай ўйноқи, худди сўзлашишга имо-ю, ишорат қилиб тургандай.

Кассио

Кўзлари жуда жозибадор! Лекин менимча, жозибадор бўлиш билан бирга, жуда ҳам сипо кўзлар.

Яго

У гапирар экан, сўзлари худди муҳаббатга чақириб тургандай туюлмайдими?

К а с с и о

Иқроқ қилиш керакки, бу хотин камолотнинг ўзгинаси.

Я г о

Ҳа, майли, ишқилиб уларнинг тўшаклари саодатли бўлсин! Лейтенант жаноблари, қани мен билан юринг. Менда кичкина бочкада вино бор. Бу яқинликда Қибриснинг бир неча ботир бўз ўғлонлари сиз билан бирликда қора Отеллонинг соғлиғи учун давра қуришни орзу қилиб турган эдилар.

К а с с и о

Фақат бугун эмас, дўстим Яго; мен винони унча кўтара олмайман. Мен ўйлайман дуруст тарбия кўрган кишилар ўз вақтларини ўтказиш учун винодан бошқа эрмак ўйлаб топсалар яна яхши бўлар эди.

Я г о

Ахир улар — бизнинг дўстларимиз; атиги бир қадаҳ холос, мен сизнинг соғлигингиз учун ичаман.

К а с с и о

Бугун кечқурун мен бир қадаҳ ичиб олганман. Шунда ҳам сув қўшиб, барибир бошимни айлантириб юборди. Мен ўз кучсизлигимдан аччиғланаман, шунинг учун ўз бўшлигимни иккинчи қайта синаб ўтиришга юрагим ботинмайди.

Я г о

Қўйинг-э, афандим! Ахир бу кеча айшу ишрат кечаси! Бизнинг ботирларимиз шуни жуда ҳам истган эдилар-да...

К а с с и о

Уларнинг ўзи қаерда?

Яго

Улар бунда, дарвозада! Чақиринг ахир.

Кассио

Хўп бўлмаса, нима ҳам қилиш мумкин!.

(Чиқиб кетади.)

Яго

Қани энди, боя ичган коса устига
 Ичиролсам битта тўла қадаҳни яна,
 Бўлар эди ёш келиннинг итидай ўжар.
 Аллақачон эсин ютди аҳмоқ Родригом.
 Шундай мастки, ўз-ўзидан хабарсиз асло,
 Ошиқ киши — Дездемона соғлиғига деб,
 Талай чўнқур қадаҳларни оппоқ кўтарди.
 Тагин ўзи қоровулда — постда турибди.
 Яна учта шўх, жанговар Қибрис йигити
 Керагича каминанинг қўлидан ичди.
 Булар бари қизгин қонли, енгил кишилар,
 Ҳаммаси ҳам номусини сақлашни тилар,
 Бу учов ҳам қоровуллик сақлаб турибди.
 Шунча мастнинг орасида Кассиони мен
 Бирор ишқал-чатоқликка етаклайманки,
 Бу иш Қибрис шарафига доғ бўлиб тушар.
 Ана улар келаяпти, бунда оқибат
 Мен ўйлаган ҳийлаларим оқланса агар,
 Кемам ўнғай шамол келиб сузар илгари.

Кассио Монтано, қоровуллар билан бирга қайтиб
 келади.

Уларнинг орасида шароб кўтарган мулозимлар.

Кассио

Азбаройи худо, буларнинг мени тозаям ичирдилар.

Монтано

Жуда ҳам оз ичдилар, кичкинагина битта қадаҳча,
солдатнинг ҳам сўзига ишониб қўйинглар ахир.

Яго

Қани, яна винодан беринглар.

(Ашула айта бошлайди.)

«Қани келинг стаканни уриштирайлик —

чиқ-чиқ!

Қани келинг стаканни — чиқ!

Солдат деган аҳмоқ эмас,

Умр бир нафас.

Солдат шўрлик бир гал ичса

Ҳеч нима қилмас».

Ҳой мулозимлар, винодан келтиринглар!

Кассио

Азбаройи худо, жудаям қойил деган ялла

экан-да.

Яго

Мен бу қўшиқни Англияда ўрганганман. Ана у ер-
да ичишнинг уддасидан чиқадилар. Данияликлар, не-
мислар, қорни катта голландияликлар — англичанлар-
нинг олдида ҳеч нима эмас. Қани, ҳой, ичсаларинг-чи!

Кассио

Бундан чиқди, сизнинг англичанларингиз ичишга
шунақа эпчил экан-да!

Яго

Данияликлар ўласидай маст бўлганда, англичанлар
бепарволик билан ичишда давом қилаётган бўлади,
пешонасидан тер чиқармай ҳар қандай немисдан ҳам

ичишда ўзади, истаган голландиялик қайт қилаётганда,
улар яна иккинчи шишани олдига олган бўлади.

К а с с и о

Қани, генералимизнинг соғлиғига ичамиз!

М о н т а н о

Лейтенант! Мен ҳам сиздан ажралиб қолмайман,
ўша кишининг соғлиғига ичаман.

Я г о

Оҳ, гўзал Англия!

(Қўшиқ айта бошлайди.)

«Жуда кибор аён эди король Стефан,
Иштонини битта крон бериб тиктирган.
Сўнг қараса пулни ортиқ бериб қўйибди,
Алам қилиб тикувчини ҳайвонсан дебди.
Жуда ботир киши эди король Стефан,
Сен нимасан, бир бемаза — пастак кишисан.
Биз зийнатга сарф қилишни топамиз увол,
Эски-туски либосингни тезроқ олиб ол!»
Ҳой, қани тағин вино беринглар!

К а с с и о

Бу ялла, бояги айтганингдан ҳам соз экан.

Я г о

Истайсизми, яна бошқатдан айтиб берайми?

К а с с и о

Йўқ, шунинг учун мен бундай ҳаракатда бўлган-
ларни ўз даража ва мавқеини билмаган кишиларгина

деб ҳисоблайман. Майли, ҳаммамизнинг ҳам тепамизда худо бор. Худонинг марҳамати кўп. Бир хил кишиларнинг гуноҳини кечиради, бир хил кишиларнинг жойи жаҳаннам.

Я г о

Жуда ҳам ҳақ гапни гапирдингиз, марҳаматли лейтенант.

К а с с и о

Гап менинг тўғримда борганда — бу гапни генерални ёхуд бирор юқори даражали кишини ранжитиш учун айтаётганим йўқ. Мен худонинг раҳматидан умидворман, албатта жаннати бўламан.

Я г о

Менинг ҳам умидим шу, мен ҳам жаннати бўларман деб ўйлайман, лейтенант.

К а с с и о

Тўғри, бироқ ижозат берсангиз айтиб қўйишим керакки, мендан илгари эмас, лейтенантнинг арвоҳи, мулозимниқидан илгарироқ раҳмати бўлиши керак. Хўп, бу тўғрида гап тамом бўлди, қани, сизга тегишли ишларга ўтамиз... Э худо, гуноҳимизни ўзинг кечир. Афандилар, қани, ишимизни бошлайлик. Афандилар, мени маст бўлиб қолди деб ўйлай кўрмангиз. Мана бу менинг мулозимим, яъни ўнг қўлим, мана бу бўлса менинг чап қўлим. Мен маст эмасман: мен бемалол ўрнимдан ҳам тура оламан, ҳам жуда бемалол яхшилаб гапира оламан.

Ҳ а м м а л а р и

Жуда ҳам яхши, жуда ҳам яхши.

К а с с и о

Бас, маълум бўлдики, жуда ҳам яхши, бундан чиқди сизлар мени маст деб ўйламасаларингиз ҳам бўлади.

(Чиқиб кетади.)

М о н т а н о

Афандилар, қани ташқарига чиқайлик. Қоровул қўйиш керак.

Я г о

Қўрдингизми олдин чиқиб кетган йигитни,
Қайсарга ҳам солдатликка муносиб йигит,
Лашкарбоши бўлар эди, афсус айбдор!
Қанча ботир бўлса, шунча айби бор теп-тег.
Бу бечора Кассиога кўп ачинаман.
Қўрқаманки Отеллонинг унга ишончи,
У шу ҳолда кета берса бир эмас-бир кун
Қибрис учун бирор бахтсиз иш қилмаса деб.

М о н т а н о

У ҳар қачон ҳозиргидай кўп ичадими?

Я г о

Ётиш пайти кўтармаса бир шиша ками
Ухлаёлмай туну кун санқиб юради.
Вино уни аллалайди, роҳат беради.

М о н т а н о

Бу тўғрида Отеллога билдирган яхши,
У ўзининг кўнгли очиқ назари билан
Кассионинг фақат яхши хислатин кўриб,

Ёмонликни илгамайди, баҳо бермайди,
Кўришликни истамайди, шундай эмасми?

Родриго киради.

Яго

(секин Родригога.)

Хўш, Родриго, нима қилиб юрибсан ахир;
Лейтенантнинг пайига туш, илдамроқ жўна.

(Родриго чиқиб кетади.)

Монтано

Жуда афсус. Олижаноб генерал ишониб
Ёрдамчилик каби катта бир вазифани
Майиб бўлган бир кишига бериб қўйибди.
Айтиб қўйсак бир яхшилик қилган бўлардик.

Яго

Йўқ-йўқ, менга бутун бошлиқ Қибрисни беринг,
Мен бу ишни қилолмайман! Чунки Кассио
Севган дўстим. Бу касалдан тузатсам
дейман!

Саҳна орқасидан «ёрдам беринг!» деган қичқириқ келади.
Олдин Родриго, унинг орқасидан қувлаб Кассио
чиқади.

Кассио

Разил, маккор!

Монтано

Нима гап ўзи, лейтенант?

К а с с и о

Тубан махлуқ! Сен менга ўз вазифамни ўргатмоқчи бўлдингми! Мен бу ярамасни бутилкага қувлаб қамайман.

Р о д р и г о

Мени қувлаб қамайсанми?

К а с с и о

Тағин жавраб туради-я, ифлос!

(Родригони уради.)

М о н т а н о

Сиздан сўрайман, муҳтарам лейтенант!
Сиздан сўрайман, афандим, қўлингизни тортинг!

К а с с и о

Мени қўйворинг, афандим, бўлмаса сизни ҳам тиншингизни қоқиб қўлингизга бераман.

М о н т а н о

Биласизми, ахир сиз мастсиз.

К а с с и о

Мен мастманми?

(Олишиб кетади.)

Я г о

(секин Родригога.)

Тинглайсизми, тездан боринг, одам чақиринг.

Родриго чиқиб кетаде

Ҳой лейтенант, бас афандим, тўхтангиз, етар,
Ҳой ёрдамга! Ҳой Монтано, ҳой сиз

лейтенант!

Одам борми! Яхши ҳамки қоровуллар бор.

Занг урилган овоз келади.

Ким қўнғироқ чалаётган? Бас ахир шайтон!
Бас лейтенант, ахир бутун шаҳар қўзғалди.
Обрў билан шарафингиз бир чақа бўлди.

Отелло билан мулозимлар кириб келади.

Отелло

Хўш, бу ерда нима гап бор, нима тўполон?

Монтано

Яраландим, ўлажакман, қонсираб қолдим.
(Иқилади.)

Отелло

Агар ҳаёт ширин бўлса, дарров бас қилинг.

Яго

Бас лейтенант! Сиз Монтано! Ҳе, олижаноб
Даража-ю, вазифани унутдингиз, бас!
Уялингиз, бунда ахир генерал турибди!

Отелло

Хўш, нима гап, қандай қилиб бу жанжал
чиқди?

Биз туркларми, иккита дўст шундай олишса?
Қачон берди кўк тангриси бунга ижозат?
Ваҳший жанжал йўқотилсин! Сиз христиан!
Қим қутурган газабини дарров ютмаса,

Бу дунёда яшамайди; қимирлаш — ўлим.
 Бу даҳшатли қўнғироқни тўхтатинг тездан,
 Ваҳимага солур бутун Қибрис отасин.
 Хўш, нима гап, нима жанжал? Сен айт-чи, Яго,
 Нима учун мурда каби бўзариб кетдинг,
 Билмоқчиман, ким бошлади бу ишни аввал?!

Я г о

Мен билмадим, ҳаммамиз ҳам сал илгари,
 Янгигина гўшангага кирган ёшлардай
 Бир-бирова энг яқин дўст, меҳрибон эдик.
 Бирданига мана энди... ҳеч билолмайман,
 Е осмонда бирор юлдуз эсимиз жўйди.
 Бирдан дўстга дўст тўғрилаб ўртада қилич.
 Қонли кураш. Сабабини айтолмайман ҳеч,
 Бу ғазабнинг бошланиши менга белгисиз.
 Кошки эди, бу ерларга кўтариб келган
 У оёқни дуруст ишда йўқотган бўлсам.

О т е л л о

Хўш Қассио, наҳот шундай ўзни
 йўқотдинг?

Қ а с с и о

Оҳ генерал... авф этингиз, мен
 айтолмайман.

О т е л л о

Қани айтинг сиз Монтано, сизга ҳамиша
 Касб эди-ку яхши хислат, фикру андиша,
 Сокит, жиддий хислат билан танилган киши,
 Ёшлигидан бу ҳурматни ололган киши,
 Яхши исми ҳар ақлли тилнинг такрори,
 Нима учун у шарафни сақлолмадингиз,
 Бирданига хулқингизни қилиб айрибош,
 Кечаснинг бақироғи бўлдингиз, бебош?

Монтано

Билганимни айтолмайман, авф этинг,
сардор,
Мен мажруҳман. Жим бўлганим яна яхшироқ.
Сизга айтиб берар Яго офицерингиз.
Мен билмадим, нима гуноҳ қилиб қўйибман,
На ишимдан, на тилимдан айб ўтганини.
Ўз-ўзини мудофаа айб саналарми?
Агар сенга ҳужум қилса биров зўр билан,
Шундай пайтда ўзни сақлаш ҳисси гуноҳми?

Отелло

Худо шоҳид!
Миямга бор забти билан қуйилмоқда қон,
Сезмоқдаман ҳирс қўзғалиб бўлмоқчи эга
Иродага, тафаккурга, ҳатто ўзимга.
Бир қўзғалиб юқорига қўлни кўтарсам
Бу ғазабдан янчиларди бирингиз дарҳол.
Қани, айтинг, бу жанжалга сабаб бўлган ким?
Икки туғиб бир қолганим бўлган чоғда ҳам
Бир умрга назаримдан отиб ташлайман.
Е тажжуб, ҳарбий ҳолат эга бўлган ер,
Аҳолининг қалби титрар қўрқув-даҳшатдан,
Шундай ерда оилавий, шахсий бир жанжал
Тағин келиб ярим кеча, қоровулликда...
Қани, Яго, сабабчи ким, сен айтиб бер-чи?

Монтано

Қараб, дўстлик хизматини риюя қилиб,
Ҳақиқатни оширсанг ҳам, камайтирсанг ҳам
Солдат номи сенга ҳаром.

Яго

Ҳақорат қилма;
Тилим агар лейтенантга озор етказса
Шартта кесиб ташлашга ҳам рози бўламан.

Ишонаман, мен айтажак ҳақиқат гаплар
 Уни асло ранжитмайди. Иш шундай бўлди:
 Биз Монтано билан бирга сўзлашар эдик,
 Бирдан кўрдик битта одам келар югуриб,
 Ердам беринг, ёрдам беринг!— деди қичқириб.
 Орқасидан қувлаб келди Кассио дадил,
 Қўлда қилич даҳшат қилар унга муттасил.
 Бу афандим, Кассиони тўхтатмоқ бўлди.
 Шаҳар тағин ваҳимага тушишидан қўрқиб,
 Қичқирганнинг орқасидан кетдим югуриб.
 Худди шундай бўлди мана. У чопқир экан,
 Тутолмасдан тезлик билан қайтиб келдим,
 Келган эди қўлоғимга қилич овози
 Кассионинг нималар деб сўкинган сўзи.
 Ҳалигача сўкишганин эшитмагандим,
 Мен келганда ваҳший жанжал авжида эди,
 Мен кўрганим бариси шу, сиз ҳам кўрдингиз.
 Бу тўғрида бундан ортиқ нарса билмайман.
 Жаҳл чиқса эс кетади, ҳаммада ҳам шу,
 Балки бунда Монтанонинг иззати шахси
 Лейтенантдан бир оз таҳқир кўргандир, фақат
 Урушганда ҳаммада ҳам қутуриш одат,
 Энг қадрдон дўстин уриб қўйишлик мумкин.
 Ишонаман, балки қочган киши шунчалик
 Оғир сўзлаб Кассиони қилган ҳақорат
 Чидаб туриш мумкин бўлмай тугаган тоқат.

О т е л л о

Билдим, Яго, сен меҳрибон, дўстлик ҳақи-чун
 Юмшатмоқчи бўляпсан гуноҳнинг кучин.
 Менга жуда қимматлисан, аммо Кассио,
 Ҳозир сени вазифангдан озод қиламан.

Дездемона каңизаклар билан кириб келади.

Кўринг, ҳатто севган ёрим бўлибдир бедор!

(Кассиога қараб.)

Бошқаларга ўрناق бўлиб хизмат қиласан.

Дездемона

Нима гап ўзи?

Отелло

Ҳеч нима йўқ, ишлар тамом бўлди, жонгинам,
Бор ўрнингга қайтиб ёт!

(Монтанога.)

Мен, афандим, ўзим сизга жарроҳ бўламан.
Тездан буни олиб боринг!

Монтанога олиб чиқадилар.

Яго, сен тез шаҳар ичин осойишта қил,
Уят-жанжал халқни анча безовта қилди,
Қани кетдик, Дездемона! Аскарлик шундай,
Чиқиб қолиб шунинг каби ғавро тўсатдан,
Уйғотади иссиққина ширин уйқудан.

Яго билан Кассиодан бўлак ҳамма чиқиб кетади.

Яго

Нима ўзи, лейтенант, яраландингизми?

Кассио

Ҳа, яраландим, фақат менга ҳеч қандай жарроҳ
ёрдам беролмайди.

Яго

Нима деяпсиз, қўйинг эй, худо сақласин.

Кассио

Муқаддас унвон, муқаддас унвон, уҳ, мен ўзим-
нинг муқаддас унвонимни йўқотдим! Мен ўз борлигим-

нинг ўлмас бир қисмини йўқотиб ҳайвон бўлиб қолдим! Менинг муқаддас унвоним, Яго, Менинг муқаддас унвоним.

Яго

Ундай бўлса тузук-а, мен азбаройи худо, яраландингиз деб ўйлаган эдим; муқаддас унвонни йўқотишдан кўра, бу ишдан одамга кўпроқ зарар бўлади. Муқаддас унвон деган сўз, ўйин-кулгига хос, мутлақо қалбаки, ёлғон бир юк; кўпинча уни ҳеч қандай хизмат кўрсатмасдан қўлга киритадилар-ку, ҳеч асоссиз йўқотиб ҳам қўядилар. Сиз агар ўзингиз уни йўқотганингизни овоза қилмасангиз, шу муқаддас унвонни ҳеч ҳам йўқотмаган бўласиз. Етар, бас, биродар, генералга қайтадан яқин бўлишликнинг, уни ўзга тортишликнинг йўллари бор. Ахир у сизни ғазаб таъсирида ҳайдади, сизга жазо беришда эса ғазабдан ҳам олдин тактикани кузатди. Бу тактика кучли арслонни қўрқитиш учун ўзининг беозор итини тутиб олиб уришнинг худди ўзгинаси; унга қайтадан ялиниб-ёлворинг, у сизга даражангизни қайтариб беради.

Кассио

Шундай яхши бошлиқни — мендай ярамас, маст-аласт, бачкана бир офицер лақиллатгандан кўра, мени ҳақорат қилишини ялиниб-ёлвориб сўрайман. Ўлгунча ичиб тўтидай валақлаш, кўпириб мақтаниш, уришиш, сўқиш ҳам ўз соянг билан жуда юқоридан туриб беҳуда сўзлашиш! Уҳ, сен, винонинг кўринмаган руҳи, агар сенинг ўз отинг бўлмаса, сени иблис деб атасак бўлади.

Яго

Қилич кўтариб кимни қувлаб кетаётган эдингиз? У сизга нима қилган эди?

Кассио

Мен билмайман.

Яго

Бундай бўлиши мумкин эмас? Наҳотки билмасангиз?

Кассио

Мен бир талай майда-чуйда ишларни хотирлайман-у, бир нарсани ёдлай олмайман: жанжал эсимда бор, бироқ сабабини билмайман. Уҳ тангрим, нима учун одамлар ўз ақлларини ўғирлайтурган душманни оғизларига оладилар? Нима учун биз базмлар, завқлар, айшу ишратлар, ўйин-кулгилар ўртасида бирданига ҳайвонга айланиб қоламиз?

Яго

Ҳозир сиз тамоман ўзингизга келиб қолдингиз. Қандай қилиб сиз шунчалик тез бундай бўлдингиз?

Кассио

Мастликнинг шайтони, ўз ўрнини ғазабнинг иблисига марҳаматан бўшатиб беради. Бир ярамаслик иккинчи ярамасликни етаклаб, мен ўз-ўзимни мумкин қадар булғашимга, ҳақорат қилишимга мажбур қилгани келди.

Яго

Қўйинг-эй, ўзингиз ҳам ҳаддан ташқари мустаҳкам ахлоқпараст экансиз? Албатта энди оролнинг ҳозирги вазияти — вақт ва шароити нозиклигини эътиборга олганда, мен жоним билан бу ҳодисанинг юз бермаслигини истардим. Модомики бўлар иш бўлган экан, чидаб, ҳамма ишни бизнинг манфаатимизга қараб ҳал бўлишини таъмин қилиш керак.

Кассио

Агар мен ундан ўз даражамнинг қайтарилишини сўрасам, у бир оғиз гап билан, сен пияниста, деб қўя қолади. Агар менинг етти бошли аждаҳодай оғзим кўп бўлганда ҳам, ҳалиги битта сўз ҳаммасини қоплашга кифоя қилади. Бошда эсли-ҳушли киши бўла туриб, бирданига тентак бўлиб қолсанг, энг охири қора молга айлансанг, ух, қандай ғалати тақдир-а! Ҳар бир ортиқча қадаҳ — бу бир малъун, қадаҳ ичидаги нарса эса иблиснинг ўзи.

Яго

Бас, бас! Яхши шароб — агар ундан ақлли фойдалана билсангиз, меҳрибон, яқин дўст билан тенг. Уни ортиқча койий берманг. Севимли лейтенант, мен биламан, сизни қанчалик яхши кўрганлигимга ишонасиз-а?

Кассио

Мен бунга қаттиқ ишондим, афандим, мен кўпроқ ичиб қўйибман.

Яго

Ахир, дўстим, сиз ҳам бошқа одамлар сингари пайти келганда шунақа маст бўлишингиз мумкин. Мен ҳозир сизга энди нима қилиш кераклигини айтаман. Бизнинг генерализмнинг хотини энди ўзи генерал. Мен бу гапни шу маънода айтаётибманки, генерализм унинг латофатини сайр қилиш, ҳаяжонланиш учун ўзини бутунлай топшириб қўйган. Сиз ҳам бунга астойдил иқрор бўлингиз. Сиз Дездемонага ҳадеб илтимос қилаверинг — у сизга даражангизни қайтариб олишда ёрдам беради. У шундай саховатли, мулойим, меҳрибон, яхшилик қилишни севгувчи бир хотинки, у ўзидан қилинган илтимосни ошириб ўрнига келтирмасликни ҳатто гуноҳ деб санайди. Унинг эри билан ўртангизда узилган алоқани тиклаш учун унга ялиниб-ёлворинг. Мен

истаган киши билан истаганча маблағга, бутун давлатимни гаров қўйиб айтаманки, у билан ўртангиздаги муҳаббат, илгаригидан ҳам маҳкамлашиб кетади.

К а с с и о

Сиз менга яхши маслаҳат бераётибсиз.

Я г о

Мен бу гапни, сизга бўлган содиқ хайрихоҳлигим ва қизгин муҳаббатим юзасидан ишонтириб айтаётиман.

К а с с и о

Мен бунга ишонаман, эртага барвақт бориб саховатли Дездемонадан менинг учун восита бўлишни илтимос қиламан. Агар бу навбат ҳам менинг толеим ёр бўлмаса, иннайкейин унга ишонмай қўяман.

Я г о

Тўғри айтасиз. Хўп, ҳозирча хайрли кеч, лейтенант! Мен қоровулга боришим керак эди.

К а с с и о

Хайрли кеч, содиқ Яго.

(Чиқиб кетади.)

Я г о

Менинг асл ва покиза насиҳатларим
Маврни яна қайта бошдан ўрга тортиш-чун
Тўғри йўлга етакларкан, қани айтингиз,
Мени разил деб аташга ким ботинади?
Хайр ишларга тортиш учун Дездемонани
Ҳеч қийинлик тортилмайди, жуда ҳам ўнғай.
Ўзи каби сахий қилиб туққан табиат.
У кўп осон кўндиради эрин бу ишга.

Эри унга шунча ишқ-ла боғланиб қолган,
У буюрса унинг жони диндан кечади.
Хотин уни ечади ҳам, туголади ҳам.
Агар бирор орзуни истаса дилбар,
Ўз эрининг бўшлигига бўлар ҳукмрон.
Шундай экан, ким айтади мени мудроқ деб.
Кассионинг ҳожатлари чиқажак жойга
Бора турган тўпла-тўғри йўл айтдим, ахир?
Худойимнинг дўзахлари, қора шайтонга
Бирор улуғ гуноҳ жуда зарур бўлганда
Худди шу топдаги каби улар ҳар маҳал,
Аввал бизга кўк юборар намуна — ҳайкал.
Қачонки бу Кассио, ҳақпараст аҳмоқ,
Илтимослар қилар бўлса Дездемонадан
У ҳам бориб Отеллога ялина бошлар.
Мен ҳам унинг қулогига заҳар қуяман:
«Хотинингнинг бузуқ йўли учун Кассио
Керак бўлса керак» дейман. Хуллас иш тамом,
Хотин унга зўрлик билан ёлворган сари
Отеллонинг ишончи ҳам шунча тугалар.
Дездемона шафқатига қорамой суриб,
Шу шафқатдан тўр тўқийман, тузоқ тўқийман,
Ҳаммаси ҳам бу тузоққа тушмай қолмайди.

Родриго кириб келади.

Хўш. Родриго нима гап бор?

Родриго

Мен бу ерда ов қилиш учун қўйиб юборилмай,
хуруш, вовиллаш учун занжирга боғлаб қўйилган итга
ўхшаб қолдим. Бутун пулларим харажат бўлиб туга-
лай деб қолди! Ундан ташқари, бугун кечқурун мени
ўхшатиб саваладилар. Энг охири мен шу фикрга келиб
қолдимки, мен бу, бутун меҳнатлар натижасида фа-

қатгина тажриба орттириб, беш танга пулсиз ҳам бир озгина миқдордаги тушунча билан Венецияга қайта турган кўринаман.

Яго

Чидами оз кишиларга раҳмим келади!
 Қай ярани бир нафасда тузатиш мумкин?
 Ҳаммасига ақл ишлайди, маккорлик эмас,
 Шу ақл ҳам вақт ўтишга бўйин эгади.
 Хўп, Кассио, сени урди, шу аҳмоқликми?
 Арзимаган шу иш уни ишдан ҳайдади.
 Қуёш кўрмай пиша турган мевалар ҳам бор,
 Қуёш кўрган мева тезроқ гуллаб, етилар.
 Бир озгина чида! Мана тонг отиб қолди.
 Иш ва эрмак соатлари ғоятда қисқа.
 Уйингга кет, қайда ётиб турсанг, шунга кет,
 Ҳозир жўна, кейин яна кўпроқ биласан.
 Жўна дейман.

Родриго чиқиб кетади.

Ҳозир энди олдимизда турар икки иш:
 Хотинимни ишга солай, маликасидан
 Кассионинг тўғрисида илтимос қилсин,
 Ўзим эса Отеллонинг олиб кетаман.
 Қайтганда Кассионинг худди устига,
 Елворишнинг тепасига етиб келамиз.
 План битди, энди эса жиндак тўхтамай
 Ҳийлаларни ишга солиш навбати келди.

(Чиқиб кетади.)

III ПАРДА

БИРИНЧИ ҚҰРИНИШ

Қасринг эшиги олдида.
Кассио билан музикантлар чиқадилар.

Кассио

Ишингизга ҳақ тўлайман. Шу ерда чалинг, Мубо-
ракбод қўшиғини куйланг генералга.

Музика чалинади. Қизиқчи чиқади

Қизиқчи

Хўш, ўзи нима гап, афандилар? Сизнинг асбобла-
рингиз Неаполда¹ ҳам саёҳат қилиб келганми дейман,
улар нима учундир димоғ билан ғурурланмоқдалар?

I-музикант

Яъни нима демоқчисиз, афандим?

Қизиқчи

Ахир бу асбобларингиз, ижозат берсангиз, духовой,
яъни ел билан, нафас билан чалина турган асбоблар
деб аталмайдими?

I-музикант

Албатта, афандим, духовой деб аталади, ел билан
чалинади.

¹ Илгари сифлис касали «Неаполь касали» деб аталарди,
бундан ташқари неаполликлар димоғи билан сўзлашадилар.
Бу ерда икковидан бирига пичинг қилинаётган бўлса керак.

Қизиқчи

Шунинг учун буларга дум боғлаб қўйилганми?

1-музикант

Яъни, қандай дум боғланган, афандим?

Қизиқчи

Ҳалигача менга маълум бўлган, ел билан чалина-турган бирталай асбобларнинг худди ўзгинаси каби-да. Бироқ менинг афандиларим, мана сизга ақча, сизнинг музикангиз генералга шунчалик ёқиб тушдики, у ортиқ шовқинламасинлар деб койимоқда.

1-музикант

Ундай бўлса, яхши, афандим, ортиқ чалмаймиз.

Қизиқчи

Агар сизда чалинганда эшитилмай турган музика асбобларидан бўлса, қайта бошдан чалишингиз мумкин, чунки нима эди, нима дейилади. Ҳа, халқ музика эшитай деб кетаётгани йўқ...

1-музикант

Бизда бундай музика ҳам йўқ, афандим.

Қизиқчи

Бундай тақдирда карнай, сурнайларингизни йиғиштириб қопга уринг-да, туёғингизни шиқиллатиб қолинг, бўшатинг, жунанг, шамолга сингиб, тўзиб кетинг!

Музикантлар чиқиб кетадилар

Кассио

Ҳой, сен менга қара, гапимга қулоқ сол, ўртоқжон!

Қ и з и қ ч и

Йўқ, мен сизнинг ўртоқжонингиз эмас, сизга қулоқ соламан.

К а с с и о

Сўрайман, шу ҳазилкашликларни бир оз қўйиб тур. Мана бу кичкинагина олтин танга сенга аталган. Агар генерал хотинига хизмат қилувчи хотин ўрнидан турган бўлса айт, қандайдир Кассио деган йигит, сиз билан қисқагина сўзлашишни илтимос қиляпти дегин. Шу иш-ни қила оласанми?

Қ и з и қ ч и

У хотин умуман туради, афандим. Агар у бу ерга келиб турмоқчи бўлса, унга бу тўғрида хабар бериб қўйишга уннаб кўраман.

К а с с и о

Шундай бўлсин, жон биродар, тезроқ бориб айт.

Қ и з и қ ч и кириб кетади. Я го чиқади.

Қандай яхши, ўз вақтида келдингиз, Яго.

Я го

Бу кечаси бошдан-оёқ ётмадингизми?

К а с с и о

Йўқ. Сиз билан ажрашганда тонг отган эди. Яго, бунда чақирсин деб, хотинингизга Бир кишини юборишга ботирлик қилдим. Сўраб берсин хуш қилиқли Дездемонадан Ҳузурига кириш учун менга ижозат.

Яго

Мен айтаман, ўзи ҳозир бунда келади,
 Ҳам маврни четлатишга ўйлайман чора,
 У бўлмаса сўз ҳам, иш ҳам эркин бўлади.

Кассио

Чин юракдан раҳматимни айтаман, Яго.

Яго кириб кетади.

Шунинг каби содиқ, жўмард битта одамни.
 Флорентилар¹ орасида кўрмадим асло.

Эмилия чиқади.

Эмилия

Салом сизга, қайгунгизга жуда ачиндим.
 Бариси ҳам тез орада ўтар, лейтенант.
 Генералимиз суҳбатлашди хотини билан.
 Сизнинг учун Дездемона илтимос қилди.
 Мавр айтди, яраланган қибрислик киши
 Бу ерларда кўп обрўли, аслзод экан;
 Сизни ишдан ҳайдаш эса бир чора бўлиб
 Талаб қилар экан буни ақлу эҳтиёт.
 Лекин сизни севганини у иқрор қилди,
 Бу ўртада воситанинг кераги ҳам йўқ,
 Қулай фурсат келиб қолса, бераман ҳуқуқ,
 Қайта бошдан ўз ишига оламан,— деди.

Кассио

Сиздан яна сўрар эдим, имкони бўлса,
 Сўраб беринг, бу ишни сиз топсангиз маъқул.

¹ Яго ўзи венециялик. Кассио эса флоренциялик, Кассио ҳатто ватандошларим ичида ҳам Ягодай содиқ кишини кўрмаганман, демоқчи.

Дездемона билан фақат бир неча минут
Елғиз қолиб сўйлашолсам.

Эмилия

Марҳамат қилинг,
Қани юринг, сўраб берай Дездемонадан,
Сўйлашингиз, юрагингиз бир оз бўшасин.

Кассио

Сизга жуда миннатдорман.

Ҳар икковлари кириб кетадилар.

ИККИНЧИ ҚҮРИНИШ

Қасрда бир уй.

Отелло, Яго ва Қибрис аъёнларидан бир неча
вакиллар чиқади.

Отелло

Бу мактубни, Яго, элтиб штурманга бер,
У топширсин ҳурмат билан буни сенатга.
Қалъаларга қўймоқчиман энди қадамни.
У ерга бор.

Яго

Амрингизга тайёрман, генерал.

Чиқиб кетади.

Отелло

Қани кетдик қалъаларга, жаноб олийлар!

Офицерлар

Сизнинг барча амрингизга тайёрмиз.

Чиқиб кетадилар.

УЧИНЧИ ҚҰРИНИШ

Қаср ичидаги боғда.

Дездемона, Кассио ва Эмилия чиқади.

Дездемона

Ишона бер, бутун кучим, эпчиллигимни
Сенинг учун ишлатаман, азиз Қассио.

Эмилия

Мана-мана, марҳаматли, азиз маликам!
Бу кўнгилсиз воқеадан эрим бечора
Худди шахсий фалокатдай оғир қайғуда.

Дездемона

У жуда ҳам содиқ киши! Сен ҳам Кассио,
Шубҳаланма, эрим билан орангизни мен
Аввалгидай ўртоқ қилиб келиштираман.

Кассио

Уҳ маликам!
Кассионинг ҳаётида не учраса ҳам
Сизга содиқ банд бўлиб қолур ҳамма вақт.

Дездемона

Мен биламан. Раҳмат сизга, кўп вақтдан
берн

Генерални астойдил яхши кўрасиз.
У сиз билан узоқлашиб юради фақат
Сиёсатнинг талаблари ўзгаргунича.

Кассио

Қўрқаманки, узоқ кетар бу иш, маликам.
Сиёсатнинг ўзгариши чўзилар, ёки
Евфон овқат ичган каби кундан-кун шишар,
Мен узоқда, вазифам банд — генерал унутар
Унга бўлган севгимни ҳам, хизматимни ҳам.

Дездемона

Шубҳаланма, Эмилия гувоҳим бўлсин,
 Қайта бошдан вазифангга ўринлашасан,
 Дўстлик расмин етказаман охиригача;
 Уз ваъдамни бажараман, эримни эса
 Ухлагани ҳам қўймайман, сабрин оламан.
 Етоқ унга мактаб бўлур, дастурхон — меҳроб.
 Қайси ишга тутинса ҳам гаранг қиламан,
 Кассионинг иши учун таранг қиламан.
 Унинг учун парво қилмай ўйнаб, кула бер.
 Ишон, сенинг воситачинг бир ишни бошлаб
 Охирига етказмаса ўлгани яхши.

Отелло билан Яго кўринади.

Эмилия

Хўжайиним келаяпти.

Кассио

Майли, мен кетай?

Дездемона

Йўқ, сен менинг сўзларимга яхши қулоқ сол.

Кассио

Йўқ, маликам, букун эмас; шошиб турибман.
 Бу иш менга бирор шикаст бериши мумкин.

Дездемона

Хўп майлига, истаганинг бўлсин, Кассио.

Кассио чиқиб кетади.

Қоғоз кўтарган Отелло билан Яго яқинлашади.

Яго

Бу иш менга ҳеч ёқмади.

Отелло

(Бирдан ўғирилиб)

Нима ёқмади? Нималар деб ўз-ўзингча тўнғилла-
япсан?

Яго

Йўқ, ҳеч гап йўқ... Бироқ шундай, ўзим генерал.

(Қоғозларни кўздан кечиради).

Отелло

Хотинимдан узоқлашган Кассиомиди?

Яго

Йўқ, Кассио эмас, генерал! Ишнолмайман,
Сизни кўриб қўлга тушган ўғри каби нега қочади?

Отелло

Ўйлайманки, бу кеткувчи Кассио эди.

(Ўйчан стол ёнига боради.)

Дездемона

Хўш, нима гап? Генералим, азиз Отелло,
Битта жабрдийда билан суҳбатда эдим,
Ғазабингиз афкор қилган бир шўрлик билан.

Отелло

Қани, қани, ким экан у жабрдийдангиз?

Дездемона

У Кассио, сизнинг яқин лейтенантингиз.
Азиз дўстим, менда борми бирор ихтиёр?

Сизга бир оз таъсир қилсам хўп бўладими?
 Сўрар эдим, келишингиз энди у билан.
 Наҳотки у сизни қаттиқ яхши кўрмаса.
 Узида йўқ, ёмон гуноҳ қилиб қўйибди,
 Шундай содиқ кишиларни айблай олмайман,
 Сўрар эдим, қайтариб бер вазифасини.

Отелло

Келганмиди?

Дездемона

Келди, жуда афғор, азизим.
 Уз қайғусин бир қисмини менга сўйлади.
 Кўп ачиндим, қайтар, жоним, вазифасига!

Отелло

Дездемона, ҳозир эмас, бир оз кейинроқ.

Дездемона

Қачон?

Отелло

Мумкин қадар тезлатаман, сиз учун, жоним!

Дездемона

Қачон, бугун кечга қадар?

Отелло

Йўқ, бугун эмас.

Дездемона

Ё эртага тушгачами?

Отелло

Уйда бўлмайман,
 Истеҳкомда анчагина зарур ишим бор.

Дездемона

Хўп бўлмаса, бўладими, эрта кечгача,
 Ё сешанба эрта билан, нонушта пайти,
 Ё кечқурун, ё чоршанба эртасигача?
 Бирор вақтни муқаррар қил, кутмасин

шунча.

Уч кундан кўп бечорага бермагин азоб,
 Тавбасига таянтирмиш сендаги газаб.
 Тўғри, ҳарбий ҳолат вақтида яхши кишига
 Жазо бериш бошқаларга бўлур намуна.
 Унинг қилган бу гуноҳи қанча бўлса ҳам
 Биттагина «ҳайфсан»нинг ўзи кифоя.
 Қани айт-чи, қачон келсин? Мен билолмадим,
 Қачон, қайси илтимосинг ерда қўйибман,
 Ёки сустроқ бажарибман қайси сўровни.
 Сиз орқамдан хуштор бўлиб юрган вақтларда
 Шайнингизга бирор ёмон фикрни айтсам,
 Сизнинг учун талашарди микели Кассио.
 Энди келиб бизга битта иши тушибди,
 Қийин бўлди ўз ишига қайтариш менга!
 Мендан сўрса илтифотим бўлмас эди оз.

Отелло

Етар. Майли истаганда келсин Кассио.
 Қайтармайман ҳар қанақа сўровингизни.

Дездемона

Оз бўлса ҳам меҳру шафқат эмасдир бу иш,
 Гўё қўлқоп кийишликни сиздан сўрадим.
 Ё овқат енг, ё иссиқроқ кийининг дедим,
 Фақат кўзда тутиб сизнинг ўз фойдангизни.
 Йўқ, агарда синамоқчи бўлсам чинакам
 Муҳаббатни, унда менинг сўровларимни
 Урилатиш жуда оғир ва қийин бўлур.

Отелло

Қайтармайман, дедим ахир, истаганингизни!
Энди сен ҳам ўрнига қўй илтимосимни.
Озгина вақт мени бунда ёлғиз қўйиб тур.

Дездемона

Қайтаришга имконим йўқ, хайр Отелло.

Отелло

Дездемона, мен ҳам тездан етиб бораман.

Дездемона

Қани кетдик, Эмилия.

(Отеллога қараб.)

Майли орзунгиз
Ўзингизни ҳам ўқитсин, мен доим муте.

Эмилия билан бирга чиқиб кетади.

Отелло

Маккор хотин! Нишонасиз йўқол юрагим.
Бироқ сени мен севаман, севмай қўйсам-чи,
Тартибсизлик, чуволчиқлик қайтиб келади.

Яго

Азиз генерал...

Отелло

Нима, Яго?

Яго

Билмак истайман.

Маликамга совчи қўйиб юрганингизда
Завқингиздан Қассио ҳам хабардормиди?

Отелло

Ҳаммасини билар эди. Нега сўрадинг?

Яго

Йўқ, шунчаки бир фикрни ёзмоқ истардим,
Емон ният билан эмас.

Отелло

Қандай фикр у?

Яго

Танишлигин билмас эдим, Дездемонага.

Отелло

Балли, кўп вақт бирга бўлар эди биз билан.

Яго

Ҳали шундай денг.

Отелло

«Ҳали шундай!» «Ҳали шундай денг!..»
Хўш, бу ишда нима кўрдинг, тўғрисини айт?
Шубҳанг борми Кассионинг садоқатига?

Яго

У, садоқатли, генерал.

Отелло

Тўғри, садоқатли, садоқатли!

Яго

Менга ҳам шундай маълум бўлади.

Отелло

Хўш, нимани ўйлаб қолдинг, сен?

Яго

Ниманими ўйлаб қолдим?

Отелло

Ўйлаб қолдим! Ё тавба-эй, такрор қилади,
 Гуё унинг миясида ваҳшат яшар-да,
 Яширинар, қани айт-чи, тахмининг нима?
 Узоқлашиб кетар экан ҳали Кассио
 «Мен бу ишни ёқтирмайман» дединг, эшитдим,
 Сўнгра сенинг саволингга мен жавоб бериб
 Ишқим учун маслаҳатчи бўлганин айтсам,
 Бирданига қош чимириб «Ҳали шундай денг»
 Деган бўлдинг, қани айт-чи, ўзи нима гап?
 Гуёки бир даҳшатли ўй яширин миянгда.
 Мени севсанг ҳаммасини очиб ташлаб айт.

Яго

Биласизми, сизга қанча муҳаббатим бор.

Отелло

Ишонаман. Сен бир сўзни бошлар экансан,
 Муҳаббатнинг, тўғрилиқнинг қадрини билиб,
 Аввал яхши текширмасдан ошкор айтмайсан.
 Ярим-ёрти, мубҳам жавоб мени қўрқитар,
 Паст, шарлатан кишиларга имо-ишорат
 Хийла-ю, макр ишларига ярайди фақат.
 Аммо ҳақгўй кишиларнинг ҳар ишорати
 Юракдаги жўшқин ўйнинг бир ифодаси.

Яго

Қасам ичиб айтишга ҳам тайёрман ҳозир,
 Ишонаман Кассионинг садоқатига.

О т е л л о

Мен ҳам унга ишонаман.

Я г о

Одам деган чин ўзини очиқ кўрсатса,
Ўзида йўқ фазилатни сотиш бўш нарса.

О т е л л о

Бу фикрингга қўшиламан, одамга керак
Ўз-ўзини кўрсатиши бор бўлганидек.

Я г о

Шунинг учун ишонаман — Қассио содиқ.

О т е л л о

Йўқ, йўқ. Яго, бу сўзингнинг бошқа жони бор.
Ўзинг билан — ўзинг гўё гапиришгандек
Барисин айт. Нега тагин ўйланиб қолдинг!
Емон фикр бўлса майли, ёмон сўзда айт.

Я г о

Кечирингиз, амрингизни бажариш бурчим,
Лекин қулларнинг эркича бир оз эрким бор.
Ўз фикримнинг барчасини очиб ташлайми?
Бу фикрлар агар жуда расво бўлса-чи?
Топиларми тубанликлар кирмаган сарой?
Қай кўкракда чин ва тоза ўй билан қатор
Яшамаган турли-туман кирли шубҳалар,
Қайси судда қонунлашган фикрга қарши
Ўни зидди турмагандир.

О т е л л о

Сен суйиқасд қилаяпсан дўстингга, Яго
Маъқул эмас фикрдасен унинг ҳақида.

Яго

Балки шундай,

Янглишарман, балки адашув.

Иқрорманки, юрагимнинг табиаги шу,
 Ҳар қаерда хиёнатни излаб қоламан.
 Шубҳаларни сева турган бу майлим билан
 Озмунча ҳам гуноҳларни қилиб қўймадим,
 Бинобарин менинг бундай ожиз тахминим
 Ва туманли, кўп беқарор муҳокамадан
 Хижолат ҳам чекмасангиз бўлади, чунон,
 Эътибор ҳам керак эмас, сиздан сўрайман.
 Изн бермас на тинчгина, бахтли умрингиз,
 На тажрибам, садоқатим ва на шарафим
 Уз фикримни сўйламоққа бермас ижозат.

Отелло

Нима деяпсан?

Яго

Номус, шараф қимматбаҳо хазинага тенг,
 Хотиндами, эркакдами барибир, сардор.
 Ҳамён ўғирлашлик нима, арзимас нарса,
 Ҳамён кеча меникийди, бугун уники,
 Пулу давлат, ҳамён деган минг қўлнинг кири,
 Бироқ мен ўз номусимни ўғирлатсам-чи?
 Ўғри бундан озгина ҳам бой бўлолмайди,
 Лекин мени талон қилур бу иш абадий.

Отелло

Худо шоҳид, мен фикрингни биламан энди.

Яго

Юргимни қўлга олиб, билолмасдингиз,
 Мен яшириб турибман-ку, қандай биласиз?

О т е л л о

А!

Я г о

Рашкдан бир оз сақланингиз, муҳтарам сардор.
 Бу зангор кўз аждар нусха-ҳориқулудда
 Ўз қурбонин таҳқир қилиб қаҳ-қаҳ солади.
 Шундай эрлар бахтиёрки, унинг олдига
 Похол солиб қўйилганин яхши билади,
 Бор-эй дейди, бевафони севмай қўяди.

Бироқ доим шубҳа билан хотинни севиб
 Кучли ишққа мубтало-ю, ажралолмайди.
 Бундай эр бахтсиз:

О т е л л о

Уҳ, қандай азоб!

Я г о

Бадавлатдир тақдирига кўнган камбағал,
 Аммо бошқа бир кишида давлат бўлса ҳам
 Доим фақир бўлишликдан чўчиб яшаса,
 Бундай киши камбағалдир. Илоҳий тангрим,
 Рашк ўтидан ўзинг сақла бутун наслимни.

О т е л л о

Тўхта, нима демоқчисан?
 Истайсанки, умр бўлсин рашкдан иборат.
 Ҳар чорак ой янги-янги шубҳа туғсинми?
 Йўқ, йўқ, агар мен озгина шубҳани сезсам
 Ҳамма ишни ҳал қиламан ўша топдаёқ.
 Агарда мен сенинг бундай бўш ҳам бўлмағур
 Ва бекорчи шубҳанг учун кўнглимни берсам,
 Мени битта така билан алмаштириб қўй!
 Тўғри, менинг хотиним кўп гўзал: зийнатни,

Яхши кийиш, эркин юриш, баэмни, танцани,
 Қўшиқ айтиш, барисини яхши кўради,
 Шу тўғрида сен гапирсанг, мен рашк қилмайман.
 Тозалик бор ерда, ҳамма нарса ҳам тоза.
 Ҳатто менда ҳусн ҳам йўқ ва жозиба ҳам,
 Булар менда зарра қўрқув, шубҳа тугдирмас.
 Ахир мени танлаганда кўзи бор эди.
 Йўқ, йўқ, Яго, шубҳа деган кўриш истайди,
 Шубҳа тугса яна керак унинг исботи.
 Исботи ҳам бўла қолса сўнгида қалбдан
 Ишқимни ҳам, рашкимни ҳам юлиб ташлайман.

Яго

Қойил қолдим, энди дадил кўрсатажакман
 Сизга бўлган ҳурматимни, муҳаббатимни.
 Сизга бурчим нимани айт деса айтаман,
 Исботлари тўғрисида гап айтолмайман.
 Хотинингиз орқасидан кузатиб юринг,
 Айниқса у сўзлашаркан Қассио билан.
 Рашк биланми, ишонибми? Фақат сергакроқ!
 Шундай олий, тоза руҳнинг алданувини
 Астойдил истамайман, яхши кузатинг.
 Менга маълум венециялик хотинлар феъли,
 Бир худога ошкордур уларнинг сири.
 Бундай бузуқ сирларини эрлар билмайди.
 Виждонлари сир яшириш учун ишлайди.

Отелло

Сен нима деяпсан?

Яго

Отасини алдади-ку, сизга тегаркан...
 Ҳамма аввал ўйлар эди, бир қарашингиз
 Уни жуда қўрқитару хавфга солар деб,
 Ваҳоланки, юрар экан жон билан севиб.

О т е л л о

Тўғри.

Я г о

Чин эмасми?

Шунча ёшу — шунча ҳийлакор.

Отасининг кўзин шунча маҳкам қоплади.

Шўрлик кекса ҳаммасини жоду деб билди.

Аччиғланманг. Сизга қаттиқ муҳаббатим бор.

Шунинг учун ўтинаман, мени кечиринг.

О т е л л о

Бир умрга сенинг билан дўстлигим маҳкам.

Я г о

Бу гап билан сизни бир оз ҳаяжонлантирдим,

Кўриб турибман.

О т е л л о

Йўқ, йўқ, асло.

Я г о

Агар шундай бўла қолса, жуда қўрқаман.

Ишонаман, сизга айтган бу сўзларимни

Муҳаббат белгиси деб қабул қиларсиз —

Кўряпман, ахир, дўстим, ҳовлиқяпсиз...

Менинг айтган сўзларимнинг маъноларини

Кенгайтирманг, жиддий қарор, натижагача

Ахир булар оддийгина шубҳанинг ўзи.

О т е л л о

Эътибор бермайман.

Я г о

Агар шундай бўла қолса, менинг сўзларим

Энг ярамас мақсадларга етган бўлади.

Мен бу ишни истамайман. Ахир Кассио
Менинг дўстим. Қўйнинг генерал, кўриб

турибман.

Қовлиқяписиз, ҳаяжондасиз.

Отелло

Унчалик эмас.

Мен биламан, Дездемона мустаҳкам хотин.

Яго

Худо унга умр берсин, сизга ишониш.

Отелло

Балки шундай табиатнинг ўзи алдовдир...

Яго

Ана балли, масала ҳам худди шу ерда.
Энди журъат билан сизга айта олайин;
У бирталай тагдор зотлар, юксак рутбали
Ўз юртидан совчиларнинг раъйин қайтариб
Сизга чиқди. Худди мана шуларнинг бари,
Табиатнинг хоҳишига жуда мувофиқ.
Тфу, бундай эр танлашдан ҳидламоқ мумкин
Йўлдан чиқиш, тубан фикр лаззатларини..
Аммо мени афв этингиз, бу сўзнинг қатъий
Дездемона шахси учун йўқ тааллуқи.
Масала-ку шундай, аммо яна қўрқаман,
Ҳисси ғолиб келиб қолиб муҳокамадан,
Мабодо у солиштира башарангизга
Юртидаги йигитларнинг юзини, унга
Пушаймонлик ғолиб келса.

Отелло

Хайр, хайр, кет.

Яна бирор нарса сезсанг, менга келиб айт,
Хотининг ҳам орқасидан кузатсин. Хайр.

Я го

(Кета туриб)

Хайр, ҳурматли генералим.

Отелло

Нега уйландим?

Шубҳа йўқки, содиқ Яго кўпроқ билади.
Айтганидай яна кўпроқ гаплар унда бор.

Я го

(қайтиб келиб)

Бу ишлардан унча чўнқир хаёлга чўмманг,
Фурсат беринг, шошилманг ҳеч сиздан сўрайман;
Қассиони хизматига қайтариш мумкин,
У бу ишни ўринлатиб, бажарар эди.
Бироқ ҳозир четроқ турса янаям яхши,
Юрагига, мақсадига кира оласиз,
Яхшигина зеҳн қўйинг Дездемонага,
У илтимос қила бериб тинкага тегар,
Ана шундан талай ишлар равшан бўлади.
Ҳозирча, мен сиздан жуда сўраб қоламан,
Менинг ўзим серташвишроқ — қўрқоқ

одамман,

Сиз ҳам менинг битта восвос киши ҳисобланг.
Фараз қилинг, ҳеч айби йўқ хотинингизнинг.

Отелло

Мен ўзимни жуда яхши тута оламан.

Я го

Хайр, ҳурматли генералим.

(Чиқиб кетади.)

Отелло

Содиқ одам, кишиларнинг ишига қараб,
 Қалбларини яхшигина била олади.
 Сар лочиним, қолган бўлсанг ёввойилашиб.
 Тушовингни узар эдим, агар тушовинг
 Юрагимнинг торларига бўлганда ҳам тенг,
 Сени ортиқ бўшатаман, шамол бўлиб уч!
 Ва истаган овга қараб чангалингни ур.
 Мен қоп-қораманми?
 Мен бир тўда олифталар сингари — текис
 Силлиқ қилиб сўзлаёмайманми?
 Балки менинг ёшим анча ўтиб қолгандир?
 Бироқ ҳали унча қариб қолганим йўқ-ку.
 Бари кетди.) Мен алданган; мен бечорага
 Ғазабларнинг ҳиссигина берар тасалли.
 Маълум никоҳ, нозик ёрни ҳадя қилса ҳам
 Унинг ҳисси бўйин эгмас бизларга бир дам.
 Уҳ, мен севган буюмимдан бир бўлагини
 Бошқа бирор киши билан баҳам кўргунча
 Қошки эди чўл қурбақа бўлиб туғилсам,
 Хўрлик билан ер тубида, кавакда ўлсам.
 Бу рутбали кишиларнинг очган яраси
 Тубанларнинг ярасидан яна аламли.
 Таҳқир деган ўлимдай ҳақ. Биз туғиларкан
 Пешонага шундай хўрлик ёзилган экан,
 Олдимизга похол солиш, бариси тақдир.

Дездемона билан Эмилия кириб келади.

Ана ўзи келаётибди Дездемонанинг.
 Агарда у менга ёлгон сўйласа, осмон
 Уз устидан кулажакдур. Йўқ, ишонмайман.

¹ Лочин билан ов қилганда, лочинни шамол оққан томонга қўйиб юборар эдилар. Шамолга қўйилган лочин кўпинча қайтиб келар эди.

Дездемона

Отелло,

Отамизнинг улуглари, сизни кутади.

Овқат тайёр. Сиз чақирган экансиз, ахир.

Отелло

Тўғри, мен айбдор.

Дездемона

Нима қилди, нима учун товушингиз майин,

Қасалмисиз? Бир ерингиз оғрияптими?

Отелло

Ҳа, пешонам, шу ер бир оз оғриб турибди.

Дездемона

Балки бу иш кечалари ухламасликдан,
Қелинг, маҳкам рўмол билан танғиб қўйинг,
Кўрмагандай тузаласиз бир соат ўтмай.

Отелло

Рўмолчангиз жуда кичкина.

Рўмолчани итариб юборади. Дездемона уни ерга
туширади.

Буни қўйинг. Қани юринг, бирга борамиз.

Дездемона

Бирданига шундай оғриб қолибсиз, аттанг.

Отелло билан Дездемона чиқиб кетади.

Эмилия

Рўмолчаси ахир қўлга тушди, севиндим.

Бу рўмолча мавринг унга илк бор совғаси.

Тентак эрим мендан, уни ўғирлагил деб,

Юз мартаба сўрар эди, бироқ рўмолча
 Севги муҳри, жуда қиммат Дездемонага.
 Маврнинг ўзи рўмолчани унга бераркан,
 Бу совгани эҳтиётлаб сақлагил — деган.
 Шундан буён ажратмайди буни ёнидан
 Эркалайди, сўйлашади, севиб ўпади.
 Мен ҳам бундан битта нусха кўчираман-да,
 Ўзин эса топшираман эрим — Ягога.
 Нима учун керак бўлди унга рўмолча?
 Мен билмайман, фақат амрин қилишим вожиб.

Яго чиқади.

Якка-ёлғиз бунда нима қилиб турибсиз?

Эмилия

Койий берманг! Сизнинг учун битта нарса бор.

Яго

Менинг учун битта нарса? Ҳар галги молдур...

Эмилия

Нима?

Яго

Эҳ, аҳмоқ хотин.

Эмилия

Шунинг ўзи ҳаммасими? Хўш қани айтинг,
 Бу рўмолча бадалига нима берасиз?

Яго

Қандай рўмол?

Эмилия

Қандай рўмол эмиш? Ахир буни Отелло
 Совга қилиб берган эди Дездемонага,
 Ҳар гал уни ўғирла деб, сўрардингиз-ку.

Я г о

Сен ўғирлаб келтирдингми?

Э м и л и я

Иўқ, у билмай ўз ёнидан тушириб қўйди,
Уша ерда эдим, дарров мен ола қолдим,
Мана ўзи!

Я г о

Барака топ, опоқ қизча! Бу ёққа бер-чи?

Э м и л и я

Қани айтинг, рўмолчани нима қиласиз?
Нима учун ўғирлашни сўраб эдингиз?

Я г о

Нима қилсам, менинг ишим, сизга барибир.

(Рўмолчани тортиб олади.)

Э м и л и я

Унча зарур иш бўлмаса, қайтариб беринг,
Иўқотганин билса агар шўрлик маликам,
Худди эсдан ажраб қолар.

Я г о

Билмайман, деб айт.
Бу рўмолча менга зарур, қани жўнаб қол!

Э м и л и я чикиб кетади.

Кассионинг уйига мен буни ташлайман,
Рўмолчани у албатта топиб олади.
Рашкчи киши учун бундай бўлмағур далил
Худо сўзи каби кучли натижага тенг.
Менинг учун бу албатта ишга ярайди.
Маврни анча ўзгартирди мен берган оғув.
Шубҳанинг бор табияти — заҳар билан тенг:

Аввал бошда мазаси ҳам аранг сезилур.
Лекин қонга қўшилдим, олтингургуртдай
Қовжиратиб куйдиради. Буни билардим!
Ана ўзи келаётибди, тусига қаранг.

О т е л л о киради.

На кўкнори, на тарягу, на меҳри гиёҳ
Дунёдаги дорув-дармон бирга йигилиб
Қайтаролмас, сенга ўша ширин уйқунгни.
Сен бу уйқу билан кеча бахтиёр эдинг.

О т е л л о

А, хиёнат хабарчиси!

Я г о

Қандай генерал? Қўйинг энди, ҳали шу гапми!

О т е л л о

Йўқол! Жўна! Бу ғазабни менга сен бердинг.
Тўла-тўкис таҳқирланиш, ичаман қасам,
Бундай оз-моз билганликдан минг марта яхши.

Я г о

Бас энди, генерал.

О т е л л о

Хотинимнинг фаҳш ишларга берган вақтини
Мен сезмасдим, менинг учун барибир эди,
Чунки буни билармидим? Ё ўйлармидим?
Қийналмасдим, тинч уйқуда доим шод эдим.
Кассионинг ўпишидан унинг лабида
Из кўрмасдим. Уғри урган кишига биров;
«Сени ўғри уриб кетди» деса билади.

Я г о

Афсус ейман шу гапларни эшитганимга.

Отелло

Уҳ, агарда ҳар бир аскар, бутун қароргоҳ
 Унинг гўзал вужудидан баҳраманд бўлса,
 Ва мен буни пайқамасам, эдим бахтиёр.
 Энди, бўлса бир умрга ҳаммасига хайр!
 Хайр менинг саодатим, завқим, тинчлигим,
 Улар қушдай қапотланган шонли қўшиним,
 Қаҳрамонлик одат бўлган жанговарларим,
 Барабанлар қаҳқаҳаси, ғолиб оҳанглар,
 Сўлиқ чайнаб кишнаган у шўх аргумоғим,
 Шод байроғим, бутун талант, бутун шарафим,
 Эй ерларга даҳшат солган момақалдироқ —
 Қаби ўлим қуроллари, аслаҳа-яроғ,
 Отеллонинг бойликлари, ҳаммангизга хайр!

Яго

Бу иш қандай мумкин ахир, айтинг, генерал?

Отелло

Хотинимнинг айбларини исбот қил, малъун.
 Ҳам бетма-бет исботлашга менга мажбурсан.
 Ёхуд мана ўлмас руҳ-ла қасам ичаман
 Қалбимдаги ғазабларга бермасанг жавоб,
 Бир ит бўлиб туғилганинг бўлади савоб.

Яго

Қандай даҳшатли!

Отелло

Кўзим билан кўрай, ёхуд бунда энг камин
 Сен исбот қил, шубҳаларга ўрин қолмасин,
 Бу бўлмаса ҳаёт билан хайрлаша бер.

Яго

Ҳурматли генерал...

Отелло

Агарда сен хотинимни қораламоқчи,
 Менга эса шундай ғазаб бермоқчи бўлсанг —
 Ортиқ тоат-ибодат ҳам, товба ҳам қилма
 Ва юклай бер даҳшатларнинг устига даҳшат.
 Кўк йиғласин, ер ҳайратда қолсин, ўзгача
 Сенинг тубан жонинг учун маъқул ўлим йўқ.

Яго

Балолардан ўзинг сақла мени, осмон!
 Одамсиз? Сизнинг қалбу ҳиссингиз борми?
 Хизматимдан озод бўлдим, тангри ёр бўлсин!
 Мен аҳмоқман! Садоқатим камчилик бўбди!
 Ўзинг ахир қарасанг-чи, эй ифлос олам,
 Тўғри, содиқ бўлиш қандай қўрқинчли, ахир!
 Менга берган бу дарс учун раҳмат, ташаккур.
 Дўстлик қайғу келтиришин билгандан кейин
 Хизмат менга анча оғир туюлиб қолди.

Отелло

Йўқ, йўқ, тўхта; содиқ бўлиб қолишинг мумкин.

Яго

Энди бир оз ақлли ҳам бўлмоқ истайман,
 Тўғрилик бу — аҳмоқликдир, ҳар ким ёпишса,
 Охир бориб ёпишгани хароб қилади.

Отелло

Дунёмизда нима бўлса, барига қасам,
 Мен ўйлайман, хотиним баъзида тоза —
 Баъзан — ифлос, шунинг каби сени ҳам баъзида
 Тўғри сўзли — баъзан фараз қиламан.
 Сен исбот қил. Ахир унинг номи мен учун,

Деананинг юзи каби покиза эди.
 Букун жуда ифлос, худди мендай қоп-қора.
 Агар бўлса келтирингиз, ханжар арқонлар,
 Оғув, оташ, олтингугурт ирмоқларини...
 Чидолмайман! Ахир менинг билишим керак!..

Я г о

Кўраяпман, еб ташлади сизни ҳаяжон.
 Шу тўғрида айтганимга кўп пушаймонман.
 Шундай қилиб, сиз бир далил сўраяпсизми?

О т е л л о

Сўраяпсизми? Йўқ истайман, талаб қиламан!

Я г о

Мумкин нарса, лекин қандай билмак истайсиз?
 Қўпол қилиб сиз уларни тутмоқчимисиз...
 Айни ишнинг ўз устида?

О т е л л о

Улим, малъунлик!

Я г о

Мен ўйлайман, бу аҳволда кўрсатиш қийин.
 Шайтон олсин, улар кимга кўрсатар эди
 Бирга-бирга, бир тўшакда ётган чоғини.
 Энди нима қилиш керак, айтинг-чи бизга?
 Қандай сизни ишонтирай? Нима деб айтай?
 Ахир улар такалардай шарманда эмас,
 Маймунлардай қайноқ қонли ё бўрилардай
 Бир-бирига илиқувчи ҳайвонлар эмас,
 Уласидай ичган аҳмоқ қўполлиги йўқ,
 Сиз уларни жуда ўнғай тута қўйсангиз.
 Агар бунга ишонмоқчи бўлсангиз, чип-чин,
 Ҳақиқатнинг эшигига бормоқлик учун,

Баъзи имо-ишоратлар қилса кифоя,
Мен айтаман, ҳаммасини билиб оласиз.

Отелло

Хотинимнинг пастлигига жонли далил айт!

Яго

Менга бу иш ёқмай қолди, хўп, модомики,
Менинг сизга бўлган дўстлик, ихлосим билан
Иш шунчага борган экан, давом қиламан.
Мен яқинда бирга ётдим Кассио билан¹
Тишим қаттиқ оғриб қолиб, ҳеч ухлолмадим.
Шундай бир хил одамлар бор, юраклари бўш,
Ўз ишини алаҳлайди уйқусида ҳам,
Кассио ҳам худди шундай одамдан бири,
Мен эшитдим тонг отгунча вайсираб чиқди;
«Дездемона, эҳтиёт бўл, севги сиримиз
Ҳаммадан ҳам яширин бўлсин» дейди, ҳам

бирдан

Қўлларимни маҳкам сиқиб менга ёпишди,
Кўкрагига босиб «ёрим» дея бошлади.
Шундай сўриб-сўриб лабдан ўпар эдики,
Ўпишлари илдиз билан суғурган каби.
Иннайкейин болдиримга оёқ ташлади,
Гоҳ инграйди, гоҳ йиғлайди, гоҳи ўпади,
«Лаънат,— дейди,— тақдир деган падар лаънатга,
Дездемона, сени берган қора арабга!»

Отелло

Жуда таажжуб?!

¹ Бир кўрпа-ёстиқда ётиш одати Англияда, ҳатто жамият-нинг юқори табақа кишилари ўртасида ҳам XVII асрнинг ўрталаригача давом қилган.

Я го

Нимаси бор, уйқудайди-да.

Отелло

Утган айбни бу ҳаракат очиб ташлайди,
Туш бўлса ҳам, қўзғатади аламли шубҳа.

Я го

Албатта бу ҳалигача бўлган жуда бўш
Тахминларни пиширади, қиём қилади.

Отелло

Хотинимни парча-парча қилиб ташлайман.

Я го

Йўқ, йўқ, бир оз доно бўлинг. Иш равшан эмас,
Балки хоним айбсиздир, дарвоқе айтинг,
Дездемона қўлида ҳеч кўрганмидингиз
Чети гажим, қулуфнай гул тикилган рўмолча?

Отелло

Бундай рўмол — менинг унга биринчи совғам,
Мен берганман.

Я го

Билолмадим, лекин шундай рўмолча билан
Қассионгиз соқолини артганин кўрдим.
Ишонаман, бу рўмолча маликамники.

Отелло

Уша рўмолча...

Яго

Шу рўмолми, ёки бошқа рўмолчасими?
Нима бўлса яна янги бир далил тайёр.

Отелло

Бу разилнинг нега қирқ минг жони йўқ, ахир,
Битта жони арзимади интиқом учун.
Энди аниқ кўрдим, бари бошдан-оёқ чин.
Қараб тур, мен ўз ишқимни елга совурай,
Тўзиб қетар...
Қўзғал ортиқ, эй қўрқинчли қора интиқом
Жаҳаннамий чуқурликдан чиқиб қадам қўй!..
Севги тожу тахтин топшир, золим ғазабга
Жоду, аждар юкларининг тубида қолган,
Эй кўкрагим, ортиқ қабар, керил!

Яго

Сабр қилинг, бир оз тинчланинг!

Отелло

Уҳ қон! Қон! Қон!..

Яго

Чиданг бир оз бу фикрдан қайтинг генерал.

Отелло

Йўқ, йўқ, Яго, фикр қатъий, ўзгарилмайди.
Шаҳдам оққан Панто наҳрин муз оқинлари
Ўз тизгинсиз юришлари билан доимо
Текис оқар Пропонтду, Геллеспонтига.
Бу юришда тескарига қараб оқиш йўқ,
Фикр қонли юриш билан ёрқин оқади,

Йўлидаги ғов-тўсиқни уриб йиқади.
Юмшоқ лутфу навозишни илғамас пича,
У оқади ваҳший ўчга ҳазм бўлгунча.

(Тиз чўқади.)

Шу мрамардай кўк остида қасам ичаман,
Бажараман ўз муқаддас берган сўзимни.

Яго

Утириб туринг.

У ҳам тиз чўқади.

Эй осмон машъаллари, сиз гувоҳ бўлинг,
Сен ҳам, бизнинг бошимизда муаллақ осмон,
Мама Яго, алдатылган Отелло учун
Ҳадя қилди ақлин, қалбин, қўлининг кучин,
Менинг учун у буюрса шунинг ўзи бас.
Буйруғига бош тўлғамай бориш вазифам,
Бу иш қонли йўлларга ҳам судраса майли.

Ҳар иккалалари турадилар.

Отелло

Ихлосингни қабул қилдим юрагим билан,
Ҳозирданоқ бу севгингни ишга соламан.
Менга уч кун ичидаёқ хабар бер, Яго,
Қассионинг ер юзидан кетиши зарур!

Яго

Буйруғингиз бажарилур, дўст ортиқ ўлди,
Лекин қолсин Дездемона тирик, ўлдирманг.

Отелло

Малъун, ифлос! Фоҳиша!
Қани менинг билан юр!
Тезроқ ҳалок қилиш учун гўзал шайтонни,

Бирор яхши план — режа тузишим керак.
Бундан кейин лейтенантим ўзгингсен — Яго.

Яго

Бир умрга мен сизники.

Чиқиб кетадилар.

ТУРТИНЧИ ҚУРИНИШ

Қаср олдида.

Дездемона, Эмилия ва қизиқчи чиқади.

Дездемона

Сен қизиқчи, лейтенант Қассио қаерда ўринлашганини билмайсанми?

Қизиқчи

Бундай саволга жавоб бериш учун мен ўринлашган эмасман.

Дездемона

Нима учун?

Қизиқчи

Ҳарбий кишининг ётоқ ўрнини роса кўрсатиш — ёлғон — норасолик бўлади, бунинг учун мен бошим билан жавоб бераман.

Дездемона

Ахир уни сўраётганим йўқ! У қаерда туради деяпман.

Қизиқчи

Унинг қаерда турганини айтиш демак, менинг қаерда ётишимни айтиш демак, яъни мен қанчалик ёлғон сўйлашимни айтиш демак.

Дездемона

Бу қанча бемаънигарчилик.

Қизиқчи

Унинг қаерда яшашини билмайман; уни у ерда яшайди ёхуд бу ерда яшайди деб айтиш бўладики, бунинг учун бошим кетади.

Дездемона

Сиз бу тўғрида бошқалардан сўраб, хабар олишингиз мумкин.

Қизиқчи

Мен бу иш учун бутун дунё кишиларини илмий ҳол ўқишга мажбур қиламан — яъни уларга саволлар бериб, жавоблар оламан.

Дездемона

Уни топиб бу ерга келтиринг. Унга айтинг, мен эримни унинг томонига ағдариб қўйдим, ишонаманки, тез фурсатда ҳамма ишлар яхши бўлиб кетади.

Қизиқчи

Бу иш одамзод тафаккуротининг имкониятлари олдида ҳеч гап эмас, бинобарин, мен бу топшириқни бажаришга уннаб кўраман.

(Чиқиб кетади.)

Дездемона

Рўмолчани мен қаерда йўқотдим экан?

Эмилия

Мен билмайман, маликам.

Дездемона

Рози эдим олтин тўла ҳамён йўқотсам,
Йўқолгани чакки бўлди, ишон, Эмиля.
Гарчанд менинг мағрур маврим ишончи

маҳкам,

Рашкчиларнинг тубан феъли унга бегона.
Аммо бу иш бир оз шубҳа бериши мумкин.

Эмиля

У чиндан ҳам рашк қилишни ҳеч

билмайдими?

Дездемона

Мен ўйлайман ватанининг иссиқ қуёши
Куйдиргандир ундаги бу хусусиятни.

Эмиля

Ана ўзи келяпти!

Дездемона

Каснони мен
Ўз ишига қайтармаса, асло қўймайман.

Отелло кириб келади.

Яхши бўлиб қолдингизми?

Отелло

Жуда ҳам яхши.

(Бир чеккага қараб.)

Ўҳ, бу риё менинг учун жуда ҳам оғир!

(Баланд овоз билан).

Ўзингиз қалайсиз, жойидами аҳволингиз?

Дездемона

Шукур, яхши.

Отелло

Қўлингизни менга беринг. Нега бунча нам.

Дездемона

Чунки бунга қарилик ҳам қайғу бегона.

Отелло

Бузуқ ҳамда сахий қалбнинг нишонаси бу.
Қайноқ, сарин... агар бу қўл орага кирса
Сиқилади ҳуррият ҳам, эрк ҳам, ҳар нарса,
Намоз, рўза, тақво, дуо ҳаммаси бир пул,
Гўё нозли шайтон, бачча уя қўйган қўл;
Уша шайтон доим исён қилиб туради.
Балли, бу қўл гўзал, тўғри, гоятда танти.

Дездемона

Наҳотки сиз шу гапларни айта оласиз.
Бу қўл сизга юрагимни ҳадя қилган-ку?

Отелло

Аввал вақтда бериларди қўл билан юрак.
Янги одоб-қоидада — қўл ўзи, холос.

Дездемона

Билолмадим. Ваъдаларнинг вафоси қани?

Отелло

Қандай ваъда эди, жоним?

Дездемона

Сизга келиб учрашсин деб Қаснога мен
Одам юбордим.

Отелло

Қаттиқ тумов бўлиб қопман, жонимга тегди; рўмолчангни бер?

Дездемона

Мана, Отелло.

Отелло

Бошқасини, ўзим совға қилганимни бер?

Дездемона

Енимда йўқ.

Отелло

Йўқ, дедингми?

Дездемона

Йўқ, ростдан йўқ, азиз Отелло.

Отелло

Бу иш чакки. У рўмолча онамдан қолган,
Унга битта лўли хотин келтириб берган,
Ўзи жуда жодугару сеҳргар экан.
Одамларнинг сир, асрорин очишга уста,
Рўмолчани унга олиб келиб беришда
Айтган экан — бу рўмолча бахт келтиради,
Ҳатто эринг устидан ҳам ҳоким бўласан,
Бир иш бўлиб йўқотсанг ё бировга берсанг,
Эринг сендан жирканади, юз ўгиради,
Сени ташлаб, бошқасига кўнгили қўяди.
Онам шўрлик ўлар экан, қўлимга бериб,
Сен уйлансанг, хотинингга ҳады қил деган.
Мен ҳам унинг васиятин бажо келтирдим.
Уни сақла, кўз нуридай қадр қилиб, сев,
Йўқотдинг-у, ё бировга бера қўйдингми?
Ҳеч тенги йўқ фалокатга йўлиқиш аниқ!

Дездемона

Чини биланми?

Отелло

Жуда тўғри.

Рўмолчангнинг матосида сеҳру жоду бор.
Бу матони икки юз йил қуёшни кўрган,
Бир авлиё жазавага тушиб тўқиган.
Илагини энг муқаддас қуртлар ҳуруган.
Ранги, қотган мўмиёларнинг бокир қалбидан!¹
Ажратилган қимматбаҳо намга бўялган.

Дездемона

Чинакамми, қандай бу иш бўлиши мумкин?

Отелло

Жуда тўғри. Шунинг учун яхшилаб сақла.

Дездемона

Шундай бўлса, кошки эди кўрмаган бўлсам.

Отелло

А! Нима учун?

Дездемона

Мунча таянган бўляпсиз, бу гаплар нега?

Отелло

Йўқолдимми! Йўқотдингми? Қани ўзи? Айт!

Дездемона

Оҳ худойим, раҳминг келсин.

¹ Мўмиёларнинг ўзигина эмас, улардан ясалган порошоклар ҳам шундай деб аталади. Бу порошокларнинг тиббий ва магнит таъсирлари бор, деб ўйлар эдилар.

Отелло

Нима деяпсиз?

Дездемона

Йўқолгани йўқ. Хўш, йўқолса нима бўлади?

Отелло

Нима?

Дездемона

Йўқолгани йўқ деяпман-ку.

Отелло

Қани менга бер!

Дездемона

Ҳозир берсам мумкин, аммо мен

истамайман.

Мени ҳолдан тойдириш учун ҳийла қиляпсиз.

Қассиони ишга қайтиб олинг, сўрайман.

Отелло

Рўмолни бер! Емон ҳислар сезаётибман.

Дездемона

Басдир энди...

Ундай эпчил бир кишини топа олмайсиз.

Отелло

Рўмолча!

Дездемона

Қассиони гаплашайлик, қўйинг, сўрайман?

Отелло

Рўмолча!

Дездемона

Ўзи, бутун-бутун сизга боғланган одам,
Ўз бахтининг асосини сизни деб қурган
Ва сиз билан бутун хавф-хатарни чекди...

Отелло

Рўмолча!

Дездемона

Сиз тўғрида ўйлайдики...

Отелло

Йўқол! Кўзимдан йўқол!

Ўзи чиқиб кетади.

Эмилия

Тагин унинг рашки йўқмиш?

Дездемона

Аввал билмасдим;
Балки ўша рўмолчада бир тилсим бордир.
Йўқолди-ю, шу фалокат бошимга тушди.

Эмилия

Эр деганни билолмаймиз бир-икки йилда,
Биз овқатмиз, эрлар эса мисоли меъда.
Очиққанда бизни ейди, тоза тўяди.
Кейин бориб қайт қилади, ерга қуяди.
Ана эрим келяпти Кассио билан.

Кассио билан Яго киради.

Яго

Бунинг бошқа иложи йўқ Дездемонадан.
Бахтингизга ана ўзи, рўбарў бўлинг,
Тезроқ бўлинг, дарров унга илтимос қилинг.

Дездемона

Нима хабарлар бор, азиз Кассио?

Кассио

Эй маликам, яна ўша арз билан келдим.
Яна олий ҳиммат сизда, режа қиламан,
Бутун қалбим билан севган ва ҳурматлаган
Бир кишининг муҳаббати, меҳрибонлиги
Паноҳида қайта бошдан яшаш менга бахт.
Истамасдим мен бу ишни кечиктиришни.
Агар унга қилганим бу ўлим таҳқирин,
Утган ишим ва ҳозирги ўкиниш билан.
Ё бўлмаса эндиги иш ваъдаси билан
Унинг эски муҳаббатин қайтара олсам
Шуни билай, шуни билсам севинаман-ку.
Чори ночор тақдирига бўйин эгаман,
Толе синаб бошим оққан ёққа кетаман.

Дездемона

Азиз Кассио!

Тамом бекор бўлди менинг ташаббусларим,
Менинг эрим тамом бошқа эр бўлиб қолди;
Агар унинг феъли каби юзи ҳам шунча —
Ўзгарганда, мен уни ҳеч танимас эдим.
Сизнинг учун унга қилган илтимосимдай,
Рост сўз билан истар эдим минглаб фаришта
Мен тўғрида унга қилсин букун илтимос,
Гарчанд унинг ғазабини қўзғатмадим ҳеч.
Сабр қилинг, мен ўзимга қилмагани ҳам
Сизнинг учун қилажакман. Хурсанд бўласиз.

Яго

Нима, нима, унинг жаҳли чиқди дейсизми?

Эмилия

У шу топда чиқиб кетди, билмадим қандай,
Ростин айтсам, жуда қизиқ васваса билан.

Яго

Унинг жаҳли чиқармикан? Узим кўрганман,
Унга қарам солдатларнинг қаторин бузиб
Ёвнинг тўпи шайтон каби ўтиб кетганда
Ва укаси ўққа учиб қолганда ҳам тинч
Туролган бир кишининг... ҳеч жаҳли чиқарми?
Шундай бўлса, юрагига теккан сабаб бор,
Мен бораман, қилиш керак бунга эътибор.

Дездемона

Сўрар эдим, тезроқ боринг.

Яго чиқиб кетади.

Албатта бу Қибрисга ё Венецияга
Тааллуқли бирор зарур иш бўлса керак.
Ёки бирор фитна ишни билиб қолди-ю,
Шу иш учун тиниқ ақлин булғади бир оз.
Қатта, жиддий ишга эркак ташвиш тортганда,
Шундай майда сабабларга кекин боғлайди.
Битта бармоқ оғридими, тўсатдан оғриқ
Бутун танга, соғ баданга кўчиб кетади;
Шунинг учун биз эрларни никоҳдан кейин,
Аввалгидай, худо сифат ҳисобламайлик,
Қамаяди улардаги бизга эътибор.
Шунинг учун, Эмилия, қарғасанг майли,
Тўғри, жуда тажрибасиз жангчи эканман;
Мен эримни дағалликда жуда айбладим, аммо
Ўз-ўзимга танлаб олдим мен ёлғон гувоҳ,
Отеллога айбни қўйдим бекордан-бекор.

Эмилия

Кошки эди, эй худойим, ундаги ғазаб,
Шубҳа, ёхуд тентак рашкнинг иши бўлмасдан
Ҳукуматга доир бир иш учун бўлса..

Дездемона

Қандай қайғу!
Ғазабига сабаб бўлган иш қилмадим-ку.

Эмилия

Бундай жавоб рашк қилғувчи кишига ёқмас.
Рашк қилғувчи сабабсиз ҳам рашк қила берар.
У рашкчидур — мана унинг жаҳлига сабаб.
Рашк деган бу шундай манфур — ярамас

ҳайвон.

Ўз-ўзидан яралади, ўзни тугади.

Дездемона

Бу офатдан Отеллони сақласин, танграм!

Эмилия

Омин, маликам!

Дездемона

Мен ҳам унинг орқасидан боришим керак,
Сиз бу ерда бир оз кутинг, Кассио;
Агар бир оз жони ором олган бўлса, мен
Ишингизни бажаришга уннаб кўраман.

Кассио

Миннатдорман, қалбим билан сизга, маликам.

Дездемона билан Эмилия чиқиб кетади.
Бьянка киради.

Бьянка

Салом сизга, дўстим Кассио!

К а с с и о

Хўш Бьянка, бунда нима қилиб юрибсиз?
 Аҳволингиз, соғлигингиз ўз жойидами?
 Улиб кетай, сизникига бормоқда эдим.

Б ь я н к а

Мен ҳам сизнинг уйингизга кетмоқда эдим,
 Ҳафта бўйи етти кеча-кундуз кўрмадим!
 Бир ҳафта-бир юз олтмиш соат деган сўз,
 Севган кишинг ёнда бўлмай ўтган бу умр
 Соғинишнинг бир юз олтмиш кунидан ҳам зўр.

К а с с и о

Мени жуда афв этингиз, жоним Бьянка.
 Бунда зарур ишлар билан жуда банд эдим.
 Энди эса висол чоғи, азиз севиклим,
 Бутун ҳижрон ҳисобини тўлайман, ёрим.

(Унга Дездемонанинг рўмолчасини беради.)

Нусха кўчиринг.

Б ь я н к а

Хўш, бу қаердан?
 Бу албатта бирор янги ёрдан совғадир?
 Айрилиқнинг газабига шу экан сабаб,
 Иш шу ерга тақалдимми? Бунга ҳам шукур.

К а с с и о

Етар, тўхтанг!
 Ҳеч нимага арзймайди тахминларингиз,
 Қайтиб яна луқма солган шайтонга беринг.
 Қандайдир бир ёрдан совға! Рашк қиялпсиз?
 Йўқ севгилим, йўқ Бьянка, онт ичаманки..

Б ь я н к а

Хўл бўлмаса, ростин айтинг, рўмол кимники?

К а с с и о

Ўз уйимдан топиб олдим, мен ҳам билмайман,
Лекин унинг шу гуллари менга ёқади.
Ҳозирча-ку эгаси йўқ, чиқиб қолади,
Эгасига қайтаргунча менга, ҳам шундай
Битта рўмол тикиб беринг.
Хўп, ҳозир кетинг!

Б ь я н к а

Кетинг! Нимага?

К а с с и о

Мен генерални кутмоқдаман. Яхши бўлмайди,
Мен қиз билан турганимни кўрса дурустмас,
Истамайман.

Б ь я н к а

Нима учун? Айтинг?

К а с с и о

Сизни севмай қўйдимми мен — сабаб бу эмас.

Б ь я н к а

Бироқ, бунга сабаб — совуқ муҳаббатингиз,
Сўрар эдим, бир оз мени кузатиб қўйинг.
Сал барвақтроқ келасизми, айтинг бу оқшом?

К а с с и о

Кузатаман, кўп узоққа кета олмайман;
Мен бу ерда Отеллони кутишим керак,
Лекин жуда тез бораман, мени кутингиз.

Б ь я н к а

Мен нима ҳам деяр эдим, ночор хўп дейман.

Чиқиб кетади.

IV ПАРДА

БИРИНЧИ ҚҰРИНИШ

Қибрис. Қаср олдида.
Отелло билан Яго чиқади.

Яго

Ўйландингизми, генерал?

Отелло

Балли, ўйландим.

Яго

Бир марта, хўш, хилват топиб ўпишса нима?

Отелло

Бу хиёнат ва тубанлик бўлмасми, Яго?

Яго

Бирор соат дўсти билан битта тўшакда
Гуноҳ қилмай ётиш нечун мумкин бўлмасин?

Отелло

Бир тўшакда яланғочу бегуноҳ ётиш?
Бу бўлади шайтон билан мурасасозлик!
Ҳар ким шундай ёмон хулқсиз ҳаракат қилса,
Шундайларни шайтон ўзи йўлдан оздирар
Ва булар ҳам навбатида кўкни алдайди.

Яго

Юз бермаса бир гуноҳ иш ораларида
Унда бари кечиргулик шўҳликдир, холос,
Келинг, рўмол жумбоғига ўтайлик.

Отелло

Ҳа-я.

Яго

Мен борди-ю, хотинимга меҳрим қайнаб денг
Бир рўмолча тақдим қилсам.

Отелло

Хўш, унда-чи?

Яго

Унда рўмол ўз хусусий моли бўлади
Ва истаган кишисига бера олади.

Отелло

Номус ҳам унинг моли, балки уни ҳам
Ҳар истаган кишисига берса мумкиндир?

Яго

Номус кўзга кўринмайди, у бошқа нарса.
Номус — шундай бир нарсаки, номуслиман деб,
Мақтанганинг кўпида йўқ, бироқ рўмолча...

Отелло

Онт ичаман, севинардим унута олсам,
Сен сўйладинг бу тўғрида, юкланди кўп гам,
Бу фикрдан мени жуда қора босмоқда,
Вабо теккан уй устидан бойқуш учгандай,
Ёмон белги — унда менинг рўмолим бўлсин!

Яго

Ахир, нима қилади?

Отелло

Унча яхши иш эмас, бу иш.

Яго

Хўш, агарда сизни балки камситиш учун
У гапирган бўлса, мен ҳам эшитган бўлсам,
Ахир шундай маккор — тубан кишилар бор-ку,
Бир хотинни ёпишқоқлик — хиралик билан
Е бўлмаса хотиндаги разиллик билан
Йўлдан уриб эгаллайди, қўлга олади,
Иш битдими, тилини ҳеч тута олмайди...

Отелло

Хўш, Кассио, сенга бирор нарса дедими?

Яго

Айтди, бироқ менга айтган бу гапларидан
Ҳар маҳал ҳам қасам ичиб тона олади.

Отелло

Нима дейди, нима экан?

Яго

У айтдики, хотинингиз билан... нима
деганини билмайман.

Отелло

Нима, нима?

Яго

Ётдим дейди...

Отелло

У билан бирга-я?

Яго

Биргами, устидами -- қандай ўйласангиз, шундай ўйланг.

Отелло

У билан бирга ётдими? Унинг устида ётди?.. Биз унга туҳмат қилиб турганларида, устида ётди дебмиз. У билан бирга ётди? Қандай манфур тубанлик? Рўмолча... Далил, иқрор... Рўмолча! Мен Қассионинг бу иши учун тавба қилдираман ва сўнг осаман. Йўқ. Аввал осаман, сўнг тавба қилдираман. Мен титраяпман, қалтираяпман. Табиат бирор ҳиссий қобилал вуқуъсиз ҳеч кимга бундай гуркираган ҳирсни бермайди. Ҳеч қандай сўз мени бундай гангитмаган эди. Тфу! Шундай гўзал бурунлар, қулоқлар, лаблар — қандай қилиб бу иш бўлиши мумкин? Далил, иқрор! Рўмолча!.. Уҳ иблис! (Ҳушидан кетиб йиқилади.)

Яго

Ўз кучингни кўрсат энди дору дармоним!
Ана шундай илинади ўз тумшуғидан
Бегонага суриштирмай инонган киши.
Покдомон хотинларни кўздан тушириш,
Бадном қилиш бу йўл билан жуда ҳам осон.
Ҳой Отелло, бу нима гап, туринг генерал.

К а с с и о кириб келади.

Кассио ҳам келиб қолди!

К а с с и о

Ўзи нима гап?

Яго

Қуёнчиғи тутиб қолди, генералимни.
Биринчиси кеча тутди, бу иккинчиси.

Кассио

Гарданини уқалангиз.

Яго

Иўқ, керак эмас.

Халал бериш яхши эмас, ўзи ўтади.

Тегилса-чи, бошланади оғиз кўпириш,

Иннайкейин қутуради, тентакланади.

Кўряпсизми, ана, ана қимирляпти.

Сиз нарироқ бориб туринг. Узига келсин.

Кетиб қолманг, бу жўнагач, менга учрашинг.

Сизнинг билан сўйлашаман, зарур гапим бор.

Кассио чиқиб кетади.

Хўш, генерал, пешонангиз ёрилмадими?

Отелло

Мени эрмак қиялсанми?

Яго

Менми? Ё тавба,

Истар эдим, эркак бўлиб тақдирга кўнинг.

Отелло

Гўсхўр бўлган эр нима-ю, қорамол нима.

Яго

Бундай ҳайвон эркаклардан шаҳарлар тўла,

Хуштавозе махлуқотлар унда оз эмас.

Отелло

Иқрор бўлдими?

Яго

Эркак бўлинг,

Ахир ҳар бир соқолли эркак

Бўйинтуруқ остидадир, улар ҳам сиздай
 Эгар-жабдуқ кўтаради. Кўп кишилар бор
 Ҳаммага ҳам оёқ ости тўшакда ётиб,
 Бу менга хос ўрин-бош деб қасам ичади.
 Ҳали шукур, аҳволингиз унчалик эмас.
 Йўлдан чиққан бир хотинни гуноҳсиз санаб
 Ўз покиза ётоғида қувнатиб ҳар ким,
 Бу қилиққа шайтон кулар, дўзах пишқирар.
 Йўқ, йўқ, аввал билиш керак, билгандан кейин
 Хўш, мен, мана, ўз ишимни билиб қиламан.

Отелло

Мен биламан, кўп донишманд одамсан, Яго.

Яго

Сиз ҳозирча бир чеккада биқиниб туринг.
 Чидам керак, чидам билан қуршаниб олинг.
 Қайғу сизни даст кўтариб ерга урганда,
 Ҳалигидай ҳирс тиқилинч ўринсиз бўлур.
 Қассио ҳам шунда эди. Уни четлатдим,
 Беҳушликнинг сабабини унга уқдирдим.
 Бироқ унга қайтиб кел,— дедим, хўп деди.
 Сиз бир четга яширининг, лекин юзида
 Пайдо бўлган эрмак, кулги, ҳақорат, таҳқир,
 Беҳаёлик барчасини синчиклаб туринг.
 Мен сўрайман ва айтишга мажбур қиламан
 Хотинингиз билан қандай, қайда, неча бор
 Хилват қилди ва қилмоқчи қачон... барчасин.
 Сиз ҳам унинг им-қўқини яхши синчикланг.
 Лекин чидам — чидам керак. Акс ҳолда-чи?
 Жаҳл чиқиб эркаклиги йўқолган — дейман.

Отелло

Тинглайсанми риё билан чидайман, Яго!
 Бироқ тингла, кейин жуда қонхўр бўламан.

Яго

Ҳа, ҳа, яхши. Чакки эмас, ишнинг вақти бор.
Қани энди сиз бир четга биқиниб туринг.

Отелло бир четга кетади.

Кассиодан Бьянкани сўрай бошлайман.
Шундай хотин, ким кўрганга баданин сотиб,
Ўзи учун нон, усти-бош сотиб олади.
Бу ўтмас мол Кассиони яхши кўради.
Йўлдан чиққан хотинларнинг жазоси шуки,
Бошқаларни овлаб ўзи тушар тузоққа.
Уша хотин тўғрисида бир сўз эшитса
Ўз-ўзини тутолмасдан кулар Кассио.
Ана ўзи келяпти. Юзида кулги.

Кассио кириб келади.

Отелло ҳам бу кулгидан эсини ея,
Кассионинг кулгисига, феълу хулқига
Отеллонинг сўқир рашки суриштирмасдан
Номувофиқ маъноларни берар албатта.
Хўш, лейтенант!

Кассио

Нега кетган мансаб билан атайсиз мени?
Ушасиз ҳам ўлганлардай бўлиб юрибман.

Яго

Иш чиқади бора беринг Дездемонага.

(Ярим овоз билан)

Агар бу иш Бьянканинг қўлидан келса,
Ҳалигача уdda қилиб кетар эдингиз.

Кассио

Оҳ, шўрлик хотин.

Отелло

Ана қаранг, куляпти.

Яго

Бундай ошиқ хотинни мен ҳеч кўрмаганман.

Кассио

У маккор, чиндан мени севган ўхшайди.

Отелло

У ёлғондан рад қилади, у куляпти.

Яго

Тинглаяпсизми?

Отелло

Энди уни эритиш учун мажбур қилади,
Қани Яго, қани. Шундай, жуда ҳам яхши.

Яго

Бьянканинг ўзи очиқ юрибди.
Чинакамдан сиз ўшани олмоқчисиз?

Кассио

Хо-хо-хо!

Отелло

Сен тантана қиляпсан-а, Рим боласи?
Гердайиб қол.

Кассио

Мен-а, мен ўшанга уйланаманми? Нима?! Безори хотинга-я? Сендан, менинг муҳокамамга бир оз ачинишингни сўрар эдим; сен менинг муҳокамамни жуда ҳам тутдай тўкилган деб ўйлама. Хо-хо-хо!

Отелло

Шундай-шундай, ким ютиб, ким голиб келса,
ўша кулади.

Яго

Ростдан, сиз ўшанга уйланар эмишсиз, ҳамма ёқда
шу гап.

Кассио

Йўқ, бўлмаган гап, сен менга ростини гапир!

Яго

Ёлғон гапирсам, саргардон бўлиб ўлай.

Отелло

Ҳали сиз мени ҳисобдан ҳам ташқари қилиб қўй-
дингиз шекилли-а, яхши.

Кассио

Бу урғочи маймуннинг ўзи шунақа овозалар тарқа-
тиб юрибди; у мени ўзига уйланади деб ишонади. Бун-
га сабаб мен унга ваъда берганим эмас, балки, унинг
мени севгани, шунинг учун ҳам ўз умиди билан ўзи
қизиқиб юрибди.

Отелло

Яго менга имо қиляпти — демак у энди ҳаммасини
айта бошлади.

Кассио

У ҳозиргина шу ерда эди, у ҳар ерда менинг орқам-
дан изғиб юради. Яқинда мен деянгиз қирғоғида бир
неча венецияликлар билан сўйлашиб турар эдим. Бир-
данига ўша қўғирчоқ келиб қолди-ю, мана бундай қи-
либ ўзини ташлаб, бўйнимга осилиб олди...

Отелло

Балки қичқириб «Оҳ жоним Қассио» дегандир, ё шунга ўхшаган бошқа сўз, ана унинг ҳаракати кўрсатиб турибди.

Қассио

Ҳали ялинчоқлик қилади, ҳали осилади, ҳали йиғлайди, ҳали судрайди, ҳали туртади! Хо-хо-хо!

Отелло

Ана энди у, қандай қилиб менинг ётоғимга буни судраб борганини айтиб беради. Уҳ, мен сизнинг бурнингизни кўриб турибман-ку, шу бурунларнинг кемирчагини кемирувчи итларни кўрмай турибман-да.

Қассио

Тўғри, бас энди, у хотин билан ажралишим керак.

Яго

Улиб кетай, яна ўзи келяпти.

Қассио

Мана тагин кўркаламуш! Жин урсин, кўркаламуш бўлганда ҳам ҳазилакам эмас!

Бьянка киради.

Хўш, қани менга айтинг-чи, бу менинг изимдан қува беришнинг маъноси нима?

Бьянка

Сизнинг изингизни алвасти билан унинг катта буви-си қувсин! Менга ҳалигина берган бу рўмолчангиз нима деган нарса ўзи! Мен нимага аҳмоқ бўлиб буни олиб қолдим. Сиз буни ўз уйингиздан топган эмишсиз-у, ҳат-

то ким ташлаб кетганини ҳам билмас эмишсиз, энди мен шу буюмдан нусха кўчиришга мажбурманми? Бу қандайдир бир сатангнинг сизга қилган совғаси-ю, мен нусха кўчиришга мажбурман! Йўқ, олинг, олиб бориб ўша байталигизга беринг! Сиз буни қаердан олган бўлманг, мен ундан нусха кўчирмайман.

К а с с и о

Ҳой, ҳой, Бьянка, сизга нима бўлди, жоним, нима гап ўзи?

О т е л л о

Азбаройи худо, бу худди менинг рўмолчам бўлса керак.

Б ь я н к а

Агар сиз букун кеч меникида овқатланмоқчи бўлсангиз, марҳамат қилинг. Агар истамасангиз, таъбингиз хоҳлаганда, бошқа гал келарсиз. Хайр.

(Чиқиб кетади.)

Я г о

Орқасидан боринг, дарров орқасидан.

К а с с и о

Рост, бормасам бўлмайди, бўлмаса у кўча-кўйда акиллаб юради.

Я г о

Сиз кечқурун уникага бориб овқатланасизми?

К а с с и о

Ҳа, борсам деб турибман.

Яго

Бўлмаса, мен ҳам балки сизни ўша ерда учратарман. Сиз билан сўйлашолсам, жуда хурсанд бўлар эдим-да.

Кассио

Марҳамат қилинг. Келасизми?

Яго

Ташвишланманг, кета беринг, мен бораман.

К а с с и о ч и қ и б к е т а д и .

Отелло

(олдинга чиқади)

Қандай қилиб уни ўлдирсам экан-а, Яго?

Яго

Сиз унинг ўз беҳаёликларидан ўзи қандай кулганини пайқадингизми?

Отелло

Уҳ, Яго!

Яго

Рўмолчани ҳам кўрдингизми?

Отелло

Ўша менинг рўмолчаммиди?

Яго

Қўлимни шартта узиб ташласалар ҳам майлики, сизники эди; унинг сизнинг хотинингиз, тентак хо-

тинни қанча беҳурмат қилишини қаранг-а. Унга рўмолча берибди-ю, у рўмолчани ўзининг эрмаги, ўйнашига топширибди.

О т е л л о

Мен Кассиони тўққиз йил муттасил ўлдиршни истар эдим. Латофатли хотин! Гўзал хотин! Мулойим хотин!

Я г о

Йўқ, сиз бу гапларнинг барисини унутишингиз керак.

О т е л л о

Қўй, майли, хотиним чириб кетсин, майли нобуд бўлсин, у букун кечаси лаънати бўлади, чунки у ўлади. Йўқ, менинг қалбим тош бўлиб кетди; мен унга мушт урсам, қўлим оғрийди. Уҳ, бутун дунёда ундан гўзал вужуд йўқ эди, у император билан бир тўшакда қатор ётиб, иш буюра олар эди.

Я г о

Бироқ бу сизнинггина тақдирингиз эмас.

О т е л л о

Майли, у иблис билан бирлашсин! Мен фақат унинг сифатларинигина айтаман; қўл ишларига моҳир, таажжуб қиларли даражада созга уста. Уҳ, у ўзининг яллалари билан ваҳший айиқни ҳам ўзига ром қила оларди. Унинг шундай олий, шундай бой ақли ва мулоҳазаси бор эдики...

Я г о

Ана шу сифатларнинг ўзи билан у яна ёмонроқ-да.

Отелло

Уҳ, албатта минг карра, миллион карра! Ундан кейин унинг шундай меҳрибон хусусиятлари бор эдики.

Яго

Тўғри, ғоятда меҳрибон эди.

Отелло

Тўғри, албатта, Яго, тўғри. Бироқ жуда эсиз, уҳ Яго, ачинаман, жуда ачинаман!

Яго

Агар сиз унинг шу айблари билан бирга шунчалик севсангиз, унинг қўлига гуноҳ қила бериш учун иршод-дастур беринг. Агар унинг бу қилиғиликлари сизнинг фашингизга тегмаса, албатта бошқа одамнинг бу билан нима иши бор.

Отелло

Мен уни парча-парча қилиб ташлайман. Мени-я, мени гўсхўр қилдими, менинг олдимга похол солдими?

Яго

Тўғри, бу иш жуда уят, жуда чакки бўлган.

Отелло

Тағин менинг офицерим билан-а?

Яго

Буниси энди айниқса уят!

Отелло

Яго, сен менга қандай бўлса ҳам заҳар топиб бер, букун кечқурун, мен у билан ади-бади сўзлашиб ўтирмайман, унинг бадани, гўзаллиги менинг муҳокамадан маҳрум қилиб қўйиши мумкин; шу бугун кечқурун, Яго!

Я го

Уни заҳар билан ўлдирманг, уни ўзи булғатган кўрпа-тўшакнинг худди ўзгинасида бўғиб ўлдириг.

Отелло

Яхши, жуда яхши, бундай адолатли ҳукм менга ёқади, жуда яхши.

Я го

Қассиони эса менга қўйиб бераверинг: қолганини шу бугун ярим кечада эшитарсиз.

Отелло

Жуда соз.

(Бурги овози келади.)

Келаётган бу қанақа бурги овози?

Я го

Лодовико Венециядан хабар келтирди.
Дож олдидан. Ана ўзи келар бу томон,
Унинг билан раққосангиз бирга келмоқда.

Лодовико, Дездемона ва мулозимлар киради.

Лодовико

Ҳурматлар бўлсин, генерал!

Отелло

Ва мандан ҳам сизга бутун юракдан салом.

Лодовико

Дож ва бутун сенаторлар салом дейдилар.

(Отеллога пакет беради.)

Отелло

Улар қилган меҳру шафқат бошим устига.
(Очиб ўқийди.)

Дездемона

Тоғажоним, қандай яхши хабар бор, айтинг?

Яго

Сизни кўриб кўп қувондим, азиз синьор,
Келишингиз билан сизни табрик қиламан.

Лодовико

Жуда раҳмат. Хўш, Кассио қалай яшайди?

Яго

Яшаб турибди...

Дездемона

Генерал билан ўртасида бир оз ғашлик бор.
Сиз барчасин ўз йўлига соларсиз, балки.

Отелло

Сиз шундай деб ўйлайсизми?

Дездемона

Жоним Отелло!

Отелло

(ўқийди)

«Кўлингиздан ҳеч чиқарманг, чунки агар сиз...

Лодовико

Унинг сўзи сизга эмас. Хат билан машғул.
Шундай қилиб чаплашди денг, Касси билан?

Дездемона

Шу бахтсизлик юз кўрсатди. Жуда истардим
Яраштираман, Кассиони севаман ахир.

Отелло

Оташ жаҳаннам.¹

Дездемона

Отелло!

Отелло

Эс-ҳушингиз жойидами?

Дездемона

Жаҳли чиққан кўринади?

Лодовико

Балки бу хат газабга сабаб бўлгандир.
Билишимча хатда эса, ортиқча гап йўқ,
Кассиога ҳукуматни топшириш билан
Тезроқ ўзинг қайт — деган буйруқ бор, холос.

Дездемона

Ишонингиз, бу хабардан жуда севиндим.

Отелло

Ҳа-ҳа, шундай денг!

Дездемона

Оттелло?

¹ Жаҳаннам азоб-уқубатларига ишора.

Отелло

Тентак бўлиб қолганингиз муборак бўлсин!¹

Дездемона

Отелло?

Отелло

Уҳ, шайтонбачча!

(Уни уради.)

Дездемона

Бунга лойиқ бирор гуноҳ қилганим йўқ-ку!

Лодовико

Кўзим билан кўрдим десам, ичсам ҳам қасам,
Венецияда бу ҳолатга ҳеч ким ишонмас.

Ҳаддан ошди! Йиғлапти, қаранг, генерал.
Афв сўранг!

Отелло

Ҳе малъун-а, иблис боласи!
Хотин киши ёши билан ер бўғоз бўлса,
Ҳар қатра ёш туғар эди бир калтакесак.
Йўқол ҳозир кўз олдимдан!

Дездемона

Жаҳлингизни чиқармаслик учун кетаман.

(Кета бошлайди.)

¹ Лодовико ҳозиргина буйруқни эълон қилди. Буйруқда Венецияга қайтиш, ҳуқуматни Кассиога топшириш айтилган эди. Дездемона Венецияга қайтишни эшитиб севинди. Аммо Отелло очиқдан-очиқ унинг қувончини, Кассионинг ниши урнилагани бўлса керак деб ўйлайди, тентак бўлиб қолдингизми, деб сўрапти.

Лодовико

Қандай муте, фармонбардор бўлган рафиқа,
Сўрар эдим, қайтарингиз уни, генерал!

Отелло

Ҳой, маликам!

Дездемона

Хўш, Отелло?

Отелло

Сизга керакми?

Лодовико

Менга нега керак бўлсин?

Отелло

Ахир ўзингиз,
Унинг қайтиб келишини сўраб эдингиз!
У кетиши, қайтиши, яна кетиши,
Йиғлаб-йиғлаб бориб келиб туриши мумкин.
Фармонбардор муте, хотин, айтганингиздай.
Жуда муте. Йиғлай беринг, давом қилингиз.
Уқиб чиқдим... Уксинишни эпчил ўйнайсиз...
Қайтишимга буйруқ бўпти. Нарироқ жўнанг!
Орқангиздан одам борар. Бўйин эгаман,
Венецияга қайтаман, қани йўқолинг!

Дездемона чиқиб кетади.

Кассиога вазифамни топшираман, хўп.¹
Сўрар эдим, бизга келинг кечки овқатга

¹ Ягонинг III парда, учинчи кўрinishдаги сўзига ишорат.

Марҳаматни дарир тутманг! Така,
Маймунлар.

(Чиқиб кетади.)

Л о д о в и к о

Мана бу мавр, сенатимиз ҳамиша уни
Ҳисобларди камолотнинг ўзгинаси деб,
Ҳеч қандай ҳирс юрагини бўлолмас одам,
Унинг яхши хислатларин ҳаводис ўқи
Ва тақдирнинг найзаси ҳам тешолмас киши!

Я г о

Сиз билгандан тамомила ўзгариб кетган.

Л о д о в и к о

Миясида касал йўқми? Тентак эмасми?

Я г о

Бўлгани шу. Текширишга менинг ҳаққим йўқ,
Кошки худо қайтиб берса, унга ўзлигин.
Бироқ, афсус, ўзи эмас.

Л о д о в и к о

Қандай ахир, хотинини урганини қаранг!

Я г о

Албатта бу бемазалик, лекин истардим,
Ўша зарба яна бир оз ёмонроқ бўлса.

Л о д о в и к о

У ҳамма вақт шунақами? Ёки бу мактуб
Ҳаяжонга солиб қўйиб, тентаклашдимми?

Я г о

Аттанг, аттанг! Кўрган, билган нарсамни айтиш

Садоқатдан бўлмайди-да, кўриб қоларсиз.
Айтмасам ҳам қилиғидан бўлар ошкор.
Зеҳн қўйинг, ҳамма гапни пайқаб оласиз.

Лодовико

Аттанг, унга ихлос қўйиб чакки қилибман.

Чиқиб кетадилар.

ИККИНЧИ КҲРИНИШ

Қасрда бир хона.

Отелло билан Эмилия чиқади.

Отелло

Шундай қилиб, ҳеч нима кўрмадингизми?

Эмилия

Бирор шубҳа қилмадим ҳам, эшитмадим ҳам.

Отелло

Кўргандирсиз ҳеч бўлмаса Кассио билан?

Эмилия

Мен уларнинг ҳар бир сўзин тингладим, аммо
Қитдай бўлсин ножўялик ишни кўрмадим.

Отелло

Шивирлашиб турганларин кўрмадингизми?

Эмилия

Йўқ, кўрмадим.

Отелло

Сизга бирор иш буюриб четлантирдими?

Эмилия

Ҳеч бўлган эмас.

Отелло

Елпигичми, қўлқоп, ниқоб олиб кел — деб-а?

Эмилия

Йўқ дедим-ку, бир марта ҳам бўлмаган.

Отелло

Ажаб.

Эмилия

Хотин шундай покизаки, тозалигига
Жонимни ҳам гаров қилиб бера оламан.
Сизда бошқа фикр борми? Йўқ янглишасиз.
Бу алдамчи фикрингизни четга ирғитинг!
Агар бирор ифлос сизга уқдирган бўлса
Илон каби худо унга лаънат ёғдирсин!
Агар хоним чиндан нопок, бузуқи бўлса,
Топилмайди эр жинсидан бахтиёр киши
Ва уларнинг хотини ҳам туҳматдай ифлос.

Отелло

Бориб чақиринг.

Эмилия чиқиб кетади.

Бу ҳам тоза валақлади.
Тўғри, ҳар бир оддий даллол хотин ҳам бундан
Ортиқча гап айтолмасди. Маккора, разил!
Талай уят сир-асрорнинг қулфу калити.
Аҳвол шу-ю, тизза чўкиб дуо ўқийди.
Ўзим кўрганман. Маккора, разил!

Эмилия билан Дездемона киради.

Дездемона

Қани хизмат, нима истайсиз?

Отелло

Бери келинг, жоним.

Дездемона

Хўш, нима хизмат?

Отелло

Қани менинг кўзларимга дадил тикилинг!
Тип-тикка қаранг!

Дездемона

Бу бир қўрқинч орзу эмасми?

Отелло

(Эмилияга)

Энди, хоним, сизга доир иш тўғрисида,
Насл нар-модасини қўйинг, эшикни ёпинг!
Биров келса йўталибми, томоқ қирибми
Маълум қилинг, ҳе қўшмачи, даллол! Кет,

йўқол!

Эмилия чиқиб кетади.

Дездемона

Тизза чўкиб сўрар эдим, қани айтингиз,
Ғазаб тўла нутқингизнинг маъноси нима?
Ғазабли нутқ, бу нутқ эмас, яхши биламан.

Отелло

Сен ўзинг кимсан?

Дездемона

Сизнинг содиқ, покиза хотинингизман.

Отелло

Қани онт ич, жонингни ҳам жаҳаннамга от,
Тутиб олсин уни иблис жасорат билан.
Қайта-қайта гуноҳга бот, қани қасам ич,
Тозаман — деб.

Дездемона

Худойим гувоҳ.

Отелло

Худойим гувоҳ, сен дўзахдай осий, риёкор.

Дездемона

Ким олдида, айт, Отелло, ким билан қандай
Мен риёкор бўлиб қолдим?

Отелло

Уҳ, Дездемона,
Йўқол, йўқол, кўзимдан йўқол!

Дездемона

Қандай оғир мусибат кун? Йиғлаяпсизми?
Кўз ёшига сабаб менми? Отелло, афсус?
Сизни қайтиб чақиришда балки отамни
Гуноҳкор деб ҳисобларсиз, шунинг учунми?
Мени бундай айблай кўрманг, ҳеч гуноҳим йўқ,
У сизга ҳам ва менга ортиқ бегона.

Отелло

Уҳ, агарда лозим топиб юксак осмон
Ва бир қатор қийноқлар-ла қилиб имтиҳон,

Уят, алам селларини қуйиб бошимдан,
 Лабигача фақирликнинг гўрига кўмса,
 Бутун мақсад, умидимни қилсам ҳам асир
 Юрагимнинг қандай бўлсин бир бурчагидан
 Бирор қатра сабру чидам топа олардим.
 Аммо мени бунда жонсиз бут қилиш учун
 Ҳақоратнинг ялқов қўли туртиб кўрсатса...
 Йўқ, бунга ҳам чидар эдим; жуда ҳам яхши.
 Бироқ қалбим сақланади менинг бу ерда,
 Бу ерда мен ё яшайман ёки ўламан.
 Бу бир чашма — бундан ҳаёт тўлқинлаб оқсин,
 Қуридим — қувғиндилик яхши бу ердан!
 Ё бўлмаса қурбақалар гурунг қуришиб,
 Кўпайиши учун ботқоқ бўлиб қўя қол.
 Бет сидириб, чидам билан, юпқа лаб малак
 Сен ҳам ортиқ жаҳаннамдай даҳшат бўлиб қол.

Дездемона

Бир нарсага ишонайми, азиз Отелло,
 Поклигимга ишонарсиз?

Отелло

Уҳ-ҳў, албатта.
 Ёз кунлари сассиқ гўштда бола очгувчи
 Кушхонанинг пашшасидай жуда тозасиз.
 Оҳ, сен чечак, қандай латиф, қандай
 шушбўйсан —
 Сен ҳирсни ҳам, шаҳватни ҳам энтиктирасан.
 Кошки эди туғилмаган бўлсанг дунёга.

Дездемона

Эсизгина, мен билмайман гуноҳим нима?

Отелло

Нима учун чиройлидир қоғоз ва китоб?
 Фақат унга «фоҳиша» деб ёзмоқ учунми?

«Гуноҳим нима!»

Эй нодаркор! «Гуноҳим нима!»

Агар сенинг гуноҳингнинг отини айтсам

Чилангарнинг кўрасидай юзим қизийди.

Сипоҳликнинг ўзи даҳшат бўлиб қолади.

«Гуноҳим нима!»

Осмоң бурнин бекитади сассигидан,

Ой жирканиб, йўл-йўлакай кимки учраса

Упиб юрган, орсиз шамол эшитмайман деб,

Унгурларга, чўнқурларга яширинади.

Сенинг айбинг нима эмиш? Ҳа, ҳа, қизалоқ!

Дездемона

Худо шоҳид, бу сўзларда ҳақли эмассиз!

Отелло

Иўғ-эй, қизалоқ?

Дездемона

Иўқ, христиан дини билан қасам ичаман.

Агарда мен виждонимни ўз эрим учун,

Ёт ва мурдор тўқинишдан сақлай олмасам

Қиз бўлмайин ўла қолай, азиз рафиқим!

Отелло

Шундай қилиб, фоҳиша ҳам эмасман денг-чи?

Дездемона

Имоним бор, қасам ичаман!

Отелло

Бу қандай мумкин?

Дездемона

Балолардан бизни сақла, юксак осмон!

О т е л л о

Ундай бўлса кечирингиз.

Мен-чи, сизни Отеллога теккан, бир эпчил
Венециялик фоҳиша деб билгувчи эдим.

(Товушини баланд кўтариб.)

Сиз,

Исонинг шогирдидан Пётрнинг акси,
Жаҳаннамнинг дарвозасин сақловчисиз-да! А!

Э м и л и я кириб келади.

Сиз! Сиз! Сиз!..—

Биз тугатдик. Мана ақча хизматинг учун,
Оч эшикни. Бу сирларнинг барисин сақла!

(Чиқиб кетади.)

Э м и л и я

Вой тавба-эй, хўжамизнинг нияти нима?
Сизга нима бўлди, жоним? Азизим, бекам?

Дездемона

Чала уйқудаги каби, ганграб турибман.

Э м и л и я

Бирданига нима бўлди хўжайинимга?

Дездемона

Кимга нима бўлди дейсан?

Э м и л и я

Хўжайинимга.

Дездемона

Унинг ўзи ким?

Эмилия

Азиз бекам, у сизнинг ҳам хўжайинингиз!

Дездемона

Эмилия, менинг билан сўйлаша кўрма.
Энди менинг эрим йўқ, мен йиғлай олмайман,
Фақатгина кўз ёшимда берардим жавоб.
Никоҳ кунн ўрнимизга ёйган чойшапни
Бу кеча ҳам ёйиб қўйиш ёдингда бўлсин.
Бор, Ягони чақириб кел!

Эмилия

Қизиқ ўзгариш?!

Чиқиб кетади.

Дездемона

Менга қарши беҳаёлик, бу муомила!
Қайси ишим шубҳа учун важ бўла қолди,
Бирор кичик, арзимаган гуноҳим борми?

Яго билан Эмилия киради.

Яго

Мен тайёрман. Хўш маликам, сизга не
қилди?

Дездемона

Нима дейишни билолмайман. Еш болаларни
Ўргатаркан, улар бирор айб қилиб қўйса
Енгилгина койирдилар эркалаб туриб,
У ҳам шундай қила қолса майлига эди.
Ахир рост гап, ҳали ёшман, ҳали боламан.

Яго

Тушунтириб айтинг, бекам, ўзи нима гап?

Э м и л и я

Фоҳиша деб атади у Дездемонани.
Шундай чакки гаплар чиқди унинг оғзидан.
Ҳеч қанақа юрак бунга чидай олмайди.

Дездемона

Шаъним учун шу ном менга лойиқми, Яго?

Яго

Қандай ном ўзи?

Дездемона

Эрим менга қўйган ном-да, эшитдингиз-ку.

Э м и л и я

Эри буни фоҳиша деб атади, ахир.
Маст гадой ҳам хотинини бунчалик сўкмас.

Яго

Нима учун бундай қилди, билдингизми?

Дездемона

Билолмадим. Мен ундай эмас, тўғри

эмасми?

Яго

Йиғламанг-эй, ҳеч йиғламанг, ўзи бахтсиз

кун!

Э м и л и я

Шунча яхши казо-казо совчини қўйиб,
Отасидан, дўстларидан, юртдан ажраб
Фоҳиша деб ном кўтарса! Қим йиғламайди!

Дездемона

Тақдиримга ачинаман!

Я го

У бахтсиз киши,
Бу тентаклик қандай қилиб уни тополди?

Дездемона

Худога аён.

Эмилия

Мана мени оссалар ҳам рози бўламан,
Қандайдир бир ифлос, маккор, суйкашчиқ,
паст қўл,
Даражами, мартабами топишлик учун
Бундай йирганч бўҳтонларни ўйлаб чиқарган.
Туриб берай мана мени оссинлар!

Я го

Бе, қўйсанг-чи, бундай одам ўзи тўпта йўқ.

Дездемона

Бўла қолса, гуноҳини худо кечирсин!

Эмилия

Гуноҳини жаллодларнинг тўнкаси кечиб,
Суюгини жаҳаннамнинг қаъри кемирсин.
Фоҳиша деб атади-ку, қани ким билан?
Қачон, қайда, қандай қилиб? Келишадими?
Очиқ-ойдин битта тубан, разил махлуқнинг
Ифвосига шартта учиб мавр алданган.
Шундайларни юсак кўкнинг ўзи фош қилса,
Ҳақпарастлар қўлга тутиб бақувват қамчин
У мурдорни дунё бўйлаб оч, яланг оёқ
Шарқдан ғарбга тириқтирса, ғарбдан шарққа!

Я го

Қичқира берманг!

Эмилия

Тфу бетига! Шундайлардан битта азамат
 Миянгизни чаппасига айлангирди-ку,
 Мени қийнаб, маврдан эса шубҳаландингиз.

Яго

Сиз ҳам энди алжияпсиз, бу ердан жуънанг!

Дездемона

Азиз Яго,
 Қандай қилиб йўлдошимни қайтароламан?
 Сиз у билан бир мартаба учрашинг, дўстим.
 Тиз чўкаман, бор нарсага ичаман қасам.
 Уни қандай мен йўқотдим, ҳеч билолмайман.
 Сўзим билан унинг ишқин хўрлаган бўлсам,
 Ё иш билан, фикр билан, кўз, қулоқ билан,
 Ё бошқа бир ҳис орқали қачон бўлса ҳам
 Бўлган бўлсам бегонага жиндак оғушта,
 Ехуд уни севмайманми аввал ва ҳозир
 Ё ҳамма вақт уни севиб қололмайманми,
 Гарчанд мени гадо каби қувлади, аммо
 Қалбим унинг ишқи билан қувониб тепар!
 Ғазаб кучли, биламанки, унинг ғазаби
 Ҳатто менинг ҳаётимни кесиши мумкин,
 Лекин бу иш муҳаббатга доғ сололмайди.
 Айтишга ҳам жирканамаман «фбҳиша» сўзин.
 Агар дунё бойлигини бошимдан тўкса,
 Шу сўз берган маънодаги хотин бўлмайман.

Яго

Тинчланингиз, ҳаммаси ҳам ўтиб кетади.
 Давлатга хос ишлардаги ташвиш-озорнинг
 Аламини сиздан олиб тергамакдадир.

Дездемона

Оҳ, кошкийди, бунга сабаб шугина бўлса.

Яго

Ишонтираман.

Бурги овози келади.

Музика ҳам чалиб қолди, овқатнинг вақти,
Венециялик элчилар ҳам сизни кутади.
Тезроқ боринг, йиғламанг, эй, иш ўринлайди.

Эмилия билан Дездемона чиқиб кетади.
Родриго киради.

Яго

Келинг, эй бормисиз, Родриго, қалай юрибсиз?

Родриго

Сен менга ноинсофгарчилик билан муомала қилаётганга ўхшайсан; маълум бўлиб қолди.

Яго

Хўш, бу ноинсофгарчилик нимада кўринади?

Родриго

Сен ҳар кун менинг учун янгидан-янги майнабозчилик гапларни тўқиб келяпсан, Яго, энди менга маълум бўлишича, сен менинг ўз истакларимни ерига етказишимга яқинлаштирмасдан, мени ҳар галги қулай фурсатдан мумкин қадар узоқлаштирмоқдасан. Рост гап шуки, мен ортиқ чидашни истамайман ва мен ҳалигача аҳмоқ бўлиб тортган бу жабру жафоларимни ёвошлик билан ютиб кетишимга ҳам ишонмайман.

Яго

Менга ҳам қулоқ солишни истайсизми, Родриго?

Родриго

Мен шундай ҳам жуда кўп гапга қулоқ солдим, бироқ сўзингиз билан ишингиз бирга, баравар қадам ташламаяпти.

Яго

Сиз мени жуда ҳам ноҳақ айблаётисиз.

Родриго

Йўқ, мен бу гапда жуда ҳақлиман. Мен ўзимнинг бор буд-шудимни тўкиб бўлдим. Сиз мендан Дездемонага топшираман деб олган қимматбаҳо матоларнинг ярмисини сарф қилганда, тарки дунё қилиб, етти қават пардада ўтирган моҳпорани ҳам қўлга олса бўлар эди. Сиз менга, Дездемона совгаларни олди, ҳам мени кутсин, тез фурсатда бўла турган бадал ва яқинлашувларга умид боғлай берсин деган гапни ҳам менга топширган эдингиз, бироқ мен ҳалигача ҳеч нима кўрганам йўқ.

Яго

Яхши, қани давом қила беринг-чи, жуда яхши.

Родриго

«Жуда яхши!» «Давом қила беринг!» эмиш. Йўқ афандим, мен давом қила олмайман. Бу иш буткул «яхши!» эмас. Бошимни тикиб айтаманки, бу ўта бемазагарчилик! Энди мен ўзимни аҳмоқ қилганликларини фаҳмляяпман.

Яго

Жуда ҳам яхши.

Родриго

Аммо, мен сизга айтаманки, бу айниқса «жуда ҳам яхши эмас!» мен бориб Дездемонанинг олдида ҳамма

ишни очиб ташлайман, агар у менинг қимматбаҳо матоларимни қайтариб берса қонунга сиғмаган бу истакларимдан тавба қилиб унга хушторликдан кечаман, бермаса-чи, бўркингизда билиб қўйингки, мен ўз даъвомни қондиришни сиздан талаб қиламан.

Яго

Бутун гапни айтиб бўлдингизми?

Родриго

Мен қиламан деб қаттиқ қарор бериб қўйган ишимдан бошқа бирор гап гапирганим йўқ.

Яго

Ана энди мен кўрдимки, сенда ирода ва характер бор экан. Шу минутдан бошлаб сенинг тўғрингда илгаридан ўйлаб юрган фикрларимни яхши томонга қараб бураман. Қўлингни бер-эй, Родриго. Сен мени тўғри айблаётисан, бироқ шундай бўлишига қарамай, сенинг ишингни бажаришда тўғрилиқни қўлимдан берганим йўқ.

Родриго

Бу ҳалигача менга билингани йўқ эди.

Яго

Мен албатта тушунаман, ҳақиқатан бу ҳалигача билинмай келди, сизнинг шубҳангиз ҳам ақлга тўғри келади. Ҳақиқатдан холи эмас. Бироқ Родриго, агар, сенда, айниқса энди сенда буларнинг борлигига ишониб қолдим, ирода, эркаклик, ботирлик бўлса, ана шуларни бугун кечаси ишга соласан, ишга солганингдан кейин куни эрта кечаси Дездемонанинг вужудидан лаззатланмасанг, мени диндан чиққанлар қатори ер юзидан ҳайда, ҳам мени қийнаш учун истаган қурол-яроғни ўйлаб топавер.

Родриго

Хўш, ўзи нима гап? Ақлга тўғри кела турган, уйдасидан чиқса бўладиган ишми?

Яго

Афандим, Венециядан Кассиони Отеллонинг ўрнига тайин қилингани тўғрисида буйруқ келди.

Родриго

Чинакамми? Бундай бўлса, Отелло билан Дездемона Венецияга қайтсалар керак.

Яго

Йўғ-э, Отелло ота юрти Марокашга қайтади, гўзал Дездемонани ўзи билан олиб кетади. Агар бирор кўзга кўринмаган сабаб чиқиб, уларни тутиб қолмаса, тез кетадилар; уларни бу ерда олиб қолиш учун Кассиони ўртадан суриб чиқаришдан бошқа чора йўқ.

Родриго

Сиз қандай чорани ўртадан суриб чиқариш деб айтасиз?

Яго

Ўртадан суриб чиқариш шуки, уни Отеллонинг ўрнини эгаллашга лаёқатсиз қилиб қўйиш, миясини мажағлаб, мағзини қоқиш.

Родриго

Сиз бу ишнинг ҳам мен қилишимни истайсизми?

Яго

Албатта, агар сиз ўз фойдангиз ва ҳуқуқингизни истасангиз, бу ишни қиласиз. У бу оқшом бир эрмак хотинининг уйида овқатланади. Мен ҳам ўша ерга,

униг олдига бораман. Ҳали у ўзининг бундай улуг даражага кўтарилганини билгани йўқ. Агар сиз унга ўша ердан қайтаётганида учрашишни истасангиз, мен бу қайтиш соат ўн иккилар чамасида бўлиши учун ҳаракат қиламан. Сиз истаганингизча уни ола биласиз. Бўлди энди, сиз бу ишга унчали таажжуб қилманг, қани мен билан юринг. Мен сизга униг ўлиши зарур эканини шундай яхши исбот қилиб бераманки, ундан кейин сиз, уни йўқотиб юборишга ўзингизни мажбур деб ҳисоблайсиз. Кечки овқат қилишга ҳам аллақачон вақт етди, кеч ҳам тугалай деб қолди. Қани юринг, ишга бошлайлик.

Родриго

Мен бунинг учун ҳали сиздан кучлироқ далилларни тинглашим керак.

Яго

Мен айтаман, сиз қаноатланасиз.

Чиқиб кетадилар.

УЧИНЧИ ҚҶРИНИШ

Қасрда яна бир бошқа хона.

Отелло, Лодовико, Дездемона, Эмилия ва хизматчилар чиқадилар.

Лодовико

Сўрар эдим, ўзингизни ортиқ қийнаманг.

Отелло

Изн беринг, бир оз кезсам менга фойдали.

Лодовико

Ташаккурлар бўлсин сизга, хайр, маликам.

Дездемона

Сизни кўрсак ҳар вақт ҳам хурсанд бўламиз.

Отелло

Юрайлик дўстим.

О... Дездемона!

Дездемона

Отелло!

Отелло

Ҳозир борибоқ ўринга ётинг, мен жуда тез қайтиб келаман. Хизматчингизга жавоб бериб юборинг; қаранг-а, бу айтганларим ҳаммаси бажарилсин.

Дездемона

Хўп, ҳаммасини бажараман.

Отелло, Лодовико ва мулозимлар чиқиб кетадилар.

Эмилия

Қалай энди бир оз юмшаб қолди шекилли.

Дездемона

Айтиб кетди, тездан уйга қайтар эмиш,
Мен ўринга ётарканман, сиз, Эмилия,
Уйингизга қайтасиз, буюриб кетди.

Эмилия

Мен кетаманми?

Дездемона

Буйруқ шундай. Шунинг учун ҳам
Менинг кечки тўнимни беринг, сўнгра сизга хайр.
Яхши эмас тагин уни аччиғлантириш.

Эмилия

Қошки эди, сиз ўшани танимасангиз!

Дездемона

Йўқ нимага, борган сари ишқим ошади;
Ҳаттоки у газаб, даҳшат ичра бўлса ҳам —
Бу еримни ечиб юбор,— менга ёқади.

Эмилия

Айтганингиз, чойшапни ҳам ёзиб қўйганман.

Дездемона

Ҳа, барибир. Оҳ, худойим, қандай аҳмоқмиз!
Мен мабодо сендан олдин ўлсам, Эмилия,
Шу чойшапни менга кафан бичасан, хўпми!

Эмилия

Қўйинг, яхши ният қилинг!

Дездемона

Онамнинг бир хизматчиси бўлгувчи эди,
Барбара деб номланган бу хотин бечора,
Бир йигитни севар экан, йигит қувлабди.
Шундан кейин юракларнинг ичидан чиққан
«Мажнунтол» деб аталгувчи эски қўшиқни
Ўлгунича куйлаб ўтди оғзидан қўймай,
Нимаичундир ўша қўшиқ бу кеча ҳадеб
Қайта-қайта хаёлимга келиб турибди.
Бечора қиз Барбарадай айткум келмоқда.
Тезроқ берсангиз-чи!

Эмилия

Тўнингизни берайинми?

Дездемона

Керак эмас, бу еримнинг тугмасини еч.
Ростдан айтсам, Лодовико хушқомат йигит...

Э м и л и я

Тўғри, жуда барно йигит.

Дездемона

Сўзларини тингладингми, ғоятда кўркем.

Э м и л и я

Мен Венецияда бир хотинни танийман, ўша хотин Лодовиконинг нозик лабларига бир мартаба тегиш ҳурмати учун Фаластингача яланг оёқ боришга рози бўлар эди.

Дездемона

(куйлайди)

«Сояликда шўрлик хотин ўтирарди ҳансираб,
Ўҳ ям-яшил мажнунтолнинг қўшигини куйлаймиз.
Ранги ўчган, жуда ғамли, бошин тиззага тираб,
Ўҳ мажнунтол, мажнунтолнинг қўшигини
куйлаймиз.

Муздай ирмоқ тўлқинланиб жилдир-жилдир оқарди.
Ўҳ мажнунтол, мажнунтолнинг қўшигини
куйлаймиз.

Шўрлик қизнинг шўр кўз ёши мумларни ҳам ёқади.
Буни қўй...

(Яна куйлайди)

«Оҳ, ям-яшил мажнунтолнинг қўшигини куйлаймиз.
Кўшиқ айтиб, мажнунтолдан менга чамбар
ўринглар,

Уни асло хафа қилманг; севмасликка ҳақи бор...»
Иўқ, бу кейинроқ келар эди... Қулоқ сол,
Биров тақиллатаяптими?

Эмилия

Йўқ, бу шамол.

Дездемона

(куйлайди)

Қиз айтарди «бевафо» деб, у ҳам «қичқирмағил»
дер,

Уҳ мажнунтол, мажнунтолнинг қўшиғини
куйлаймиз.

Мен саёқман, сен ҳам бориб ҳар ким билан
ёта бер»

Хайрли кеч, не учундир қичишмоқда кўзларим
Йиғлаш учун эмасмикан?

Эмилия

Буни йўйиб бўлмайди.

Дездемона

Шундай деб ҳам айтадилар. Оҳ сиз, эркаклар!
Виждон билан айт, Эмилия, шундайлар борми?
Шундай уят ишлар билан эрни алдовчи?

Эмилия

Албатта бор, бундайлардан тўлиб ётибди.

Дездемона

Бутун дунё сенга бўлса, сен қилармидинг?

Эмилия

Хўш, ўзингиз-чи?

Дездемона

Йўқ, йўқ, кўкнинг чироқлари — гувоҳим бўлсин!

Э м и л и я

Мен ҳам бу ишни чироқда қилмас эдим, ахир қоронғида ҳам яхши бўлаверади.

Дездемона

Қилармидинг бутун дунё сеники бўлса?

Э м и л и я

Дунё улуғ! Арзимаган шу гуноҳ учун
Бундай баҳо жуда улуғ бўлиб кетади.

Дездемона

Қилмасдинг-а, ростини айт!

Э м и л и я

Ростини айтсам, ўйлайманки, мен бу ишни қилар эдим, қилиб бўлгандан кейин ишнинг устини ёпиб, гўё мен бу ишни истамасдан қилган бўлиб кўринар эдим. Албатта энди. Мен бу ишни битта узукми, ёки бир кийимлик читми, битта кўйлак, битта юбками, битта дуррачами, битта ангишванадай арзимаган совғалар учун қилмас эдим. Лекин бир бутун дунё бўлса-чи, унинг йўли бошқа. Хўш, бу ишдан кейин эрингизга подшоҳлик тожи тегадиган бўлса, ким эрининг олдига похол солиб, гўсхўр қилишдан қайтиб туради. Мен бундай қимматбаҳо иш учун гуноҳларимни тозалаб тургани Аърофга боришга ҳам тортинмас эдим.

Дездемона

Агар бутун дунё учун шу ишни қилсам
Менга лаънат, уят бўлсин!

Э м и л и я

Ахир ёмон иш бизнинг дунёмиздагина ёмон, агар сиз ўзингизнинг ўша хизматингиз учун бутун дунёни олсангиз, бу ёмон иш, сизнинг ўз хусусий дунёнгизда

қилинган бўлади, сиз бўлса, бу ёмон ишни тез ўртада яхшиликка айлантириб юборишга ихтиёрли бўласиз.

Дездемона

Шундай хотин борлигига ҳеч ишонмайман.

Эмилия

Бундайлардан истаганча топилади, уларни қўйиб берсангиз, бутун дунёни тўлдириб юборадилар. Улар шу иш баҳраси учун ўйноқлайдилар.

Хотин киши бузилишига, эр сабаб доим,
 Қачонки қарз тўлашга ёлқовлик қилиб,
 Насибамизни ёт этакка бориб тўксалар
 Ё рашк қилиб ғазаб билан бизни сиқсалар,
 Уриб, сўкиб, уй, рўзғордан бепарво, беғам,
 Хўш, бизларда зарда йўқми, тоза бўлсак ҳам.
 Биз ҳам яхши тушунамиз ўч олишликни.
 Майли ҳамма эркак билсин; хотинларда ҳам
 Ҳидлаш, кўриш, мазза қилиш, аччиқ-чучукни
 Ажратолиш қобилияти бўлган, ҳамон бор.
 Бизни яна бошқа ёрга алмаштиришга
 Хўш, уларни қайси хислат мажбур қилади?
 Бу завқ учун эмасмикан? Ўйлайман, тўғри.
 Ё уларда ҳирс билан майл зўр келадими?
 Иродаси бўшлигимми? деб тағин ўйлайман.
 Бу албатта шундай, аммо, бизда ҳам майл бор.
 Бўш ирода, чанқаган завқ топилиб қолар.
 Шу учун эрларимиз бизни қувнатсин,
 Билсинларки, ёмонликни бизга ўргатиб,
 Қоладилар ёмонликнинг гамига ботиб.

Дездемона

Хайр, хайр. Э худойим, мени ўргатгил,
 Ёмонларга ёмон бўлмай, яхшилик қилай.

Чиқиб кетади.

V ПАРДА

БИРИНЧИ ҚҰРИНИШ

Куча.

Яго билан Родриго чиқади.

Яго

Тез келади. Шу устуннинг орқасида тур.
 Қиличингни яланғочлаб ушлаб, аниқ ур.
 Тез бўл, тез бўл! Қўрқа кўрма, мен яқиндаман,
 Эсингда тут, ё ғалаба, ё ўлим бунда,
 Иродангни кучлироқ қил дадиллик билан.

Родриго

Узоқ кетма, мен ҳовлиқиб қолишим мумкин.

Яго

Шўтгинанинг ўзидаман, жасур тура бер,

(Бир чеккага чиқади.)

Родриго

Мен бу ишга унча мойил эмасман, аммо
 Бунинг айтган далиллари ғоятда кучли.
 У ўлади! Чиқ қиличим, кетдик олдинга!

Яго

Бу ярани ачишгунча тимдалаб қўйдим,
 Зардоб йиғиб анча шишди. Майли, ким — кимни,
 Кассиони Родригоми, ёки у буни

Е иккови ўладими, барибир фойда.
 Тирик қолса тинч қўймайди мени Родриго.
 Дездемона учун ундан шилиб олганим
 Матоларни, пул-давлатни қистай бошлайди.
 Бу бўлиши мумкин эмас. Агар Кассио
 Тирик қолса, туғулгувчи ҳар бир янги кун
 Унинг ҳуснин менга тортиқ қилиб эзажак.
 Бу баҳарнов, мавр мени унга топширар.
 Балки бунда, менга ўлим човт солмоқдадир:
 Майли ўлсин. Келяпти, ана ўзи ҳам.

К а с с и о ч и қ а д и .

Р о д р и г о

Қадамлари менга таниш, келаётибди,
 Мана ул, ўл ярамас!
(Олдинга чиқиб Кассиога ташланади.)

К а с с и о

Менга қарши кўтарилди ёвнинг зарбаси,
 Бироқ совтим мўлжалингдан маҳкамроқ эди.
 Мен энди сеникини синаб кўраман.
(Қиличини суғуриб Родригони яралайди.)

Р о д р и г о

Уҳ, мен ўлдим.

Я г о орқа томондан чиқиб Кассионинг оёғига қилич
 чопади, яралантириб қочади.

К а с с и о

Ёрдам беринг! Майиб бўлдим! Чавоғладилар!
(Йиқилади.)

Отелло чиқади.

О т е л л о

Бу Кассио. Яго сўзининг устидан чиқди.

Родриго

Уҳ, мен малъунман!

Отелло

Тўғри, тўғри худди шундай.

Кассио

Келсанглар-чи! Ут ёқинглар! Жарроҳ чақиринг!

Отелло

Уҳ офарин, жасур Яго, садоқатинга,
 Дўст гуссасини инософ билан сеза олишни
 Ургатолдик. Энди, жоним, сиз ҳам ўласиз,
 Тақдирингиз ҳал бўлиши яқинлашмоқда.
 Кетяпман, ман. Қизалоқ, қалбимдан эса
 Муҳаббатнинг бутун сеҳрин юлиб ташлайман.
 Ифлос истак доғи билан булганган тўшак
 Уша ифлос қонинг билан бўялар бешак.

(Чиқиб кетади.)

Лодовико билан Грациано кириб келади.

Кассио

Қоровул йўқ! Уткинчи йўқ! Бунда қотил бор!

Грациано

Бу ерда бир фожеа бор! Биров инграйди.

Кассио

Ёрдам беринг!

Лодовико

Эшитяпсизми?

Родриго

Лаънати, ифлос!

Лодовико

Ингровчилар икки, учта-кеча қоронгу.
Бу бир найрағ бўлиши ҳам мумкин эмасми?
Ердамчисиз боравериш хавфсиз ҳам эмас.

Родриго

Бу яқинда ҳеч ким йўқми? Қонсираб қолдим!

Лодовико

Эшитяпсизми?

Қўлида машғал кўтариб Яго чиқади.

Грациано

Қўлда машғал, яроғ тутган кўйлакчан киши
Шу томонга келяпти.

Яго

Буида ким бор? Нима шовқин? Чавоғлаш!
Фарёд!

Лодовико

Биз билмаймиз.

Яго

Дод, фарёдни эшитдингизми?

Кассио

Ердам беринг, худо ҳаққи!

Яго

Нима гап бўлди?

Грациано

Бу маврнинг мулозими эмасми, ахир?

Лодовико

Балки, ўша. Лекин ўзи кўп ботир йигит!

К а с с и о

Яго сизми? Ярамастар чавоглаб кетди.
Менга тезроқ ёрдам беринг!

Я г о

Уҳ лейтенант! У қанақа ярамастар экан?

К а с с и о

Мен улардан биттасини чопдим шекилли.
Шунда ётган бўлса керак, тура олмайди.

Я г о

Тубан, ифвогар!

(Лодовико ва Грацианога қараб.)

Сизлар кимсиз? Бери келиб ёрдамлашинглари!

Р о д р и г о

Уҳ, ёрдам беринг!

К а с с и о

Ана биттаси!

Я г о

Қотил, тубан қўл!

(Родригога қилич суқади.)

Р о д р и г о

Малъун Яго! Даҳшатли ит! Оҳ!

Я г о

Одамхўрлик қиладилар, бурчак-бурчакда,
Шаҳар жимжит. Қайга кетди қонхўр ўғрилар.
Босқинчилик! Ҳой халойиқ, босқинчилик бор!
Сизлар кимсиз? Дўстлармисиз,

душманлармисиз?

Лодсвико

Қандай қилиб атасангиз, Ғшанинг ўзи.

Яго

Лодовикомисиз, синьор?

Лодовико

Балли, афандим.

Яго

Кечирасиз.

Кассиони босқинчилар чавоғлабдилар.

Грациано

Кассионими?

Яго

Аҳволингиз қалай, биродар?

Кассио

Оёқларим шарт узилган.

Яго

Вой худойим-эй!

Чироқ тутинг! Қўйлак билан боғлаб қўяман.

Бьянка кириб келади.

Бьянка

Ҳой нима гап! Додлаган ким, қичқирувчи ким?

Яго

А нимади? Додлаганни сўряпсизми?

Бьянка

Уҳ Кассио, қимматбаҳо, жоним Кассио!

Уҳ Кассио, Кассио!

Я го

Уҳ фоҳиша! Гумонингиз йўқми, Кассио,
Бу ҳужумни қайси ифлос қилиши мумкин?

Кассио

Пўқ.

Грациано

Афсус ейман, сизни шундай аҳволда кўриб
Мен қидириб юрган эдим, сизни Кассио.

Я го

Бир озгина латта беринг, носилка беринг,
Кўтарганда тинч кетади.

Бьянка

Вой, ўзидан кетиб қолди! Кассио жоним!

Я го

Шу ярамас иш тўғрида, жаноб олийлар,
Мана шу фоҳишадан шубҳа қиламан.
Азиз дўстим, чидам керак. Машъални беринг!
Бу башара менга жуда таниш эмасми?
Уҳ худойим, азиз дўстим, ватандошим, вой,
Родриго-ку худди ўзи, шўрлик Родриго!

Грациано

Венециялик Родригоми?

Я го

Ҳа, афандим, танирмидингиз?

Грациано

Яхши танирдим.

Я го

Авф этингиз, синьорим Грациано,
Олдингизда бўлиб ўтган қонли ҳодиса
Эътиборсиз бўлганимнинг узрига етар.

Грациано

Сизни кўриб жуда шодман.

Я го

Хўш, Кассио, оғриқ бир оз енгил тортдимиз?
Ҳой, носилка! Биродарлар, носилка қани?!

Грациано

Родриго-я!

Я го

Ўзи, ўзи. Яхши бўлди, носилка келди.

Носилка келтирадилар.

Қани буни кўтарингиз, яхши йигитлар.
Дарров бориб мен жарроҳни айтиб келаман.

(Бьянкага қараб.)

Сиз ҳозирча жонкуярлик қилмасдан туринг,
Ўлган йигит билан қалин оғайни эдим.
Хўш Кассио, ўртангизда жанжал бормиди?

Кассио

Йўқ, ҳеч қандай жанжал ҳам йўқ, танимайман
ҳам.

Я го

(Бьянкага қараб.)

Нима учун рангинг бирдан оқариб кетди?
Кассиони ўз уйига олиб боринглар!

Кассио ва Родригони олиб чиқадилар.

(Бьянкага қараб.)

Хўш, нимага рангинг ўчди?
 Кўряпсизми?
 Теваракка жовдирайди кўзи қўрқувдан.
 Менга дадил тикилинг-чи — ҳали биламиз!
 Бунга яхши қаранг, дўстлар, сиздан сўрайман.
 Жинойтнинг ўзи сўйлар, тил бўлмаса ҳам.

Э м и л и я кириб келади.

Нима шовқин-сурон ўзи, нима гап, Яго?

Я г о

Бир-иккита дайди билан бирга Родриго
 Кассиони ўлар ҳолда чавоғлаб қўйди.
 Шериклари қочиб кетди, Родриго ўлди.

Э м и л и я

Оҳ бечора хўжайиним, азиз Кассио!

Я г о

Саёқ юрган таёқ еди, билчи Эмилия,
 Бугун оқшом қайда бўлган экан, Кассио.

(Бьянкага.)

Нима учун титраяпсиз?

Б ь я н к а

Меникида бўлган эди, титраганим йўқ.

Я г о

Ҳа-ҳа, сизга меҳмонмиди? Орқамдан юринг.

Э м и л и я

Тфу бетингга, йўлдан чиққан ифлос фоҳиша!

Б ь я н к а

Мен ҳам сиздай пок-покиза турмуш эгаси,
 Фоҳиша деб хўрлай берманг, ҳақорат қилманг.

Эмилия

Сен ҳам мендай пок-покиза?! Тфу бетингга!

Яго

Қани юринг, Қассиони бориб кўрамиз.
Бечоранинг ярасини боғладиларми?

(Бьянкага.)

Сиз ҳам бирров бизлар билан бирга борасиз,
Унда бирор янги чўпчак айтиб берарсиз.

(Эмилияга.)

Сиз, Эмилия, қаср томон югуринг тезда,
Отелло ҳам хотинини қилинг хабардор.

(Бир чеккага қараб.)

Оҳ бу кеча, ё тилакни ўринлатади,
Ёки мени бир умрга ҳалок этади.

Чиқиб кетадилар.

ИҚКИНЧИ ҚУРИНИШ

Қасрдаги хобхона.

Дездемона ётоқда ухлайди. Тепасида шам ёнмоқда.
Отелло кириб келади.

Отелло

Сабаби бор, сабаби бор, сабаби, жоним!
Мен уларни айтолмайман, тиниқ юлдузлар.
Бироқ кучли сабаби бор. Мен қон тўкмайман.
Қордан ҳам оқ, қабрдаги мраммардан силлиқ
Бу баданни тирнамайман, яраламайман.
Тирик қолса бошқаларни яна алдайди,
Шунинг учун у мутлақо ўлиши керак!
Шамни пуфлай.. Шамни пуфлай... Хўш

ундан кейин,

Ана борди ўчирдим ҳам. Порлоқ чироғим —

Учирсаму ундан кейин бўлсам пушаймон,
Сенинг худди шу ўтингни қайтароламан

Ёндира оламан..

Бироқ сенинг ўтинг ўчса, эй гўзал малак,
Табиатнинг ҳусни учун ўрнак бўлган тан,
Билолмайман машъалингни ёқишлик учун
Қайдан топай, абадият алангасини.

Гулни узиб ўз шохидан, унга қайтадан
Кўкаришлик хосиятин бера олмайман.
У сўлади.

Ўз шохида бир искаб олай.

(Дездемонани ўпади.)

Ўҳ, қанчалик ширин нафас ва бу нафаслар
Адолатнинг қиличини бука олади.

Яна, яна! Ўҳ. Шундай қол ўлиминггача.

Ўлдираман, аммо сени яна севаман.

Яна ўпай, яна ўпай, сўнгги мартаба!

Ўлим олди бўсалари қанчалик ширин.

Йиғлаяпман. Бироқ бу ёш йўқлик йиғиси.

Ишқим учун осмон менга бермоқда жазо.

Ана ўзи кўзин очди, уйғоғиб қолди.

Дездемона

Ким, Отелло, бу сизмисиз?

Отелло

Ҳа, Дездемона.

Дездемона

Ётмайсизми, азиз Отелло?

Отелло

Кечасилик ибодатин қилганмидингиз?

Дездемона

Қилган эдим.

Отелло

Худойимнинг марҳамати кечолмай турган
Бирор гуноҳ ёдингизга тушмаяптими?
Шу тўғрида вақт ўтказмай ибодат қилинг.

Дездемона

Хўш, азизим, бу сўз билан не демоқчисиз?

Отелло

Тез тавба қил, чўзилмасин. Четда тураман.
Ҳали руҳинг ўлим учун тайёр бўлмасдан
Гуноҳ билан ўлдирмайман, худо сақласин.

Дездемона

Ўлдираман... дедингизми?

Отелло

Ҳа, ўлдираман.

Дездемона

Тангрим, менга раҳминг келсин!

Отелло

Жон билан, омин!

Дездемона

Ўлдирмайсиз, шундай сўзни айтгандан кейин.

Отелло

Жим!

Дездемона

Аммо жуда қўрқаяпман, шундай бўлса ҳам.
Кўзларингиз олаяркан, кўп даҳшатлисиз.
Қўрқаяпман... Бегуноҳдан-бегуноҳ бу иш.
Шундай, аммо қўрқаяпман.

Отелло

Гуноҳингни ёдингга тушир.

Дездемона

Бир гуноҳим у ҳам сизга ишқимдир, холос.

Отелло

Балли, худди шу ишқ учун ҳозир ўласан.

Дездемона

Ишққа ўлим-табиатнинг қонунига зид.
Вой нима учун лабингизни тишламоқдасиз?
Ва қонли ҳирс сизни бундай қақратмоқда.
Бу барчаси ғалабадир, шундай бўлса ҳам
Ишонаман, менга зарра алоқаси йўқ.

Отелло

Жим бўл, секин.

Дездемона

Жуда яхши, ўзи нима гап?

Отелло

Ўзим севиб, сенга ҳадя қилган рўмолни
Қассиога олиб бориб бердинг?

Дездемона

Бу ёлғон.

Жоним билан қасам ичай, ўзидан сўранг.

Отелло

Уҳ, жонгинам, тилингни тий ёлғон қасамдан,
Чунки ўлим тўшагида ётибсан ахир.

Дездемона

Дуруст, ахир шу топдаёқ ўла қолмасман?

Отелло

Худди шу топда.

Шунинг учун гуноҳингга тезроқ тавба қил.
Бироқ, майли, қасам ичиб бўйни товладинг,
Лекин қарор қўзғалмайди, тебратормайсан.
Гарчанд бундан ҳўнграяпман. Лекин ўласан!

Дездемона

Узинг менга раҳм қилгил, худоё!

Отелло

Омин!

Дездемона

Сиз ҳам бир оз раҳм қилинг? Ахир ҳеч қачон
Қитдай бўлсин, қилганим йўқ сизни ҳақорат.
Қассиони севар эдим, осмон буюрган
Ҳаммага хос севги билан, совға бермадим.

Отелло

Онт ичаман, рўмолчамни қўлида кўрдим.
Юрагимни тош қилдинг сен, қасамхўр хотин,
Мен қурбон деб бу қилмоқчи бўлганим ишни,
Сен қатл деб атамоққа мажбур қиласан.
Рўмолчамни ахир, кўрдим!

Дездемона

Демак топибди.
Мен рўмолча берганим йўқ. Одам юборинг;
Узи келиб чинини айтсин.

Отелло

У. айтиб бўлди.

Дездемона

Нима дейди?

Отелло

Сенинг билан алоқаси борлигини-да.

Дездемона

Қандай, яъни қонунсизми?

Отелло

Балли, қонунсиз.

Дездемона

У бу гапни ҳеч айтмайди.

Отелло

Оғзин ёпдилар.

Содиқ Яго чорасини чакки кўрмади.

Дездемона

Уҳ даҳшат, менга ортиқ ҳамма иш аён.
Қандай ахир ўлдимми?

Отелло

Бир тирик жон бўлса эди ҳар тола мўйи
Тўйдирарди бу интиқом барчасини ҳам.

Дездемона

Вой бечора, алданибди, мен хароб бўлдим!

Отелло

Кўз олдимда унинг учун йиғлаяпсанми?
Иўқол, фоҳиша!

Дездемона

Уҳ, ўлдирманг, майли мени қувлаб юборинг!

Отелло

Ўлим, фоҳишага!

Дездемона

Шу кеча ҳам яшай қолай, эрта ўлдилинг?!

Отелло

Қаршилиқ ҳам кўрсатмоқчи бўласанми, а!

Дездемона

Ярим соатга ахир!

Отелло

Муҳлат берилмас.

Дездемона

Дуо ўқий ҳеч бўлмаса!

Отелло

Вақт ўтди, кеч!

(Уни бўғади.)

Эмилия

(саҳна орқасидан)

Ҳой афандим, афандим, ҳой, жаноб олий!

Отелло

Нима шовқин? Улдими, йўқ ўлгани йўқми?
Қаттиққўллик билан, шафқатим ҳам бор —
Истамайман бундан ортиқ қийналишингни.

Эмилия

(саҳна орқасидан)

Афандим, ҳой, афандим, афандим, дейман ахир!

Отелло

Ким ўзи?

Э м и л и я

(саҳна орқасидан.)

Сизга ахир битта оғиз сўзим бор холос.

О т е л л о

Эмилия? Мана ҳозир. Бу ортиқ ўлди.
У Кассиони ўлганини айтгани келган.
Шовқин жуда катта. Ортиқ қимирламайди.
Қабрдай жим. Киргизайми, қандай бўларкан?
А, а, — нима? Тебрандими? Йўқ — нима қилди?
Агар кирса сўйлашади хотиним билан.
Менинг хотиним билан! Хотиним? Менинг ортиқ
хотиним йўқ!

Чидаб бўлмас даражада. Оҳ оғир соат!
Тахминимча, қуёшни ҳам, ойни ҳам букув
Улуғ зулмат қопламишди, еримиз қўрқиб,
Бу ўртада тентираклаб кезар саргардон.

Э м и л и я

Уҳ, афандим, ялинаман, зарур гапим бор?!

О т е л л о

Сени эсдан чиқарибман, кир, Эмилия.
Ҳозир, бир оз шошилмай тур, пардани тортай
Қаёқда сен?

(Эшикни очади.)

Хўш, шу топда сенга не керак?

Э м и л и я

Уҳ, афандим, ўлдирдилар, мудҳиш ўлдириш.

О т е л л о

Шу топдами?

Э м и л и я

Ҳа, ҳа, ҳозир, худди шу топда.

Отелло

Одатдаги ўз йўлидан чалғиб ой, балки
Еримизга яна кўпроқ яқинлашган-да,
Ҳаммани ҳам тентак қилган.

Эмилия

Унда Кассио
Венециялик Родригони ўлдириб қўйди.

Отелло

Нима, нима? Родригони ўлдирдиларми?
Кассио-чи ва уни ҳам ўлдирдиларми?

Эмилия

Йўқ, Кассио ўлдирилган эмас.

Отелло

Ҳа, ҳа тирикми?
Демак анча довдирабди, бунда қатл иши,
Интиқомнинг товуши эса ҳали хириллар.

Дездемона

Уҳ, бегуноҳ ўлдирилдим.

Эмилия

Вой ўлай, бу кимнинг овози?

Отелло

Мана бу кимнинг овозими?

Эмилия

Вой бу овоз маликамнинг овозлари-ку?!
Ердам беринг! Оҳ маликам, бирор сўз айтинг!
Дездемона, Дездемона, менинг маликам!

Дездемона

Мен гуноҳсиз ўлмоқдаман.

Эмилия

Ўлдирувчи ким?

Дездемона

Ҳеч ким эмас. Ёлғиз ўзим. Хайр, ортиқ хайр,
Марҳаматли Отеллога салом, алвидо!

(Ўлади.)

Отелло

Уни ахир, ўлдирган ким бўлиши мумкин?

Эмилия

Вой товба-эй, ким бўлар эди?

Отелло

Ўзи айтди, мен эмасман, сиз эшитдингиз.

Эмилия

Тўғри, айтди, гувоҳликка ўтишим мумкин.

Отелло

У, ёлғончи, жаҳаннамнинг қаърига кетди.
Мен ўлдирдим!

Эмилия

Шундай эса, бу бир малак, сиз қора шайтон!

Отелло

Тузук йўлдан четга чиқиб фоҳиша бўлди.

Эмилия

Унга бўҳтон қияпсиз, малъун, ярамас!

Отелло

Оқин сувдай, у алдамчи, риёкор эди.

Эмилия

Сен тезликда алангасен, у кўкдай тоза.

Отелло

Яширинча ётар эди Кассио билан,
Ишонмасанг бориб эринг Ягодан сўра!
Уҳ, агарда кучли сабаб бўлмасданоқ, мен
Шундай қатъий чегарага келолган бўлсам,
Майли мени ютсин эди, тубсиз жаҳаннам,
Ҳамма ишни эринг жуда яхши билади.

Эмилия

Менинг эримми?

Отелло

Сенинг эринг!

Эмилия

Маликамнинг никоҳ ҳукмин бузганини-я?

Отелло

Кассиога ўйнашлигини яхши билади.
Агарда у содиқ бўлса, покиза бўлса,
Осмон менга забаржаддан дунё қурса ҳам
Алишмасдим бу оламга битта тукини.

Эмилия

Менинг эрим?!

Отелло

Тўғри, эринг келиб айтди менга энг аввал,
У жуда ҳам содиқ киши ва ёқтирмайди
Бундай уят балғамларни, ифлос ишларни!

Э м и л и я

Менинг эрим-а?!

О т е л л о

Нега мунча таъкидлайсан. Айтдим-ку, эринг!

Э м и л и я

У, муҳаббат, ҳақоратга бўлмиш масхара!
Менинг эрим уни йўлдан чиққан деб айтди?!

О т е л л о

Ҳа, ҳа ўзи, сенинг эринг, тушунасанми?
Садоқатли дўстим, эринг ва содиқ Яго.

Э м и л и я

Шундай деган бўлса унинг зарарли қалби
Ҳар кунига зигирчадай эзилиб оқсин!
У ёлғон сўз ишлатибди. Аммо, маликам,
Ўз йиргамчик тақдирин севар эди.

О т е л л о

А!

Э м и л и я

Сен бундан ҳам ёмонроқ иш қилавер,

майли!

Унга қанча сен муносиб бўлмаганингдай,
Бу қилганинг иш ҳам кўкка шундай поллойиқ.

О т е л л о

Товушингизни ўчирсангиз — хўп бўлар эди.

Э м и л и я

Мендаги бу сабр-чидам шунча мустаҳкам,
Ярмисини қўрқитолмас ҳар қанча даҳшат.
Аҳмоқ! Сўтак! Йирганч, палид! Нима иш қилдинг...
Бир гал эмас, йигирма гал ўлдирсанг, майли,

Қиличингдан мен қўрқмайман, очиб ташлайман!
 Ҳой келинлар! Қора араб хотинини ўлдириб
 қўйди!

Ҳой келинлар! Вой, дод, одамлар!

Монтано, Грациано, Яго ва бошқалар
 кирадилар.

Монтано

Хўш, бу ерда нима ўзи! Нима гап, генерал?

Эмилия

Келдингизми, Яго? Яхши, жудаям яхши.
 Одам сўйиб, сизга гуноҳ тўнкамоқдалар.

Грациано

Хўш, айтинг-чи, нима гап бор? Нима ҳодиса?

Эмилия

Эркак бўлсанг, шарманда қил, бу виждонсизни,
 Айтадики, хотинини айблаб экансан.
 Мен биламан, сен қилмайсан, тубан эмассан,
 Айт, бўлмаса юрак қиндан чиқиб кетади!

Яго

Мен фикримга келганини сўйладим холос,
 Ишонилса бўлади деб ҳисоблади бу.

Эмилия

Хотинини йўлдан чиққан деганмидингиз?

Яго

Ҳа, деган эдим.

Эмилия

Ёлғонлайсиз, тубан ёлғон ва сиз ҳам малъун!
 Онт ичаман, ёлғонлайсиз, даҳшатли ёлғон!
 Уйнашади дебмидингиз Кассио билан?

Яго

Ҳа, Кассио билан дедим, тилингни тий-чи!

Эмилия

Иўқ, тилимни тиёлмайман, сўзлашим керак.
Мана бунда синьорам ўлиб ётибди.

(Ҳамма бирдан)

Раҳм қилгил, эй парвардигор!

Эмилия

Сизнинг ёлғон бўҳтонингиз ўлим келтирмиш.

Отелло

Эй жаноблар; ҳайрон қолманг, барчаси ҳам рост.

Грациано

Ваҳший ҳақиқат!

Монтано

Мудҳиш қилгулик.

Эмилия

Уҳ, разиллик! Бу тўғрида мен ўйлайманки,
Сезяпман разолатнинг сассиқ ҳидини..
Шундай бўлар деб ўйлардим... мен ўз-ўзимни
Бу қайгудан ўлдираман, разолат, пастлик!

Яго

Тентак бўлиб, қолдингми сен? Бор, уйга жўна!

Эмилия

Изн беринг, сўйлаб олай, жаноб олийлар!
Унга доим муте мен-ку, шу топда эмас.
Балки Яго, мен уйга ҳеч қайтмасман ҳам.

Отелло

(каравотга йиқилиб)

О! О!

Э м и л и я

Бўкира бер, каравотга ётиб олганча,
Сен осмонга маъсумгина термулиб турган
Шундай ширин, покдомонликни ўлдирдинг.

О т е л л о

У гуноҳкор эди ахир.

(Туради. Грацианога қараб.)

Авф этинг, амаки,

Сизни яхши танимасдим. Мана шу қўллар
Синглингизни худди шунда бўғиб ўлдирди.
Жуда даҳшат кўринади бу иш албатта.

Г р а ц и а н о

Уҳ бечора, Дездемона, шўрлик жияним,
Яхши ҳамки отанг ўлмиш бунин билмасдан.
Аввал сенинг бу никоҳинг бўлиб унга гам,
Кекса умрин ипларини узмишди алам.
Тирик бўлса даҳшат бирлан муккача кетиб,
Худодан ҳам қайтарди, малъун бўларди.

О т е л л о

Бу ишларнинг барчаси ҳам қайғули. Аммо,
Юз карра, юз марта унинг Кассио билан
Қилган ёмон ишларини Яго биларди.
Иқроп бўлган бу ишларга Кассио ўзи;
Бу севгининг меҳнатини мукофотлабди,
Унга менинг муҳаббатим гарови бўлган
Энг биринчи ҳадямни элтиб берибди.
Кассиода кўрдим уни ўз кўзим билан.
Рўмол эди, падаримдан — онамга ёдгор.

Э м и л и я

Эй осмоннинг қудратлари!

Я го

Жим бўлинг дейман!

Э м и л и я

Жим бўлмайман. Бари сиртга тепиб кетмоқда
Шамол каби, сўз айтишда сахий бўламан.
Майли мени осмон, шайтон, бутун одамлар
Уялтирсин, тўхтатмайман — сўзлай бераман.

Я го

Уйингизга тезроқ кетсангиз-чи?

Э м и л и я

Қимирламайман.

Я го Эмилияни қилич билан чопмоқчи бўлади.

Г р а ц и а н о

Уят, уят!

Қилич билан хотин кишига!

Э м и л и я

Ҳой, аҳмоқ мавр, рўмолингизни мен тасодифан
Топиб олиб, ўз эримга топширган эдим.
У дам-бадам арзимаган шу рўмолчани
Қистаб-қистаб ўғирлашни сўрарди мендан.

Я го

Ифлос, фоҳиша!

Э м и л и я

Хотинингни совға қилган деяпсанми? — Йўқ,
Мен топганман, топширганман, мана эримга.

Я го

Елгон сўйлаб, алдама, мурдор!

Эмилия

Онт ичаман, ёлгон эмас, жаноби олийлари!
Тентак, қонхўр! Шундай яхши бир хотин билан
Бундай аҳмоқ не қилади, бу қандай тақдир?

Отелло

Кўкнинг шунча гулдуриси, айт-чи, эй ифлос!
Битта момақалдиروқнинг ўзи учунми?

(Ягога ташланади.)

Яго Эмилиянинг елкасига қилич суқиб қочади.

Грациано

Хотинини ўлдирди у. Галдираяпти.

Эмилия

Уҳ, мени ҳам маликамга қатор ётқизинг...

Грациано

Хотинини ўлдирди-ю, қочганча кетди.

Монтано

У жуда ноёб малъун. Мен бу арабдан
Тортиб олган шу қилични қўлга тутингиз.
Эшикларни қоровулланг, чиқара кўрманг,
Уннаб қолса ўлдиригиз, майли. Мен эса
У малъун ит, ярамаснинг изидан кетдим.

Отелло билан Эмилиядан бўлак ҳамма кетади.

Отелло

Менда энди озгина ҳам журъат қолмаган,
Қиличимни ололади тирноқча бола.
Шарафмикин шу шарафсиз умрни яшаш?
Ҳаммаси ҳам нобуд бўлсин, йўқолсин майли.

Эмилия

Нозаниним, қайси қўшиқ сенга ёқарди?
Тинглайсанми? Азиз жоним? А, Дездемона?

Оққуш бўлиб ўйпайманми сўнг қўшиқ айтиб,
Бу дунёдан бир умрга кўзни юаман.

(Куйлайди.)

«Оҳ мажнунтол, мажнунтолнинг қўшигини
куйлаймиз»

Тоза эди, севар эди, марҳаматсиз мавр.
Имон билан барисига қасам ичаман,
Бу гаплар ҳақ... мана ўламан!

(Улади.)

О т е л л о

Яна битта яроғим бор бу ерда менинг,
Музли сувда топ берилган испан шамшири,
Мана! Амаки, ташқарига чиқмоқ истайман.

Г р а ц и а н о

(саҳна орқасидан)

Қимирладинг, билиб қўйгил бошинг кетади,
Яроғинг йўқ, итоатга мажбурсан, араб!

О т е л л о

Гапларим бор, бу ёққа кир, ўзинг бўлмаса,
Хўп демасанг, қуролсиз ҳам ҳужум қиламан!

Г р а ц и а н о киради.

Г р а ц и а н о

Нима дейсан, нима гапинг бор?

О т е л л о

Мана, бошқа яроғим бор. Бундай шамширлар
Ҳеч бир солдат ёнбошини безай олмаган.
Бир вақтлар қисқа қўлнинг ғайрати билан
Шу қилич-ла қаторларни ёриб ўтганман,
Унда тўсиқ сизниқидан қийинроқ эди.
Бироқ ҳозир у мағрурлик ўринсиз — бекор.
Ким, айтинг-чи тақдирини ўзгартолади?

Ҳозир ундай эмас — гарчанд яроғланганман
Заррача ҳам қўрқманг мендан хотиржам

бўлинг.

Тилак, йўлим, армонларим шу ерда тамом,
Умр кемам сузмас ортиқ, лангар ташлаган.
Сиз орқага чекиляпсиз? Уринсиз' қўрқув?
Отеллонинг кўкрагига ўқ билан эмас
Қамиш билан туртсангиз ҳам тисарилади:
Айтинг-чи, у қаерга бора олади?
Уҳ, бечора толесизим! Бўз каби оппоқ!
Учрашамиз маҳшар кун, адолатли кун,
Шунда агар менга бир гал ташласанг назар
Руҳим кўкдан қулаб кетар, уни иблислар
Тутиб олиб, зулматларга улоқтиражак.
Совибсан, эй азиз малак, худди ўзингнинг
Тозалигинг каби.

Уҳ, малъун, кўппак!

Ҳайданг мени бу илоҳий вужуд устидан,
Ҳайданг мени! Эй шайтонлар,
Қуюнларда айлантинг, гирдобга отинг,
Ва қовуринг олтингугурт эритмасида,
Чўмилтинг оловларда, жаҳаннамларда.
Уҳ Дездемона! Сен ўлдинг, оҳ!
Оҳ-оҳ!

Лодовико. Монгано хиради. Кассио носилкада.
Офицерлар қўлга олинган Яго билан.

Лодовико

Эсин ютган, бадбахт йигит, қаерга кетди?

Отелло

Аввалдаги Отелломни? Мен бу ерданман.

Лодовико

Илон қани? Бу малъунни бери келтиринг!

О т е л л о

Шайтон деган эчки оёқ бўлгучи эди.
Оёғига қараяпман — афсона экан.
Улдираман деб ўйлайман, шайтон бўлсанг ҳам.

(Яғони яралайди.)

Л о д о в и к о

Қиличини тортиб олинг.

Я г о

Яраландим, қон оқмоқда, тирикман аммо.

О т е л л о

Мен ҳам шундай бўлишини истайман;— яна
Биламанки, ўлим сенга — толе бўлади.

Л о д о в и к о

Уҳ, Отелло, сен илгари шарафли эдинг.
Келиб энди, шу паст қулнинг макрига учдинг,
Айт-чи ўзинг, энди сени нима деб атай?

О т е л л о

Қайси номда атасангиз, ихтиёрингиз.
Майли мени номусли бир қотил дейсизми,
Ахир ортиқ мен бунчалик оғир ишларни
Номус учун қилдим, аммо ғазабдан эмас.

Л о д о в и к о

Малъун қилган бу ярамас қилиқларининг
Дейиш мумкин ҳаммасига иқрор ҳам бўлди.
Қассиони ўлдирмоқчи бўлганмидингиз?

О т е л л о

Балли.

К а с с и о

Бу жазога мен сазовор эмасдим, генерал!

Отелло

Ишонаман, кечирасиз, мени афв этинг.
Сўрар эдим, билингиз-чи, бу ярим шайтон,
Нима учун ўтга солди жону танимни?

Яго

Ўша билган, билганингиз қола беради.
Бундан кейин чурқ этиб ҳам оғиз очмайман.

Лодовико

Улар экан имонни ҳам ўгирмайсанми?

Грациано

Қийноғимиз тилингни хўп чиқариб қўйгай.

Отелло

Шундай, шундай! Жуда тўғри!

Лодовико

Афандим, сиз, бу ердаги ишдан беҳабар.
Таг-томирин англамайсиз. Хат топиб олдик.
Ўлдирилган Родригонинг ўз чўнтагидан
Мана яна бир бошқаси. Бу хатда эса
Қассиони ўлдиришнинг маслаҳати бор,
Буни ўлган венециялик устига олган.

Отелло

Уҳ, малъун, ифлос!

Қассио

Қандай разил, қандай ирганч макру хиёнат.

Лодовико

Родригонинг чўнтагидан чиққан бошқа хат
Бошдан-оёқ зарда, пичинг билан ёзилган.
Яго учун юбормоқчи бўлган-у, аммо,
Улгуролмай, шу онда бу ифлос келиб,
Унинг ишин тамом қилган.

О т е л л о

Уҳ, қўрқинч, ғаддор!
 Хўш айтинг-чи, хотинимнинг рўмолчаси,
 Қўлингизга қандай қилиб тушди, Кассио?

К а с с и о

Ўз уйимдан топиб олдим. Бу иқрор бўлди.
 Шу ярамас мақсадига етмоқлик учун
 Атайлабдан олиб бориб ташлаган экан,
 Мақсадига етди, афсус.

О т е л л о

Уҳ, мен тентакман!

К а с с и о

Бу мактубда, мен қоровул турган кечаси
 Родригони менга қарши анча гиз-гизлаб
 Юборган-чун, у Ягога пичинг қилади.
 Вазифамдан бўшашимнинг мана сабаби.
 Ҳали ҳозир, яраланган Родриго ўзи
 Ҳушига келиб сўйладики, шунча ишларга
 Мени Яго қутуртирди, деди, сўнг Яго
 Ўзи келиб қилич билан уни ўлдирди.

Л о д о в и к о

Сиз бу уйни бўшатасиз, биз билан бирга,
 Амалдан ҳам бўшадингиз. Энди Кассио
 Ҳукмрони бўлиб қолур Қибрис отасин.
 Бу қулни-чи! Топиларми шундай боп жазо!
 Узоқ муддат қийноқларда умри чўзилсин,
 Худди шундай бир жазони унга берамиз.
 Қилганингиз жиноятни то республика
 Билгунича сиз қамоқда тура турасиз.
 Қани буни четлатинглар.

О т е л л о

Озгина тўхтанг.

Кетар экап, икки огиз сўзим бор холос.
 Венецияга хизмат қилдим — ҳамма билади.
 Бу тўғрида шу кифоя. Сиздан сўрайман,
 Бу қайғули иш устида ахбор ёзаркан
 Қимлигимни аниқ ёзинг, зарра бўшатманг,
 Ғазаб билан оширманг ҳам. Ва айтингизки,
 У тентакча севар эди, бироқ кўп кучли,
 Рашк қилишга унча мойил эмасди, аммо
 Портлади-ю, чегарага бориб тақалди.
 Подшоликдан қимматбаҳо марваридини
 Битта аҳмоқ ҳинду каби улоқтирди — денг.
 Шунинг учун энди унинг муте кўзидан,
 Гарчанд бундай нозик ғамга ёт эди, аммо
 Арабистон дарахтидан оққан ширадай

(мўмиёдай)

Кўп шифобахш ёшлар оқар. Барисин айтинг.
 Ва шуни ҳам қўшиб қўйинг; бир кун Ҳалабда
 Битта ёвуз туркни кўрдим, салла ўраган.
 Венециялик бир кишини калтаклар эди,
 Ҳам тинмасдан сўкар эди Республикани,
 Ҳалқумидан хиппа бўғдим мен чиноқ итни
 Ҳам мана шундай ханжар урдим.

(Узига-ўзи ханжар уради.)

Л о д о в и к о

Қонли хотима!

Г р а ц и а н о

Бутун гаплар бекорга кетди.

О т е л л о

Ўпиб туриб қилган эдим мен сени ҳалок,
 Энг охири, ўпиб туриб жон бераман пок.

(Дездемона каравотига йиқилиб, ўлади.)

Кассио

Ана шундан қўрқар эдим. Лекин мен уни
Қуролсиз деб ўйлагандим. Ўзи ҳам лекин
Қатта қалбга эга эди.

Лодовико

(Ягога)

Спарта ити;
Очликлардан, оғирликлардан, денгиз мудҳиши,
Шу ётоқнинг гусса тўла юкига қара,
Бу барчаси сенинг ишинг — қарашга заҳар.
Тездан устларини ёпинг. Грациано,
Сиз ҳозирча бунда қолиб, уйни сақлангиз,
Мол-ашёни тартиб билан қабул қилингиз,
Арабга сиз, охир ворис.

(Кассиога қараб.)

Бу жаҳаннам гаддориға, жаноб ҳукмдор,
Суд қилингиз, қийноқ учун вақт белгиланг,
Ҳеч аяманг. Мен-чи энди, гамгин бир чопар,
Қайтаман Венецияга, сузиб кетаман,
Бу даҳшатнинг оқибатин хабар этаман.

Чиқиб кетадилар.